

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

VERSLO VADYBOS FAKULTETAS

VERSLO TECHNOLOGIJŲ KATEDRA

Inga Liutkevičiūtė

ELEKTRONINIŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ PLĖTROS MODELIS
MODEL OF DEVELOPMENT (EXPANSION) OF ELEKTRONIC PUBLIC
PROCUREMENTS

Baigiamasis magistro darbas

Inžinerinės ekonomikos ir vadybos studijų programa, valstybinis kodas 62603S113

Verslo aplinkos valdymo specializacija

Vadybos ir administravimo mokslo kryptis

Vilnius, 2009

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

VERSLO VADYBOS FAKULTETAS

VERSLO TECHNOLOGIJŲ KATEDRA

TVIRTINU

Katedros vedējas

(Parašas)

prof. habil. dr. N. Paliulis

(Vardas, pavarde)

(Data)

Inga Liutkevičiūtė

ELEKTRONINIŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ PLĖTROS MODELIS
MODEL OF DEVELOPMENT (EXPANSION) OF ELEKTRONIC PUBLIC
PROCUREMENTS

Baigiamasis magistro darbas

Inžinerinės ekonomikos ir vadybos studijų programa, valstybinis kodas 62603S113

Verslo aplinkos valdymo specializacija

Vadybos ir administravimo mokslo kryptis

Vadovas prof. habil. dr. N. Paliulis

(Moksl. laipsnis, vardas, pavardė)

(Parašas)

(Data)

Konsultantas doc. Dr. Zofija Babickienė

(Moksl. laipsnis, vardas, pavardė)

(Parašas)

(Data)

Konsultantas

(Moksl. laipsnis, vardas,pavardė)

(Parašas)

(Data)

Vilnius, 2009

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
VERSLO TECHNOLOGIJŲ KATEDRA

Socialinių mokslų mokslo sritis
Vadybos ir administravimo mokslo kryptis
Vadybos ir verslo administravimo studijų kryptis
Inžinerinės ekonomikos ir vadybos studijų programa, valstybinis kodas 62603S113
Verslo aplinkos valdymo specializacija

TVIRTINU
Katedros vedėjas

(Parašas)

N. Paliulis

(Vardas, pavardė)

(Data)

**BAIGIAMOJO MAGISTRO DARBO
UŽDUOTIS**

.....Nr.
Vilnius

Studentei Ingai Liutkevičiūtei

Baigiamojo darbo tema: Elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis.

patvirtinta 2008 m. spalio 20 d. dekanų potvarkiu Nr. 349vv

Baigiamojo darbo užbaigimo terminas 2009 m. gegužės 18 d.

BAIGIAMOJO DARBO UŽDUOTIS:

1. Išnagrinėti mokslinę literatūrą apie e. valdžią.
2. Išanalizuoti e. pirkimų padėtį, esančią Lietuvoje.
3. Suformuluoti e. pirkimų plėtros modelį.

Vadovas

(Parašas)

prof. habil. dr. N. Paliulis

(Moksl. laipsnis, vardas, pavardė)

Užduotį gavau

(Parašas)

Inga Liutkevičiūtė

(Vardas, pavardė)

2008-10-13

(Data)

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
VERSLO TECHNOLOGIJŲ KATEDRA

Socialinių mokslų mokslo sritis

Vadybos ir administravimo mokslo kryptis

Vadybos ir verslo administravimo studijų kryptis

Inžinerinės ekonomikos ir vadybos studijų programa, valstybinis kodas 62603S113

Verslo aplinkos valdymo specializacija

**BAIGIAMOJO MAGISTRO DARBO
UŽDUOTIS**

.....Nr.
Vilnius

Studentė Ingai Liutkevičiūtei

Studento (ės) studijų svertinis įvertinimų vidurkis.....balo.

Baigiamojo darbo tema: Elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis.

Baigiamasis darbas peržiūrėtas ir studentei Ingai Liutkevičiūtei leidžiama ginti šį baigiamąjį darbą
magistro laipsnio suteikimo komisijoje

**VADOVO ATSLIEPIMAS
APIE BAIGIAMĄJĮ MAGISTRO DARBĄ**

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vadovas

(Parašas)

prof. habil. dr. N. Paliulis

(Moksl. laipsnis, vardas,pavardė)

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Verslo vadybos fakultetas

Verslo technologijų katedra

ISBN

ISSN

Egz. sk. 2

Data 2009-05-18

Inžinerinės ekonomikos ir vadybos studijų programos baigiamasis magistro darbas

Pavadinimas **Elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis**

Autorius **Inga Liutkevičiūtė**

Vadovas prof. habil. dr. **Narimantas Paliulis**

Kalba

☒ X

lietuvių

☐

užsienio

Anotacija

Baigiamajame magistro darbe nagrinėjamos Lietuvos elektroninių viešųjų pirkimų realizavimo problemos. Darbo tikslas – suformuluoti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelį

Susisteminti veiksniai, kurie labiausiai įtakojantys e. pirkimų sistemą, išanalizuotos e.pirkimų sistemos efektyvumo sąlygos, vertinama užsienio šalių patirtis šioje srityje. Analizuojami ir lyginami šalyje esantys e. pirkimų sprendimo realizavimo būdai. Tyrimo metu nustatyti veiksniai, labiausiai įtakojantys e. pirkimų sistemos vartotojo pasirinkimą dirbti su esamomis sistemomis. Išnagrinėjus teoriją ir atlikus apklausos rezultatų analizę, pateikiamos baigiamojo darbo išvados ir siūlymai.

Darbą sudaro 5 dalys: įvadas, elektroninė valdžia ir jos plėtra, elektroninių viešųjų pirkimų aplinkos veiksnių analizė, elektroninių viešųjų pirkimų plėtra, išvados ir siūlymai, literatūros sąrašas.

Darbo apimtis – 86p. teksto be priedų, 22 iliustr., 5 lent., 56 bibliografiniai šaltiniai.

Atskirai pridedami 7 darbo priedai.

Prasminiai žodžiai: e. valdžia, elektroniniai viešieji pirkimai, centrinė viešųjų pirkimų sistema, plėtros modelis

Vilnius Gediminas Technical University

Business Management faculty

Business technologies department

ISBN

ISSN

Copies No. 2

Date 2009-05-18

Engineering economics and management study programme master thesis.

Title: **Model of development (expansion) of elektronik public procurements**

Author **Inga Liutkevičiūtė**

Academic supervisor **Assoc Prof. Dr. Narimantas Paliulis**

Thesis language

☒ Lithuanian

☐ Foreign (English)

Annotation

Electronical public procurement realization problems were investigated in the final master thesis. The main target of the thesis was to create a model of the public procurement development. Factors, that influence e - procurement system the most, were systematized; terms and conditions of the e-procurement system effectiveness were analyzed; foreign countries experience in the field was evaluated.

Various ways of the local e - procurement solutions realization were analyzed and compared. Factors, that influence a choice of e-procurement system user to work with current systems, were determined during the investigation.

Solutions and proposals of the final thesis are presented after the comprehensive theory analysis and analysis of the survey results.

Master thesis consists from 5 parts: introduction, e-government and it's development; analysis of e- public procurement environment factors; development of the e- public procurement; conclusions and proposals, list of publications.

Volume of the thesis: 86 pages of the text excluding appendixes; 22 illustrations; 5 tables; 56 bibliographical sources.

7 appendixes of the thesis are supplemented.

Keywords: e. government; electronic public procurements; central public procurements system; development model

TURINYS

IVADAS.....	10
I. ELEKTRONINĖ VALDŽIA IR JOS PLĖTRA.....	13
1. 1. ELEKTRONINIAI VIEŠIEJI PIRKIMAI	19
II. ELEKTRONINIŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ APLINKOS VEIKSNIŲ ANALIZĖ.....	21
2.1. POLITINIAI VEIKSNIAI	22
2.2. APLINKOSAUGINIAI VEIKSNIAI.....	24
2.3. SOCIALINIAI VEIKSNIAI.....	24
2.4. TECHNOLOGINIAI VEIKSNIAI.....	26
2.5. TEISINIAI VEIKSNIAI	28
2.6. EKONOMINIAI VEIKSNIAI	29
2. 7. VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ EFEKTYVUMO DIDINIMO SĄLYGOS	31
2.7. 1. <i>Stipriųjų ir silpnųjų pusių, galimybių ir grėsmių analizė (SSGG)</i>	31
2.7.2. <i>Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos efektyvumo įvertinimas įvairiais aspektais.....</i>	34
2. 8. ES ŠALIŲ E.PIRKIMŲ SISTEMŲ ANALIZĖ	41
III. ELEKTRONINIŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ PLĖTRA.....	45
3.1. CENTRINĖS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ INFORMACINĖ SISTEMA	45
3.2. ELEKTRONINIS KATALOGAS CPO.LT™	48
3.3. DVIEJŲ SPRENDIMŲ PALYGINIMAS.....	51
3.4. ELEKTRONINIŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ PLĖTROS MODELIS	55
3.4.1. <i>CVP IS ir www.cpo.lt™ tyrimas.....</i>	55
3.4.2. <i>CVP IS perkančiųjų organizacijų tyrimo duomenų analizė</i>	57
3.4.2. <i>CPO elektroninio katalogo perkančiųjų organizacijų tyrimo duomenų analizė</i>	61
3.4.3. <i>CVP IS tiekėjų tyrimo duomenų analizė.....</i>	64
3.4.4. <i>CPO elektroninio katalogo tiekėjų tyrimo duomenų analizė</i>	67
3.4.5. <i>E. pirkimų sistemų tyrimo apibendrinimas</i>	71
3.4.6. <i>E. pirkimų plėtros modelio formavimas.....</i>	75
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	79
LITERATŪRA	82
PRIEDAI.....	87

LENTELIŲ SĄRAŠAS:

1 lentelė. Viešųjų pirkimų dalinių organizacijose egzistavimas.....	25
2 lentelė. CPO projekto ir CVPP sprendimų palyginimas:	53
3 lentelė. Nuomonių apie konkurenciją pasiskirstymas.....	71
4 lentelė. Nuomonės dėl sistemos veikimo principo pasiskirstymas	73
5 lentelė. Laikas, skiriamas viešiesiems pirkimams.....	74

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS:

1 pav. E. valdžią įtakoiantys veiksniai [23].....	17
2 pav. Viešuosius pirkimus atliekančių darbuotojų atlyginimai.....	30
3 pav. Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos vertinimas.....	39
4 pav. CVP IS veikimo principas [10].....	45
5 pav. CVP IS privalumai.....	48
6 pav. Pirkimo per CPO modelis [36].....	50
7 pav. CPO.lt TM e.pirkimų procesas	52
8 pav. CVP IS e.pirkimų procesas	52
9 pav. Pirkimo objekto pasiskirstymas CVP IS	58
10 pav. PO nuomone esami CVP IS trūkumai.....	60
11 Pav. Nuomonės apie prekių įvairovę pasiskirstymas.....	61
12 pav. www.cpo.lt veikimo principo įvertinimas.....	62
13 pav. www.cpo.lt trūkumai, pastebėti PO	63
14 pav. Pardavimų objekto pasiskirstymas CVP IS.....	65
15 pav. Tiekėjų nuomone esantys CVP IS trūkumai	66
16 pav. Veiksniai, nulėmę pasirinkimą naudotis CVP IS	68
17 pav. Tiekėjų nuomone esami www.cpo.lt trūkumai	69
18 pav. Tiekėjų nuomone www.cpo.lt būtini tobulinimai	70
19 pav. Nuomonės apie konkurenciją pasiskirstymas	72
20 pav. E.pirkimų sistemos loginis veikimo principas.....	75
21 pav. E. pirkimų plėtros modelis.....	76
22 pav. E. pirkimų tinklalapio vidinė veikimo schema	78

SANTRUMPOS:

PO	<i>Perkančioji organizacija</i>
CPO	<i>Centrinė perkančioji organizacija</i>
VPT	<i>Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos vyriausybės</i>
CVP IS	<i>Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema</i>
EVPS	<i>Elektroninių viešųjų pirkimų sistema</i>
VPI	<i>Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas</i>

Ivadas

Pasaulyje vyksta permainos: sparčiai keičiasi tiek rinkos, tiek darbo vietų, namų ūkio ir laisvalaikio aplinka. Žmonių veiklą vis mažiau riboja nuotoliai ir laikas, veikla darosi globališkesnė, stiprėja specializacija. Labai aktualu bendradarbiauti konkuruojant atvirosios rinkos ekonomikos sąlygomis. Atsiranda naujo tipo – virtualiųjų įmonių, elektroninio viešojo administravimo, darbo, mokymosi ir kultūros plėtros – galimybių. Ypač didelę reikšmę įgyja informuotumas, kompetencija, gebėjimas naudotis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis.

Šios ypatybės skatina permainas, nes jos yra gyvenimo kokybės ir socialinės gerovės kūrimo, kultūros vertybių ir kalbos išsaugojimo laidas, ūkinės veiklos katalizatoriai, demokratijos plėtros, bendradarbiavimo regionų ir valstybių lygiu, valstybės valdymo pagalbininkai, tačiau informacijos, mokėjimo (žinių), informacinių technologijų galia visiškai atsiskleidžia tik informacinėje visuomenėje, kai (idealiu atveju) visi jos nariai – gamintojai, paslaugų teikėjai, paprasti žmonės, visų lygių vadovai – gali, moka ir nori naudotis jų pranašumais [29].

Naujos informacinės komunikacinės technologijos, sparti interneto plėtra didelius pakitimus atnešė ir į valdymo bei viešojo administravimo sritis. Pasikeitė valdymo aplinkos, informacinės valdymo sistemos ėmė vaidinti vis didesnę rolę institucijų administravime [35].

Informacinės visuomenės vizija formuoja atskirų šalių politiką, ji deklaruojama Europos Sąjungos strategijose. Kaip žinia, 2000 m. kovo mėn. Lisabonos Europos Vadovų Taryboje Europos Sąjungos valstybių ir vyriausybių vadovai priėmė strategiją, kuria skelbimas tikslas – iki 2010 m. paversti Europos Sąjungą „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje, užtikrinančia darnų ekonomikos augimą, daugiau ir geresnių darbo vietų bei didesnę socialinę sanglaudą.“ [40]. Lisabonos strategija reikalauja imtis veiksmų įvairiose srityse: vidaus rinkos, informacinės visuomenės, mokslinių tyrimų, švietimo, struktūrinių ekonomikos reformų, stabilios valiutos makroekonominės politikos ir kt. Strategijoje nurodoma, kad, siekiant šių tikslų, svarbiausias vaidmuo tenka informacinėms ir ryšių technologijoms [5].

Informacinės ir ryšių technologijos vis labiau skverbiasi į valstybinio sektoriaus praktiką. Vienas iš tokios skverbties rezultatų yra viešosios elektroninės paslaugos (toliau – e. paslaugos). Per internetą teikiamos e. paslaugos įgalina taupyti laiką, pinigus, prieinamos visą parą visur kur yra interneto ryšys ir atitinkama įranga. Pastaraisiais metais elektroninėms paslaugoms bei valdžios ir piliečių elektroninei sąveikai skiriama vis daugiau dėmesio.

Technologinį pagrindą šioms naujovėms sudaro didėjanti kompiuterizacija ir interneto išsivystymas, sukuriantys naujas bendravimo ir sąveikos galimybes. Taip atsiranda nauja elektroninio verslo (toliau e. – verslo) ir elektroninių paslaugų (toliau – e. paslaugų) rinka, neribojama tradicinių teisinių, kultūrinių, geografinių ir laiko barjerų. Elektroninių paslaugų ir veiklos spektras yra labai platus – apimantis ir naujus verslo modelius, ir viešojo administravimo metodus, naujas žiniasklaidos rūšis, ir, apskritai, naujus ekonominius ir politinius santykius [21].

Nagrinėjant e. paslaugų efektyvaus įgyvendinimo klausimus, viena pagrindinių problemų tampa atskiruose administraciniuose padaliniuose išskirstytų informacinių sistemų sąveikumas. Daugeliui atliekamų atsiskaitomųjų operacijų nepakanka vienos institucijos saugomų duomenų, todėl racionaliai į bendrą veiklos infrastruktūrą turi įsikomponuoti išskirstytų sistemų saugaus bendravimo galimybės, nacionaliniu bei tarpeuropiniu lygmeniu kuriamos kompiuterinės programinės priemonės, paspartinančios efektyvesnę e. paslaugų diegimą. Informacinių sistemų sąveikumo reikalavimai svarbūs bendrai naudojamų, tačiau skirtingose institucijose administruojamų ir palaikomų duomenų bazių fizinio, semantinio bei socialinio sąveikumo lygiams.

Europos Sąjungos iškelti išskirstytų informacinių sistemų sąveikumo reikalavimai apima platų spektrą nagrinėjamų kriterijų, kurie perteikiami atvirųjų standartų ir įvairių iniciatyvų priemonėmis, norint sukurti visos Europos administravimo elektroninių paslaugų tinklą, užtikrinant saugumo, asmens ar ūkio subjekto tinkamo identifikavimo klausimus tokioms sistemoms sąveikaujant [12].

Baigiamojo darbo objektas – elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis.

Tikslas – suformuoti e. pirkimų plėtros modelį, kuris sudarytų prielaidas efektyviam, ekonomiškam bei užtikrinančiam konkurenciją tarp tiekėjų e. pirkimų sistemos funkcionavimui.

Uždaviniai:

- susisteminti e. pirkimų sistemą įtakojančius veiksnius;
- išanalizuoti sąlygas, kurioms esant e. pirkimai yra efektyviausi;
- įvertinti veiksnius, turinčius įtakos e. pirkimų sistemos veikimui;
- atlikti e. pirkimų sistemos SSGG analizę;
- išanalizuoti Europos Sąjungos šalių patirtį kuriant e. pirkimų sistemas;
- įvertinti Lietuvoje esamus e. pirkimų sprendimus;
- atlikti tyrimą, kuris padėtų išsiaiškinti esamų e. pirkimų sprendimų vartotojų

nuomonę;

- suformuoti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelį.

Pirmoje darbo dalyje analizuojama elektroninės valdžios samprata, jos plėtros sąlygos ir perspektyvos. Nagrinėjama elektroninių viešųjų pirkimų sąvoka.

Antroje darbo dalyje susistemini didžiausią įtaką e. pirkimų sistemai darantys veiksniai, analizuojamos sąlygos, reikalingos efektyviam e. pirkimų sistemos funkcionavimui. Atliekama viešųjų pirkimų sistemos SSGG analizė, e.pirkimų sistemos efektyvumas vertinamas įvairiais aspektais. Nagrinėjame ES šalių patirtis e. pirkimų srityje.

Trečioje dalyje lyginama Lietuvoje esantys e. pirkimų realizavimo sprendimai, vertinama jų panašumai ir skirtumai. Analizuojami ir apibendrinami anketinės apklausos duomenys, pateikiamas suformuotas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis.

I. Elektroninė valdžia ir jos plėtra

Šiandien elektroninė vyriausybė (toliau – e. vyriausybė) yra svarbiausia siekiamo ekonominio, socialinio ir aplinkosaugos atsinaujinimo dalis. Jos įnašas gerinant viešosios politikos kūrimą ir įgyvendinimą yra akivaizdus, o neseniai ypatingą dėmesį pradėta kreipti į tai, kokią vaidmenį ji vaidina gerinant ekonomikos konkurencingumą ir naujoves. Didelė pažanga pasiekta visuose e. vyriausybės viešojo administravimo lygmenyse. Nors ši varomoji jėga turi išlikti tokia pat, dabar daugiau dėmesio reikia skirti e. vyriausybės tarpvalstybinio aspekto tobulinimui – čia sąveika yra dar svarbesnė. Artimesnis įvairių valstybių administracijų bendradarbiavimas padeda atsirasti geresnėms piliečiams ir verslui skirtoms paslaugoms ir efektyviau įgyvendinti politiką. Išaugus bendradarbiavimui, reikia geresnio vis gausėjančių viešojo sektoriaus administracijų bendravimo – tai užduotis, kurios įgyvendinimui reikia bendrų valstybių pastangų [15].

Elektroninė valdžia (toliau – e. valdžia) tapo svarbiu šiuolaikinės valstybės valdymo įrankiu, kuris ne tik keičia viešųjų institucijų veiklos principus, bet ir šalyje vykstančius politinius, ekonominius bei socialinius procesus. Pirmieji kompiuteriai bei vidinės veiklos procesus palaikančios informacinės sistemos viešojo sektoriaus institucijose pradėtos naudoti dar 1950-aisiais metais [26]. Elektroninė valdžia dažniausiai suvokiama kaip valstybinės valdžios tąsa elektroninėje erdvėje, pasireiškianti kaip valstybės funkcijų realizavimas, organizacinių pokyčių tobulinimas pasitelkiant informacines technologijas. Elektroninė valdžia yra vienas iš būdų modernizuoti valstybės valdymą, sėkmingiau vykdyti viešojo sektoriaus reformą, prisitaikant prie žinių visuomenės reikalavimų, pagerinti visuomenės ir valdžios ryšio kokybę ir efektyvumą. Dėl šių priežasčių elektroninė valdžia gali ir turi tapti vienu iš valstybės strateginio valdymo įgyvendinimo efektyvių veiksmų ir prioritetų [32]. Terminas „elektroninė valdžia“ gali asocijuotis su nuostata, jog kompiuteriai kėsinaisi į pačią valdymo funkciją. Tačiau toks objektas kaip e. valdžia savaime neegzistuoja: E. valdžia yra ne valdymas, o administravimas, arba valdymo priemonė. Valdyti gali tik žmogaus smegenys, ne kompiuteris, todėl informacinės technologijos yra įrankis, kuris tarnauja žmogui. Ypač svarbu, kad darbo erdvėje šis įrankis būtų kuo efektyvesnis [13].

Iš įvairių e. valdžios apibūdinimų galima išskirti dviejų lygių – siaurąją ir plačiąją – e. valdžios sampratas. Siaurąja prasme e. valdžia siejama su valdžios institucijų informacijos ir paslaugų teikimu elektroniniais kanalais. Plačiąja prasme ji apima įvairius informacinių ir telekomunikacijų technologijų diegimo viešajame sektoriuje aspektus, kadangi paslaugų teikimas neatsiejamas nuo platesnio konteksto: teikimo kanalų ir būdų, bendravimo tarp piliečių ir valdžios institucijų priemonių,

valstybės ir savivaldybių tarnautojų kompetencijos informacinių technologijų srityje, galiausiai – gyventojų galimybių pasinaudoti informacinių technologijų priemonėmis. Šios skirtingos sampratos atsiskleidžia ir atskirų valstybių e. valdžios plėtros planavimo dokumentuose (Žilioniene, 2004).

Elektroninė valdžia atlieka visus valdžios vaidmenis ir veiklą ir yra išreiškiama informacinių bei komunikacinių technologijų forma. E. valdžia apima šias keturias valdžios ir viešojo administravimo sritis:

- šalies ekonomines ir socialines programas;
- ryšius su piliečiais ir teisės normas (e. demokratija);
- vidinį valdymą;
- ryšius su tarptautine aplinka.

E. valdžios pagrindas – trys nuolat besivystančios jėgos: technologija, vadybos idėjos ir pati valdžia. Ilgalaikį poveikį viešajam administravimui turi keturios e. valdžios veiklos kryptys: paslaugos piliečiams, informacija kaip viešasis išteklius, nauji įgūdžiai ir darbiniai ryšiai, atskaitomybė ir vadybos modeliai. E. valdžios keliama iššūkiu yra stipresni besivystančiose šalyse, tačiau jie kartu siūlo ir sprendimus. Visų šalių viešajam administravimui reikia naujo mąstymo ir vadovavimo siekiant užtikrinti, kad e. valdžia visiškai realizuotų savo potencialą.

Elektroninės valdžios praktikos ir teorijos atsiradimas – tai vienas svarbiausių viešojo administravimo įvykių per pastarąjį dešimtmetį. Atsirado naujos sąvokos, teoriniai modeliai ir ryšiai tarp disciplinų ir tarp teorijos bei praktikos. Savo prigimtimi e. valdžia yra nuolatos kintantis reiškinys. Yra galimi tik laikini sprendimai apie e. valdžios ryšius su viešuoju administravimu, tačiau rizikinga bandyti spėti e. valdžios ateities plėtros kryptį ir galimybes [4].

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos atstovų teigimu, yra trys pagrindiniai e. valdžios tikslai:

- Didinti vykdomosios valdžios sprendimų priėmimo skaidrumą;
- Užtikrinti e. paslaugų prieigą;
- Kokybiškiau ir efektyviau teikti visuomenei, verslo subjektams ir institucijoms viešąsias paslaugas ir informaciją [33].

E. valdžios raidos tendencijos, jos svarba valdžios įstaigų efektyvumui didinti bei demokratijai plėtoti ir kiti bruožai mokslinėje literatūroje nagrinėjami įvairiais požiūriais, paprastai, išryškinant vieną ar kitą aspektą. Iki šiol diskutuojama, kuris e. valdžios tikslas yra svarbiausias, ir pateikta daugybė elektroninės valdžios sąvokos aiškinimų bei jos esmės vertinimų. Daugumoje tų

diskusijų pripažįstama, jog esminis e. valdžios bruožas yra tas, kad, taikant šiuolaikines informacines ir komunikacines technologijas, atveriamą naujų galimybių valdžios įstaigoms bendradarbiauti ir šių įstaigų paslaugoms teikti kitoms organizacijoms ir piliečiams. Siauresne prasme, e. valdžia – tai valstybinis informacinės infrastruktūros institutas, laiduojantis patogią viešosios informacijos prieigą bei apykaitą ir teikiantis viešąsias paslaugas informacinių technologijų pagrindu [15, p.46]. E. valdžios kūrimo idėjos neatsiejamoms nuo daugelyje šalių įgyvendinamų pastangų modernizuoti viešąjį sektorių. Kitais žodžiais tariant, e. valdžia – tai valstybės ir savivaldos institucijų reguliuojamas visuomenės santykių plėtros reiškiny, kurio tikslas – didinti vykdomosios valdžios sprendimų priėmimo skaidrumą, kokybiškiau ir efektyviau teikti visuomenei, verslo subjektams ir institucijoms viešąsias paslaugas ir informaciją, panaudojant tam informacinių technologijų teikiamas galimybes [17].

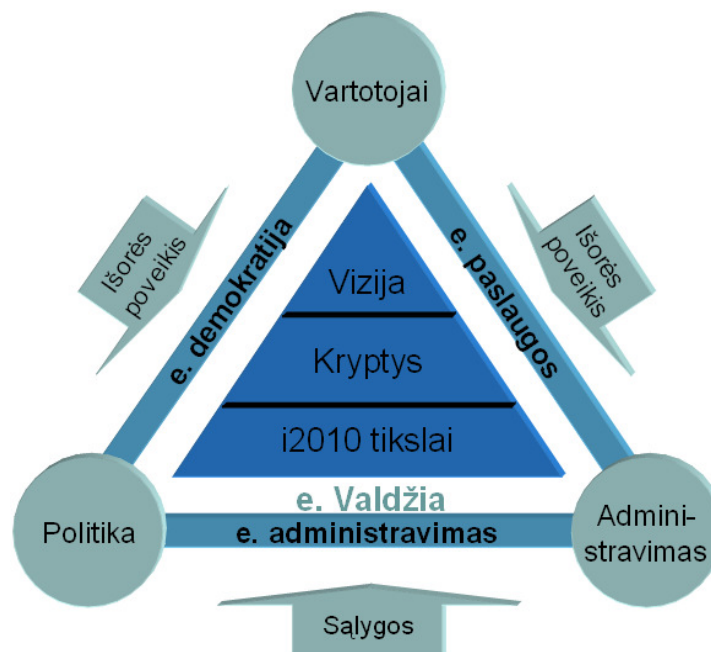
Kiti du pagrindiniai e. valdžios tikslai formuluojami siekiant kuo efektyviau teikti e. paslaugas piliečiams. E. paslaugos sampratą vieni iš pirmųjų pasiūlė ir apibrėžė kompanija HP. Kompanija teigia, jog e. paslaugos yra „modulinės, lanksčios ir ITT pagrįstos paslaugos, kurios įvykdo tam tikras užduotis, atlieka transakcijas ar darbus“. Kitų kompanijų teigimu, e. paslaugos yra internetu pagrįsti programiniai sprendimai, glaudžiai tarpusavyje susiję, vykdančios sudėtingus apsisikeitimo informacija procesus ar transakcijas. E. paslaugos taip pat gali būti apibrėžiamos kaip internetu pagrįstos programos, kurios:

- įvykdo transakciją;
- atlieka užduotį;
- išsprendžia problemą;
- turi galimybę sąveikauti su kitomis programomis, siekiant užduoties įvykdymo;
- gali būti panaudojamos tiek piliečių, tiek verslo [3].

E. valdžios tikslai gali būti siejami su trimis elektroninės valdžios paslaugų teikimo modeliais: 1) valdžia – valdžiai; 2) valdžia – verslui; 3) valdžia – piliečiams [16]. Modelis valdžia – valdžiai daugeliu atžvilgių yra e. valdžios pagrindas, ir valdžia, norėdama sėkmingos elektroninės komunikacijos su piliečiais, pirmiausia turi tobulinti ir modernizuoti savo vidaus sistemą bei procedūras. Kai kuriuose mokslinės literatūros šaltiniuose skiriami ne trys, o keturi e. valdžios paslaugų teikimo modeliai: e. valdžia – visuomenei; e. valdžia – verslui; e. valdžia – tarnautojui; e. valdžia – valdžiai [5]. Modelis e. valdžia – tarnautojui apima elektroninės valdžios priemones tarnautojų darbo santykiams valdyti, savitarnos paslaugoms bei žinioms ir kompetencijai valdyti. Bene labiausiai apibendrintai e. valdžios (kartu ir jos teikiamų paslaugų) esmę nusako požiūris, kad e. valdžia –

bendradarbiaujantis valdymas (*angl. collaborative governance*), pripažįstant, kad tas valdymas yra sudėtingas ir prieštaringas, kadangi viešasis valdymas daugiausia remiasi administravimu bei kontrole, ir tai daro įtaką valstybės tarnautojų elgsenai, o visuomenės dalyvavimo tame valdyme įtakai didinti reikalinga abipusė sąveika. To bendradarbiavimo prieštaringumą didina ir politinė valdžios prigimtis bei horizontalaus esančių valdžios įstaigų veiklos koordinavimo sunkumai. Todėl šiuolaikinė e. valdžia turi būti kuriama kaip adaptyvi bendradarbiaujanti valdymo sistema, derinant vidinę integraciją su kuo jautresniu reagavimu į aplinkos pokyčius. Teikiant visuomenei e. valdžios paslaugas, internetas yra pagrindinė komunikacinė priemonė: jis sudaro palankias sąlygas piliečių ir valdžios bendravimui, nepaisant laiko, geografinių barjerų, bei piliečių aktyvumo, dalyvaujant valdymo procesuose, didinimui. Informacijos teikimas visuomenei yra žemutinė, bet viena svarbiausių, e. valdžios paslaugų teikimo forma, kuria remiamasi ir teikiant aukštesnio lygio paslaugas [30].

E. valdžios plėtra yra tęstinis procesas, įgyvendinamas etapais. Mūsų šalis pradėjo nuo e. valdžios koncepcijos projekto rengimo pradžios (2001 m.), numatydama pasiekti bei įgyvendinti daugelį projektų. Iki šios dienos atlikta nemažai darbų ir įgyvendinta smulkių e. valdžios koncepcijos projektų, tačiau pastebima planuose likusių neįgyvendintų uždavinių, neišspręstų problemų, o pagrindinės e. valdžios plėtrą stabdančios kliūtys nesudaro prielaidų pasiekti viešojo administravimo sektoriaus strateginio tikslo – sukurti skaidrią, veiksmingą, orientuotą į rezultatus ir tinkamą asmenų aptarnavimą, viešojo administravimo sistemą, pagrįstą informacinėmis technologijomis. Žemiau esančiame paveiksle (žr. 1 paveikslą) pateikiama veiksmų, labiausiai įtakančių e. valdžią schema. „Trikampio“ viršūnėse nurodomi pagrindiniai elementai, tarp kurių vyksta informacijos kaita visame e. valdžios plėtros procese. Išorės poveikis tarp vartotojų ir politikos suprantamas, kaip Nacionaliniai ir ES dokumentai, strategijos, programos ir kt. Išorės poveikis tarp vartotojų ir administravimo ypač susijęs su esama e. valdžios padėtimi šalyje ir nuolat . lyginimas su ES šalimis. Sąlygos, įtakančios e. administravimą yra procesų atnaujinimas, reorganizacija, formaliosios bazės, valdymas, darbuotojai, apmokymai, finansavimas, skatinimas, informaciniai sprendimai ir kt.

1 pav. E. valdžią įtakojantys veiksniai [23].

Nagrinėjant e. valdžios paslaugų teikimo modelius galima išskirti „valdžia – verslui“ (*angl. G2B*). Trumpai tariant tai – transakcijos ir bendravimas, pvz., aprūpinimas, mokesčiai ir licencijavimas ir t.t. Hiller & Belanger sudarytame e.valdžios paslaugų teikimo modelyje G2B yra išskiriamos penkios pakopos:

- *pirmoji* – informacija (teisės aktai, pirkimų pasiūlymai. Tai elementari elektroninės valdžios paslaugų pakopa. Valdžios institucija savo svetainėje pateikia informaciją apie institucijos veiklą gyventojams, verslo subjektams, politikams ir pan. Tiesiog rūpinamasi, kad naujausia informacija būtų prieinama interneto svetainėje;
- *antroji* – dvipusė komunikacija (pirkimų pasiūlymų tikslinimas). Šioje pakopoje vyksta paprastas, betarpiškas dvipusis bendravimas, pateikiamas asmens (ar subjekto) užklauskas valstybės tarnautojui, paprastai elektroniniu paštu, o šis savo atsakymą ir kitus reikiamus duomenis ar dokumentus siunčia apklausėjui elektroniniu ar paprastu paštu. Svarbiausia šioje pakopoje tai, kad bendravimas tarp kliento ir valstybės tarnautojo užtikrinamas internetu, išvengiant tiesioginio kreipimosi į kokią nors instituciją;
- *trečioji* – transakcijos. Transakcijų lygmenyje bendravimas tarp institucijos ir vartotojo pilnai galimas internetu. Pasak autorių Hiller ir Belanger: „šio lygio pakopa yra labiausiai paplitusi“ Transakcijų pakopoje gali tokie veiksmai kaip socialinių išmokų ir kompensacijų gavimas nuo prašymo pateikimo internetu iki bankinės lėšų pervedimo operacijos;
- *ketvirtoji* – integracija. Elektroninės paslaugos pasiekiamos vienuose interneto vartuose ir vieninteliu prisijungimu. Tam, žinoma, reikalinga tarpinstitucinė sistemų integracija, todėl

ši pakopa taip ir pavadinta – integracine pakopa – neintegravus perkančiųjų institucijų ir kitų valdžios institucijų kompiuterinių sistemų nebūtų įmanoma tokio pobūdžio veikla elektroninėje erdvėje.

- *penktoji* – politinis dalyvavimas. Autoriai Hiller & Belanger apibūdindami politinį dalyvavimą savo modelyje teigia, jog nors ir sąveikos požiūriu ši pakopa nėra atskirta, o tik dalis dvipusės komunikacijos pakopos, tačiau dėl politinio aspekto verta ją išskirti kaip savarankišką. Kol kas nedaug paslaugų priskiriama šiai pakopai. Politinio dalyvavimo aspektas, šiuo atveju, siejamas su galimybe gyventojui ar verslo ūkio subjektui pareikšti nuomonę apie kokios nors institucijos priimamus valdymo sprendimus ir taip išreikšti apie jų svarbą [31].

Aprašytasis modelis parodo ryšį tarp verslo ir valdžios, koks jis yra būtinas ir neišvengiamas. Šis ryšys užtikrinamas viešajam sektoriui teikiant e. paslaugas privačiam sektoriui. Europos Sąjungos programiniuose dokumentuose numatytas verslo subjektams skirtų viešųjų paslaugų sąrašas:

- verslo subjektų mokesčių deklaravimas;
- naujų įmonių registravimas;
- viešieji pirkimai naudojant IRT;
- valstybinio socialinio draudimo įmokų mokėjimas;
- muitinės deklaracijų pateikimas;
- leidimų, kuriuos reikia derinti su aplinkos apsaugos tarnybomis, išdavimas.

Elektroninės valdžios koncepcija numato teikti įvairiapuses paslaugas, kurios skiriasi savo atlikimo pobūdžiu: vyriausybė – pilietis, vyriausybė – verslas, vyriausybė – vyriausybė. Taikant veiklos vykdymo scenarijus šioms paslaugų grupėms kuriama efektyvi ir nuosekliai veikianti e. valdžios paslaugų sistema. Pagrindiniai šios sistemos tikslai yra teikti aukštos kokybės paslaugas ir tenkinti piliečių bei verslo subjektų poreikius. Paslaugų teikimo aptarnavimo sistemoje galima išskirti dvi pagrindines terpes:

- bendravimo su klientu terpė, kurioje apsikeičiama informacija ir suformuojama užduotis;
- veiksmų atlikimo terpė, kurioje paslaugos yra teikiamos.

Vieta, kur duomenys apie viešojo administravimo organizacijų teikiamą informaciją ir paslaugas yra renkami, klasifikuojami ir struktūrizuoti pateikiami klientams, tampa internetinis tinklalapis. Jis atlieka sąsajos funkcijas personalizuotai informacijai bei aptarnavimui gauti. Funkcine

prasme internetinį tinklalapį sudaro šios dalys: bendravimo aplinka ir informacijos bei paslaugų valdymo sistema.

Elektroniniai viešieji pirkimai yra pagrindinis viešųjų paslaugų gerinimo strategijos elementas, o sąveika, tarp paslaugų teikėjų ir gavėjų, identifikavimas ir autentiškumo patvirtinimas yra bendri klausimai e. Vyriausybės ir e. viešųjų paslaugų srityse. Nors veiksmingos ir į vartotoją orientuotos paslaugos daugiausia kuriamos nacionaliniu lygmeniu, Europos Sąjungos lygmens bandomieji projektai skirti visos Europos matmeniui ir viešųjų interneto paslaugų kaip pagrindinės priemonės, telkiant dėmesį į tapatybės valdymą, sąveiką ir saugumą, vaidmeniui [1].

1. 1. Elektroniniai viešieji pirkimai

Šiuo metu Lietuvoje viešųjų pirkimų apimtys siekia daugiau nei 6 milijardų litų per metus ir ateityje, įvertinant ES struktūrinių fondų lėšų įtaką, ženkliai didės. Todėl suprantama, kad viešųjų pirkimų sistemos tobulinimas yra svarbus valstybės valdymo modernizavimo komponentas. Viena iš modernizavimo krypčių yra viešųjų pirkimų perkėlimas į elektroninę terpę. Elektroniniai pirkimai sudarys prielaidą pagreitinti pirkimo procedūras, sumažinti pirkimų išlaidas, užtikrinti skaidrumą, mažinti korupcijos galimybes ir sutaupyti nuo 10 iki 15 procentų viešųjų pirkimų procedūroms skiriamų lėšų [2].

Lietuvoje viešieji pirkimai pradėti reglamentuoti 1995 metais, Vyriausybei nutarimu patvirtinus biudžetinėms įstaigoms taikytiną laikinąją pirkimų tvarką. Lietuvos patirtis šioje srityje dar nedidelė, palyginus su tuo, kad pirmosios viešųjų pirkimų direktyvos Europos Sąjungoje buvo priimtos dar 1971 metais. Pirmasis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas buvo priimtas 1996 metais. Šis įstatymas buvo parengtas pagal Jungtinių tautų Modelinį prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų įstatymą [46].

Elektroninis pirkimas (toliau – e. pirkimas) – tai e. paslauga, kurios pagalba perkančioji organizacija (paprastai valstybės institucijos ar valstybės įmonės) atlieka prekių, paslaugų ar darbų pirkimą, kurio tikslas – sudaryti viešojo pirkimo–pardavimo sutartį. E. pirkimų procedūrų tikslas – užtikrinti, kad visos šalies įmonės turėtų lygias galimybes parduoti savo prekes ir paslaugas valstybei, kad būtų išvengta korupcijos ir nesąžiningumo.

Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos įgyvendinimas yra vienas iš svarbiausių žingsnių, norint kruopščiai ir nuosekliai vykdyti viešųjų pirkimų modernizavimo darbus. Modernizuoti darbus reikalauja 2004 m. priimtos dvi Europos Sąjungos direktyvos: viena, koordinuojanti subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, viešųjų pirkimų

procedūras (2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB) ir kita – dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB). Jose apibrėžta darni atviro, skaidraus ir nediskriminuojančio pobūdžio elektroninių pirkimų vykdymo sistema [10]. Yra išskiriami tokie pagrindiniai elektroninių viešųjų pirkimų sistemos įgyvendinimo tikslai

- diegti pažangias informacines ir telekomunikacines technologijas viešajame sektoriuje;

- gerinti informacijos tiekimą skirtingoms Lietuvos Respublikos ir ES struktūroms;
- didinti viešųjų pirkimų informacijos prieinamumą visuomenei;
- skatinti elektroninės komercijos naudojimą šalies ūkyje;
- spartinti viešųjų pirkimų procesus;
- mažinti viešųjų pirkimų organizavimo išlaidas, automatizuojant pirkimų procesus;
- efektyviau naudoti žmogiškuosius išteklius, mažinant jų poreikį dėl didesnio pirkimų

proceso automatizavimo;

- tobulinti pirkimo procesą, į jį įtraukiant tiekėjus ir vartotojus;
- skatinti konkurenciją tarp tiekėjų;
- gerinti viešųjų pirkimų apskaitą ir sudaryti patogesnes sąlygas auditui atlikti;
- geriau kontroliuoti viešųjų pirkimų išlaidas.

Be šių apibendrintų tikslų, vertinant tyrimo objekto aktualumą, svarbu paminėti, jog viešųjų pirkimų informacinės arba elektroninių viešųjų pirkimų sistemos sukūrimas išplės tiekėjų rinką tarptautiniu mastu. Platesniam tiekėjų ratui taps prieinami viešųjų pirkimų skelbimai, nauji pirkimo būdai (e. katalogai, e. aukcionai), bus sudarytos galimybės teikti pasiūlymus elektroninėmis priemonėmis, tokiu būdu didės konkurencija tarp tiekėjų, o tai leis pirkėjams nusipirkti norimas prekes, paslaugas ar darbu už mažesnę kainą. Neatsiejama e.pirkimų sistemos dalis yra elektroninis parašas (toliau – e. parašas). Jo įteisinimas Lietuvos Respublikoje suteikia galimybę elektroninėje terpėje identifikuoti e. pirkimų sistemos vartotojus, tvirtinti sandorius, pasirašyti pirkimo-pardavimo sutartis, priėmimo-perdavimo aktus ir sąskaitas faktūras. Įgyvendinus e. pirkimus elektroniniu būdu perkančiosios organizacijos galės ruošti ir paskelbti pirkimo dokumentus, pateikti skelbimą apie pirkimą, gauti ir vertinti tiekėjų pasiūlymus bei vykdyti visą susirašinėjimą su tiekėjais. Tiekėjai elektroniniu būdu galės gauti pirkimų dokumentus, ruošti pasiūlymus ir juos pateikti perkančiosioms organizacijoms. „Elektroniniai viešieji pirkimai realiai išnaudoja informacinių technologijų suteikiamas

galimybes: sumažina rutininį darbą ir pagreitina visas operacijas, jas automatizuojant,“ - teigia VPT direktorius R. Vaičiulis [36].

Literatūroje dažnai pabrėžiama, kad toks viešųjų pirkimų organizavimo būdas užtikrins perkančiosioms organizacijoms mažesnes pirkimų bei geresnes paslaugų, darbų ir prekių kainas. Kuriant elektroninių viešųjų pirkimų sistemą yra numatoma realizuoti visus LR viešųjų pirkimų įstatyme numatytus ir šiuo metu popieriniu būdu vykdomus viešųjų pirkimų būdus ir procedūras. Sistemoje taip pat bus realizuota galimybė vykdyti elektroninius aukcionus, kurie yra reglamentuoti įstatymuose, bet kurių nebuvo galimybės vykdyti, kol nebuvo specialios informacinės sistemos.

II. Elektroninių viešųjų pirkimų aplinkos veiksnių analizė

Aplinkos veiksniai stipriau ar silpniau veikia kiekvieną organizaciją ar sistemą. Ne išimtis ir e. pirkimų sistema. Šią sistemą nuolat veikia tokie veiksniai:

- *politiniai* – vyriausybės sprendimų stabilumas, mokesčių politika, užsienio prekybos reguliavimas, perkančiosios organizacijos vidaus politika;
- *ekonominiai* – verslo cikliškumas, BVP, tiekėjų ekonominiai pajėgumai, perkančiųjų organizacijų poreikiai ir perkamoji galia, infliacija;
- *socialiniai* – demografinė situacija, socialinis mobilumas;
- *technologiniai* – Vyriausybės išlaidos tyrimams, nauji atradimai, technologiniai sprendimai, perkelti VP į elektroninę terpę;
- *aplinkos apsaugos* – aplinkos apsaugos įstatymas, atliekų šalinimas;
- *teisiniai* – teisinės aplinkos veiksniai, veikiantys tiek perkančiąsias organizacijas, tiek tiekėjus.

Viešajame sektoriuje nuolat didėja spaudimas sumažinti kaštus, kad jie atitiktų turimus biudžetus. Vešiesiems pirkimams skirti asignavimai „apkarpmi“ lygiagrečiai su kitiems tikslams skirtais asignavimais. Efektyviai mažindama kasmetines pirkimų išlaidas, organizacija gali sėkmingai perskirstyti biudžeto įplaukas. Norėdamos būti konkurencingos naujosios ES narės privalo per minimalų laikotarpį modernizuoti savo viešųjų pirkimų sistemas.

2.1. Politiniai veiksniai

E. pirkimų sistemos realizavimui reikalingi sprendimai ir sudarytos tinkamos sąlygos įgyvendinti šiems sprendimams. Analizuojant e. pirkimų sistemos įgyvendinimą reikia paminėti, kad ši sistema negali funkcionuoti be nustatytos ir patvirtintos viešųjų pirkimų strategijos. Organizacija, vadovaudamasi Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis, turi reglamentuoti VPK darbą, nustatyti VP ekspertų skyrimo tvarką, pagal savo veiklos nuostatas patvirtinti pirkimo dokumentų šablonus, vidines viešųjų pirkimų procedūrų tvarkas. Lietuvos savivaldybių internetinis tinklalapis www.savivaldybes.lt pateikia viešųjų pirkimų organizavimo viešojo sektoriaus įstaigoje modelį arba strategiją, susidedančią iš šešių pagrindinių etapų:

- 1 etapas: Politinis sprendimas
- 2 etapas: Administracinis pasirengimas ir planavimas
- 3 etapas: Pirkimo dokumentų rengimas
- 4 etapas: Pirkimo procesas
- 5 etapas: Sutarties sudarymas
- 6 etapas: Priežiūra ir kokybės valdymas [30].

Viešųjų pirkimų strategija visuomet turėtų būti nustatoma atsižvelgiant į vietinius ir išorinius poreikius ir prioritetus, todėl pirkimų politika (ar gairės) įvairiose perkančiosiose organizacijose gali labai skirtis, tačiau pagrindiniai momentai yra šie:

- Bendrieji viešųjų pirkimų tikslai – pvz., užimtumo regione didinimas, didesnis efektyvumas, mažesnė kaina, geresnė kokybė, kokybės valdymas ir pan.;
- Viešųjų pirkimo komisijos sudarymas;
- Konkurencija: Kokios užduotys ir paslaugos gali būti perduotos vykdyti privačiam sektoriui? Kokiam laikotarpiui sudaryti sutartį?;
- Kokybės valdymas ir sutarčių priežiūra – kokie yra bendrieji sutarčių vykdymo priežiūros principai? [22].

Visos perkančiosios organizacijos turi vieną bendrą tikslą – nusipirkti kuo geresnę prekę, paslaugą ar darbus už mažiausią kainą, tik, kiekviena skirtingai, renkasi pirkimo ar pasiūlymų vertinimo būdus. Priklausomai nuo institucijos atliekamų funkcijų ir poreikių labai skirtingi būna didelės vertės pirkimai. Tai įtakoja institucijos veiklos pobūdis, pvz. savivaldos institucija perka mokymo įstaigos renovacijos darbus, taip stengdamasi padidinti gyventojų gerbūvį regione. Labiau specializuota institucija, kaip pvz. Valstybės tarnybos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos,

stengdamasis motyvuoti valstybės tarnautojus, didinti jų kvalifikaciją, perka įvairiausius kursus, seminarus. Skirtingos ir pirkimų organizavimo politikos perkančiosiose organizacijose. Priklausomai nuo dydžio ir pirkimų apimtys, jose yra sudaromos, arba nesudaromos Viešųjų pirkimų komisijos. Kai kurios PO turi Viešųjų pirkimų dalinius, kitose būna po keletą asmenų, atsakingų už viešųjų pirkimų vykdymą. Nuo PO dydžio priklauso ir paslaugos, kurias PO perduoda privačiam sektoriui. Pavydžiū galėtų būti turimo kompiuterinės įrangos priežiūra. Didelės PO tokių paslaugų neperka, jos dažniausia turi specializuotus dalinius, kurie rūpinasi tokia įranga. Mažesnės institucijos tokias paslaugas perka, nes turi per mažai kompiuterių, kad jų priežiūrai reikėtų darbuotojo etato. Panašumai tarp perkančiųjų organizacijų atsiranda pasirašant viešojo pirkimo sutartį ir prižiūrint jos vykdymą. Reikalavimai sutartims ir teisei jų formai yra reglamentuojami valstybės, todėl didelių skirtumų jose nebūna.

Šiuo metu Lietuvoje dar nėra vieningo požiūrio į e. pirkimų sistemas, tačiau pastebimos bendros tendencijos viešųjų e. pirkimų sistemose naudoti centrinius tinklalapius, kurti e. pirkimus aptarnaujančias agentūras, plėtoti pirkimus pagal preliminarąsias sutartis, diegti e. katalogus, e. aukcionus, saugius informacijos perdavimo ir saugojimo metodus, e. parašą. Aiškūs ir pagrindiniai ***e. pirkimų sistemų kūrimo principai:***

1. Lygios galimybės (*angl. equality of treatment*). Visi pirkimuose norintys dalyvauti tiekėjai turi turėti lygias galimybes gauti informaciją apie paskelbtus pirkimus ir pirkimų dokumentus.
2. Konfidencialumas (*angl. confidentiality*). Perkančiosios organizacijos turi laikytis konfidencialumo, iki nustatyto laiko neplatinti informacijos apie pasiūlymus įteikusius tiekėjus.
3. Atsekamumas (*angl. traceability*). Sistemoje turi būti priemonės, registruojančios sistemos naudotojų (perkančiųjų organizacijų, tiekėjų) atliekamus veiksmus “jautriai” informacijai gauti.
4. Efektyvumas (*angl. effectiveness*). Sistema turi gerinti konkurencijos sąlygas, mažinti sąnaudas viešiesiems pirkimams.
5. Sąveika su kitomis sistemomis (*angl. interoperability*). Kuriamoje sistemoje turi būti naudojamos rinkoje visiems prieinamos ir ES šalyse plačiai naudojamos priemonės. Reikėtų vengti specifinių technologijų, ribojančių galimybę kitiems naudotis el. pirkimo procedūromis.
6. Saugumas (*angl. security*). Naudojamos technologijos turi užtikrinti saugų duomenų perdavimą ir saugojimą nustatytą laiką duomenų saugyklose.
7. Visuotinis prieinamumas (*angl. general availability*). Naudojimosi sistema technologinės priemonės turi būti visiems bet kada ir lengvai (nebrangiai) prieinamos

Kuriant e. pirkimų sistemą be abejo reikia vadovautis šiais principais, o norint tai padaryti, reikalinga sukurti kuo stabilesnę politinę aplinką. Ypač svarbu politinio lygmes valdymo institucijų politika reglamentuojanti mokesčius bei pirkimų verčių ribas. Apibendrinant galima pasakyti, kad politiniai veiksniai pakankamai stipriai įtakoja e. pirkimų sistemą. Priimant sprendimus ar/ir sudarant sąlygas jiems įgyvendinti tiek perkančiojoje organizacijoje, tiek tiekėjo įmonėje kiekvienas žingsnis yra lydimas vienokių ar kitokių politinių veiksnių.

2.2. Aplinkosauginiai veiksniai

Viešųjų pirkimų sistema yra neutrali, neprieštarauja Europos Komisijos komunikato 2001/C333/07 dėl viešiesiems pirkimams taikomų Bendrijos teisės aktų ir galimybių integruoti aplinkos apsaugos aspektus į viešuosius pirkimus nuostatomis. Minėto dokumento tikslas – išnagrinėti ir išaiškinti galiojančios viešųjų pirkimų tvarkos siūlomus būdus optimaliai atsižvelgti į aplinkos apsaugos reikalavimus vykdant viešuosius pirkimus. Dokumente apžvelgtos atskiros viešųjų pirkimų procedūros fazės ir kiekvienoje nagrinėjama, kaip galima atsižvelgti į aplinkos apsaugos problemas.

2.3. Socialiniai veiksniai

Viešojo administravimo specialistų mokslo įstaigos dar rengia labai nedaug. Darbo rinkoje tokių specialistų pasiūla taip pat nepakankama. Tai kelia rimtų problemų sudarant ne tik viešųjų pirkimų komisiją perkančiojoje organizacijoje, bet apskritai formuojant už viešuosius pirkimus atsakingą personalą. Neigiamą poveikį kadru politikai daro, nedideli atlyginimai, specializuoto viešųjų pirkimų dalinio nebuvimas [45]. Esant tokiai situacijai ypač svarbu surasti darbo grupėms tinkamus specialistus, kurių pagrindinis uždavinys tinkamai įgyvendinti e. pirkimus, formavimui. Formuojant darbo grupę svarbu identifikuoti daugumą literatūroje minimų psichologinių aspektų: motyvaciją, bendravimą, auklėjimą, profesinės etikos užtikrinimą. Renkant darbo grupės narius labai svarbu pritaikyti šias psichologinių aspektų teorijas: motyvacijos, elgsenos, vadovavimo psichologijos, konflikto, savybių, vaidmenų, situacijos.

Nuolat besikeičianti viešųjų pirkimų teisinė bazė, tobulėjanti jų vykdymo praktika, iš e.pirkimų sistemos įgyvendinimo reikalauja aukštos kvalifikacijos specialistų. Tokių specialistų poreikis juntamas visose nacionalinės viešųjų pirkimų sistemos grandyse – Viešųjų pirkimų tarnyboje prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – VPT), perkančiosiose organizacijose, pas tiekėjus.

Siekiant išlaikyti tinkamą viešųjų pirkimų specialistų lygį, tikslinga turėti efektyvias motyvavimo sistemas, tobulinti jų gebėjimus, būtina ieškoti galimybių įdiegti nuolatinio kvalifikacijos kėlimo sistemą, sudaryti specialistams sąlygas sekti naujoves viešųjų pirkimų srityje, dalyvauti tarptautiniuose seminaruose ir kursuose. Užsienio kalbų įsisavinimas ir jų žinių deramo lygio palaikymas priskirtini prie pagrindinių veiksnių viešųjų pirkimų specialistų kvalifikacijos kėlimo srityje [45].

Pastebėta, kad net daug pirkimų vykdančiose organizacijose, kur yra daug pirkimus atliekančių darbuotojų, dažnai nėra pirkimų skyriaus. Iš analizės padaryta išvada, kad dažnai už pirkimus atsakingi darbuotojai būna išsimėtę po įvairius organizacijos skyrius. (žr. 1 lentelę)

1 lentelė. Viešųjų pirkimų dalinių organizacijose egzistavimas

SEKTORIAI	Atsakymų sk.	Įsteigtas padalinys		Neįsteigtas padalinys	
		sk.	%	sk.	%
Centrinės valdžios	32	5	16%	27	84%
Vietinės valdžios	20	5	25%	15	75%
Viešieji juridiniai asm.	58	9	16%	49	84%
Komunalinės įmonės	11	6	55%	5	45%
	121	25	21%	96	79%

Būtų tikslinga organizacijose, kur viešųjų pirkimų mastai pakankami, steigti viešųjų pirkimų skyrių, kuriam būtų iškeltas tikslas efektyviai organizuoti ir vykdyti viešuosius pirkimus, nepažeidžiant Lietuvos įstatymų. Pastebėtina, kad viešųjų pirkimų skyrius nepakeičia viešųjų pirkimų komisijos. Viešųjų pirkimų skyrius kaupia ir analizuoja informaciją ir įgūdžius, ruošia medžiagą viešųjų pirkimų komisijai, kuri yra oficialus sprendimų priėmimo organas. Dažnai viešųjų pirkimų skyriaus darbuotojai, kartu su organizacijos vadovais ir atitinkamų sričių specialistais yra komisijos nariai, priimančys vienokius ar kitokius sprendimus [8]. Šioje situacijoje atsiranda būtinybė įvertinti dar vieną socialinį veiksnių – bendradarbiavimą. Šis socialinis veiksnys itin svarbus ir sudarinėjant darbo grupę. Organizacijose, kuriose nėra specializuoto VP dalinio, e.pirkimų sistemos įgyvendinimo organizavimas ženkliai pasunkėja, nes gana keblu parinkti kompetentingiausius ir galinčius didžiąją savo darbo dalį skirti būtent e. pirkimų sistemos įgyvendinimo organizavimui, specialistus. Tokioje situacijoje viešųjų pirkimų specialistų bendradarbiavimas gyvybiškai būtinas, nes tik sutelkus jų jėgas bus galima pasiekti reikalingus rezultatus.

2.4. Technologiniai veiksniai

Dabartinis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimo įstatymas numato iš esmės keturis pirkimo būdus: konkursus, derybas, įprastinę komercinę praktiką ir el. aukcionus. Pirmųjų dviejų, dažniausiai taikomų pirkimo būdų, ciklas trunka mažiausiai kelis mėnesius. Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas apima tris pagrindinius tikslus:

- įsigyjamų prekių, paslaugų ir darbų kainos mažinimą;
- pirkimų laiko sutrumpinimą;
- pirkimų skaidrumo didinimą.

Šiuo metu daugumos ES šalių e.pirkimų sistemos yra sukurtos sudėtingų komercinių programinių produktų (Ariba, Oracle, SAP, kt.) pagrindu. Sukurtose e.pirkimų sistemose šių bazinių sistemų modifikavimas (*angl. customisation*) yra minimalus. Atvirojo kodo sistemų (*angl. Open source software*) panaudojimas yra vienas iš būdų kaštams sumažinti. Tam gali pasitarnauti naudojimasis bendrais instrumentais, atvirai prieinami programiniai komponentai ir bendri požiūriai į programinės įrangos kūrimą, todėl dauguma valstybių e.pirkimų sistemoms kurti naudoja mišrią technologiją, kuri remiasi įvairiomis programų sistemomis ir yra lankstesnė [10].

Siūlomas nuoseklus elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimo kelias, pagal kurį esama viešųjų pirkimų sistema papildoma elektroninėmis pirkimų vykdymo priemonėmis, tvarkoma teisinė bazė, sistema centralizuojama, prie jos prijungiant kuo daugiau perkančiųjų organizacijų ir įvedami nauji pirkimo būdai [44].

Svarbiausiu technologiniu veiksnium, perkeliant viešuosius pirkimus į elektroninę terpę, galima vadinti e. parašo realizavimą, t.y. ne tik norminių aktų priėmimą, bet ir technologinių sprendimų įgyvendinimą. Daugelis verslo įmonių, viešųjų įstaigų ar savivaldybių paslaugų teikiama ne anoniminiams vartotojams, bet konkrečioms asmenims. Pavyzdžiui, norėdami gauti banko paskola, banko atstovui turėsite pateikti savo tapatybę įrodanti dokumentą (pasą arba asmens tapatybės kortelę). Autoritetingos įstaigos išduotas liudijimas (dar vadinamas sertifikatu) pažymi konkretų asmenį ir yra apsaugotas nuo klastojimo. Kvalifikuotus sertifikatus sudarantis sertifikavimo paslaugų teikėjas turi atiduoti parašo formavimo duomenis tik tam asmeniui, kurio prašymu jie buvo sukurti, nepasilikdamas jų kopijos ir užtikrindamas jų slaptumą. Parašo tikrinimo duomenys yra vieši. Sertifikavimo paslaugų teikėjas įrašo juos į pasirašančiam asmeniui sudaromą sertifikatą ir teikia visiems parašo naudotojams. Jei parašo formavimo ir tikrinimo duomenis susikūrė pats pasirašantis asmuo, sertifikatui sudaryti jis perduoda parašo tikrinimo duomenis sertifikavimo paslaugų teikėjui [27]. Dokumentą priimančias

pareigūnas įsitikina jo autentiškumu ir jame esamus duomenis (nuotrauką, parašą) palygina su pateikusių asmens duomenimis. Tokia procedūra vadinama autentifikavimu. Vėliau, teikiant konkrečią paslaugą, sudaroma sutartis, kuria suinteresuotos šalys apsaugo parašais – tam, kad iškilus ginčui, būtų galima nustatyti ar susitarimas yra autentiškas. Procedūra, kurios metu informacija yra apsaugoma nuo vėlesnio jos pakeitimo, vadinama pasirašymu.

Elektroninio parašo priemonės paprastai turi dvi skirtingų raktų poras, kurios panaudojamos dviem labiausiai paplitusiems taikymams:

- autentifikavimas (prisijungimas prie sistemų su ribota prieiga);
- pasirašymas (dokumentų apsaugojimas nuo jų pakeitimo).

Abiem atvejais gali būti naudojamas tas pats e. parašo priemonės aktyvavimo slaptažodis, arba atskiri slaptažodžiai kiekvienai raktu porai. Autentifikavimo metu (arba autentifikavimo raktu) sukuriamas parašas neturi juridinės galios, todėl jį galima taikyti visur. Pasirašymo metu (arba pasirašymo raktu) sukuriamas galimai juridinę galia turintis dokumentas. Būtina naudotis tik patikimu kompiuteriu ar nutolusia sistema, kadangi pasirašant dokumentus nepatikimose aplinkose rizikuojama pasirašyti turinį, besiskiriantį nuo to, kuris rodomas kompiuterio ekrane.

Norint sukurti pasirašytą elektroninį dokumentą, vartotojo kompiuteryje turi būti įdiegta speciali programinė įranga (pavyzdžiui, ABBY FormFiller) arba vartotojas turi internetu jungtis prie nutolusios sistemos. Ši programinė įranga arba nutolusi sistema leidžia vartotojui suformuoti dokumentą, jį peržiūrėti kompiuterio ekrane ir pasirašyti.

Šiuo metu Lietuvoje yra trys kvalifikuotus sertifikatus sudarantys sertifikavimo paslaugų teikėjai: UAB "Skaitmeninio sertifikavimo centras", VĮ "Registru centras" ir Gyventojų registro tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Šios institucijos teikia elektroninio parašo sertifikatus, kurių pagalba galimas:

- Saugus asmens identifikavimas elektroninėje terpėje, valstybinių arba komercinių el. paslaugų tinklalapiuose, pavyzdžiui:
 - Valdžios vartų tinklalapio paslaugos;
 - VMI Elektroninio deklaravimo sistemos (EDS) paslaugos;
 - Sodros EDAS;
 - Interneto bankininkystės sistemose ir kt.
- Svarbių el. pašto laiškų arba kitų el. pranešimų, perduodamų internetu, pasirašymas kvalifikuotu el. parašu, kad būtų apsaugotas jų vientisumas bei garantuota siuntėjo tapatybė.

- Transakcijų specializuotoje informacinėje sistemoje, pavyzdžiui, pavedimų interneto bankininkystės sistemoje, pasirašymas kvalifikuotu el. parašu.

- Juridiškai galiojančių el. dokumentų, pavyzdžiui, prašymų arba pareiškimų, sukūrimas taikant kvalifikuotas el. parašo sukūrimo ir kontrolės priemones.

Naujausi kvalifikuoti sertifikatai, skirti pasirašyti saugiu elektroniniu parašu, Gyventojų registro tarnybos bus išduodami kartu su naujo pavyzdžio asmens tapatybės kortelėmis (ATK). Naujose ATK bus integruotas kontaktinis ir bekontaktis lustai. Tokie pat technologiniai sprendimai jau realizuoti ir valstybės tarnautojų pažymėjimuose – tai naujausi technologiniai veiksniai, veikiantys e. pirkimų sistemą.

Alternatyva e. parašui galima laikyti elektroninę bankininkystę. Tai – paslaugos, kurias bankai teikia pasinaudodami šiuolaikinėmis elektroninio ryšio priemonėmis, kurios leidžia užtikrinti kelis pagrindinius banko teikiamų paslaugų teikimo kriterijus: identifikuoti klientą ir atlikti kliento norimą pavedimą ar valią. Apima kelias sritis: mokėjimo korteles, telefoninę bankininkystę, mobiliąją bankininkystę bei banko paslaugas internetu. Internetinė bankininkystė – banko paslaugų teikimas internetu, naudojantis specialiai tam sukurtu tinklalapiu. Įprastai naudotis interneto banku užtenka kompiuterio su interneto ryšiu ir interneto naršykle, jokių papildomų įrenginių ar programų nereikia. Banko paslaugos internetu paprastai kainuoja pigiau, nei banko padalinyje. Internetu bankai siūlo apmokėti sąskaitas, peržiūrėti banko sąskaitos istoriją, pakeisti sąskaitoje laikomą valiutą, taip pat užsakyti kitus bankinius produktus: mokėjimo korteles, paskolas, atidaryti indėlius ir pan.

2.5. Teisiniai veiksniai

Vertinant teisinius veiksnius, ją vertėtų pradėti nuo Lietuvos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPĮ). Iki nustatyto termino (2006 m. sausio 31 d.) ES valstybės parengė nacionalinių viešųjų pirkimų teisės aktų papildymus ir pataisas vadovaujantis ES direktyvomis. Naujosiose, su viešaisiais pirkimais susijusiose ES direktyvose (2004/17/EC, 2004/18/EC) yra nuostatos, įpareigojančios perkelti viešuosius pirkimus į elektroninę terpę [26]. Įvertindama elektroninių viešųjų pirkimų sistemos naudingumą ir ateities perspektyvas, ES paramos įsisavinimo būtinybę, Lietuvos Respublikos Seimas priėmė naują įstatymo redakciją. Šioje įstatymo redakcijoje supaprastintos viešųjų pirkimų procedūros. Šis supaprastinamas leidžia efektyviau ir greičiau įgyvendinti EVPS daugelyje Lietuvos perkančiųjų organizacijų. Svarbu paminėti ir tai, kad ankstesniojoje, t.y. 2005 m. VPĮ redakcijoje perkančiosioms organizacijoms buvo nustatytos naujos, elektroninių priemonių ir elektroninių procesų naudojimu

paremtos pirkimo procedūros [43]. Teisiniu požiūriu pagrindiniai išoriniai veiksniai, kurie įtakoja šio įstatymo būtinybę, yra šie:

- Europos Sąjungos viešųjų pirkimų, e. komercijos, e. parašo direktyvos, reikalaujančios elektroninių pirkimo įteisinimo;
- Europos Sąjungos veiksmų planai *eEurope 2005* ir *eEurope+*, keliantys griežtus tikslus įgyvendinti elektroninius pirkimus;

2.6. Ekonominiai veiksniai

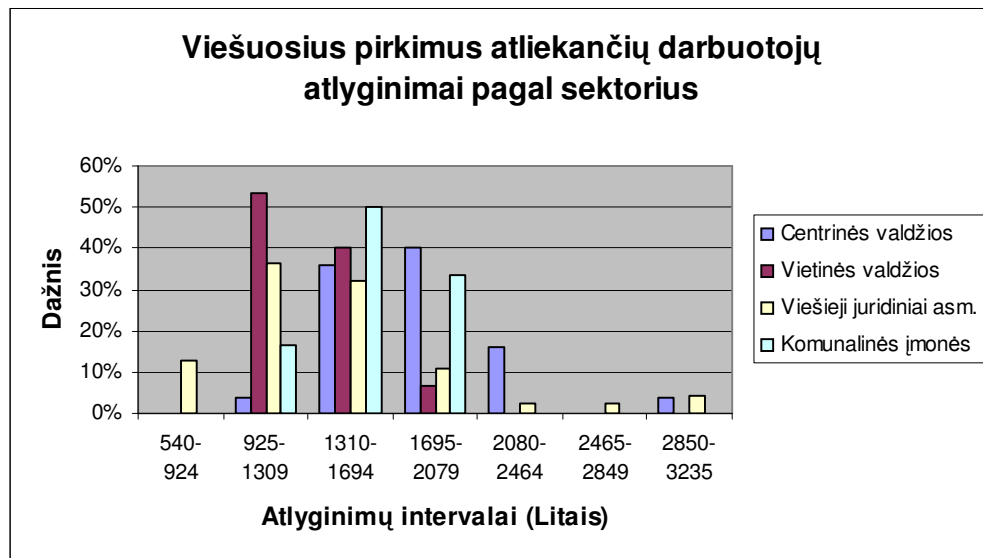
Paskutiniaisiais dešimtmečiais vyriausybinių prekių, paslaugų ir darbų pirkimai iš privataus sektoriaus pasaulyje smarkiai padidėjo. Didžiumoje ES valstybių–narių viešieji pirkimai sudaro apie 10 - 15 % BVP, kas atitinka 25-30% viešųjų išlaidų. Lietuvoje viešieji pirkimai sudaro maždaug 12,2 % BVP, tad bet kuris minimalus sutaupymas ar efektyvumo padidinimas yra išreiškiamas milijardais, todėl nepaprastai svarbia tampa visa teisinė ir organizacinė viešųjų pirkimų aplinka ir viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas perkeliant pirkimus į elektroninę erdvę.

Remiantis pasauline praktika galima teigti, kad didžiausią elektroninių viešųjų pirkimų naudą **pirkėjai** gauna dėl pirkimams skirtų išlaidų sumažėjimo. Pagrindiniai taupymo instrumentai yra šie:

- kainų sumažėjimas per konkurencijos didinimą ir teisingą tiekėjų pasirinkimą;
- pirkimų konsolidacija ir nekonkursinių pirkimų masės sumažinimas;
- pirkimo ciklo esminis sutrumpinimas;
- smulkiųjų pirkimų optimizavimas.

Viešajame sektoriuje šiuos sutaupymus reikėtų traktuoti kaip ekonominę naudą, nes sutaupyti pinigai paprastai išleidžiami visos visuomenės poreikiams, užsakant daugiau ir/arba aukštesnės kokybės prekių, paslaugų ar darbų.

Šiuo metu, griežtėjant įstatymų reikalavimams, yra centralizuojama ir didinama viešųjų pirkimų kontrolė tiek atskirose perkančiosiose organizacijose, tiek ir visos šalies mastu. Tai neišvengiamai reikalauja didesnio darbuotojų skaičiaus, atsakingų už pirkimų organizavimą bei jų priežiūrą specialistų tam įsteigtose tarnybose. Elektroninė pirkimų sistema leistų automatizuoti pirkimų planavimo, valdymo ir kontrolės funkcijas, sutaupyti darbuotojų darbo laiką bei mažintų didėjančių viešųjų pirkimų personalo poreikį. 2003 m. duomenimis, viešuosius pirkimus atliekančių darbuotojų vidutinis atlyginimas yra 1500 litų. Tačiau pasiskirstymas nėra vienodas (žr. 2 pav.)

2 pav. Viešuosius pirkimus atliekančių darbuotojų atlyginimai.

Vietinės valdžios organizacijų (rajonų ir miestų savivaldybių bei apskričių administracijų) ir viešųjų juridinių asmenų už pirkimus atsakingų darbuotojų atlyginimų vidurkiai yra mažiausi. 2 paveiksle pavaizduotoje diagramoje matome, kad didžiausios dalies vietinės valdžios ir viešųjų juridinių asmenų organizacijų pirkimus vykdančių darbuotojų atlyginimai yra tarp 925 ir 1309 litų. Komunalinio sektoriaus įmonių pirkimų darbuotojų atlyginimai dažniausiai yra tarp 1310 ir 1694 litų. Tuo tarpu centrinės valdžios atlyginimų vidurkis yra didžiausias ir pirkimo darbuotojų atlyginimai dažniausiai svyruoja tarp 1695 ir 2079 litų. Teoriškai pirkimus atliekančių darbuotojų atlyginimai priklauso nuo organizacijos tipo [20].

Dar vienas ekonominis veiksnys – finansavimas. Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje (patvirtinta Europos Komisijos 2007 m. balandžio 28 d.) nustatytas pagrindinis ES struktūrinės paramos panaudojimo tikslas – sparčiai gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus. Veiksmų programos siekia įgyvendinti strategijoje išskeltus tikslus ir uždavinius. ES struktūrinė parama Lietuvai 2007–2013 m., kuri skiriama iš Europos socialinio fondo, Europos regioninės plėtros fondo bei Sanglaudos fondo, sudaro daugiau kaip 23 milijardus litų. Ši suma beveik prilygsta vienam papildomam Lietuvos biudžetui, t.y. 2009 m. buvo patvirtintas 25,4 mln. Lt Lietuvos biudžetas [42]. Vienas iš ES struktūrinės paramos prioritetų, įgyvendinamas Informacinės veiklos komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, yra „Informacinė visuomenė visiems“. Šio prioriteto 1 priemonei „Elektroninės valdžios paslaugos“ skirta 16,9 mln. Lt ES paramos. E. pirkimai – viena iš e.valdžios

siekiamų paslaugų, todėl ES paramos lėšų pasisavinimas įgyvendinant e.pirkimų sistemą yra ne tik svarbi, bet ir labai naudinga ekonominių valdymo metodų sritis.

2. 7. Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimo sąlygos

Esminė galimybė sutaupyti perkant labiausiai priklauso nuo to ar pavyko surasti tinkamą tiekėją. Tinkamo tiekėjo radimo procesas suteikia 75 proc. potencialių santaupų. Kiti veiksmai, kaip pirkimų valdymo išlaidų mažinimas, išteklių valdymo tobulinimas, laiko trumpinimas, ir t. t. suteikia tik 25 proc. potencialių santaupų.

Tiekėjus rasti padeda keli pagrindiniai metodai:

1. perkamosios galios didinimas;
2. apsijungimas;
3. pastovus bendradarbiavimas su tiekėjais;
4. pirkimo ciklo sutrumpinimas.

Pagrindinė problema, parsirenkant tinkamą tiekėją, yra ta, kad perkančiosios organizacijos, neturėdamos didelės perkančiosios galios neapjungia pirkimų ir vykdo kelis pirkimų procesus vietoj vieno. Tokiu atveju reikia rasti ne vieną, o kelis tinkamus tiekėjus. Keli tiekėjai nėra optimalus pasirinkimas tuo metu, kai jie teikia panašias, vienas su kita susijusias paslaugas tai pačiai institucijai, pvz. fiksuotą ir judrųjį telefono ryšį. Pasirenkant skirtingus operatorius telefono paslaugų kainos yra žymiai didesnės, nei turint vieną tiekėją. Optimaliausias tiekėjo pasirinkimas būtų apjungti tokias ir panašias paslaugas ir pasirinkti vieną tiekėją, tokiu būdu ne tik sutrumpinant pirkimų ciklą, bet ir sutaupant kelių pirkimų organizavimo išlaidas.

2.7. 1. Stipriųjų ir silpnųjų pusių, galimybių ir grėsmių analizė (SSGG)

Analizuojant sudėtingas sistemas paprastai susiduriama su neaiškiomis situacijomis: sistemos apibūdinamos subjektyviai (žodžiais), jų elementų savybės aprašomos su tikimybinio neapibrėžtumu, elementų tarpusavio sąveika nėra tiksliai žinoma ir pan. Tokiais atvejais sistemoms įvertinti ir palyginti naudojama SSGG (*angl. SWOT*), kuri kiekvienu konkrečiu atveju duotų statinį nagrinėjamos sistemos įvertį, parodantį jos galimybių ir grėsmių didumą. Viešųjų pirkimų sistemą galima priskirti prie sudėtingų sistemų, todėl, norint, kad būtų kuo mažiau neaiškių situacijų, tikslinga atlikti SSGG analizę [22].

Stiprybės

- 2004 m. kovo mėnesį priimtose naujosios su viešaisiais pirkimais susijusios direktyvos (2004/17/EC, 2004/18/EC) įpareigoja ES valstybes perkelti viešuosius pirkimus į elektroninę terpę. Lietuvoje politinė aplinka viešųjų pirkimų srityje yra stabili. Lietuvos nacionalinę politiką viešųjų pirkimų srityje didžia dalimi lemia ES lygmens sprendimai.

- Pagrindinės politinės jėgos pasisako už viešųjų pirkimų skaidrumo ir efektyvumo didinimą, korupcijos prevenciją;

- Lietuvos Respublikos Seimas ir Vyriausybė, puoselėdami informacinę visuomenę atlieka parengiamuosius darbus įstatyminėje sferoje ir tuo pačiu skatina subjektus rengtis viešiesiems pirkimams elektroninėje terpėje. Lietuvos viešųjų pirkimų įstatymas ir elektroninio parašo įstatymas sudaro pagrindą elektroniniams pirkimams diegti.

Silpnybės

- Nėra reikalingos teisinės ir organizacinės bazės efektyviam pirkimų centralizavimui. Ją teks sukurti, o tam reikės stiprios politinės valios, kad nugalėti žinybinį pasipriešinimą.

- Šiandieną elektroninės priemonės viešuosiuose pirkimuose praktiškai naudojamos dokumentams rengti, konkursams skelbti internete.

- Ekonomiškai pagrįstą platesnį elektroninių priemonių panaudojimą viešuosiuose pirkimuose taip pat riboja ir bendroji Interneto skverbtis Lietuvoje.

- Keitimasis informacija tarp organizacijų nėra paplitęs, rengdamos dokumentus jos nesinaudoja kitų patirtimi. Nepakankamai naudojami tipiniai viešųjų pirkimų dokumentai.

- Nepakankamas viešųjų pirkimų skaidrumas.

- Labai greitai kintanti teisinė bazė ir pirkimų praktika reikalauja aukštos kvalifikacijos viešųjų pirkimų specialistų. Lietuvos švietimo įstaigos jų nerengia. Specialistais tampama savarankiškai, kaupiant darbo šioje srityje patirtį. Nepakankamas užsienio kalbų žinojimas stabdo viešųjų pirkimų vykdymą tarptautiniu mastu.

- Perstruktūrizuojant ir modernizuojant Lietuvos viešuosius pirkimus bus reikalingos didelės investicijos. Lietuvos biudžeto valdytojai nėra pajėgūs tokiems dideliems atsakingiems projektams.

Galimybės

Lietuvos biudžete (valstybės ir savivaldos) sutaupyti didžiules lėšas, smarkiai pagreitinti ir padaryti daug efektyvesnėmis pirkimo procedūras, jei:

- būtų atliktas Viešųjų pirkimų įstatymo ir kitų su viešaisiais pirkimais susijusių teisės aktų reikalingi pakeitimai ir papildymai;
- plačiai įdiegus elektroninio atvirkštinio aukciono, elektroninių katalogų naudojimo procedūras, pradėjus plačiai taikyti bendrąsias pirkimų sutartis ir smarkiai centralizavus tipinius pirkimus. Tas leistų sutrumpinti viešųjų pirkimų laiką, sumažinti viešųjų pirkimų išlaidas, ženkliai padidintų pirkimų skaidrumą.

Grėsmės

- laiku neatlikti viešųjų pirkimų teisiniai pakeitimai ir papildymai;
- finansavimo stoka;
- nepakankamas bendrosios infrastruktūros išvystymo lygis: elektroninio parašo naudojimo praktika; perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų prieigos prie Interneto pajėgumų stoka; pirkimų specialistų kvalifikacijos stoka perkančiosiose organizacijose ir pas tiekėjus.
- Taip pat pradžioje galimas pasipriešinimas naujai elektroninių pirkimų sistemai ir jos ignoravimas iš perkančiųjų organizacijų pusės. Ypatingai sunku bus įtikinti savivaldybių organizacijas, nes čia neegzistuoja centralizuoti svertai.
- Naudojant struktūrinių susitarimų metodą, kyla grėsmė, kad iš rinkos bus išstumti mažieji vietiniai prekių ir paslaugų tiekėjai (taip, kaip atsitiko Lietuvoje sudarius nekonkurencines sąlygas didiesiems pirkimų centrams). Todėl būtinos prevencinės priemonės. Pvz. Skandinavijoje iš struktūrinių susitarimų nugalėtojų (dažniausiai transnacionalinių kompanijų) reikalaujama, kad realūs pirkimai vyktų per vietinius tų kompanijų partnerius, o priežiūrą, remontus ir pan. vykdytų taip pat vietinės mažos kompanijos.
- Nėra jokių mokymo ir aiškinimo priemonių internete. Visuomeninė nuomonė dar nėra pilnai subrendusi minėtiems pokyčiams [37].
- Atlikus SSGG analizę, t.y. įvertinant stiprybes (ką sistema yra pajėgi atlikti), silpnybes (ko sistema negali atlikti), galimybes (naudingos sąlygos sistemai) ir grėsmes (nenaudingos sąlygos sistemai), paaiškėjo, jos Lietuvos valdančiosios institucijos siekia efektyvesnės viešųjų pirkimų sistemos. Jos taip pat supranta, kad optimalus efektyvumas gali būti pasiektas tinkamai įgyvendinus vieningą e. pirkimų sistemą šalyje, nes kol kas e. pirkimų sistemos naudojamos daugiau kaip „skelbimų

lentos“, jose vyksta dar labai mažai pirkimų. Pagrindinės to priežastys yra finansavimo stoka ir nepakankamas bendrosios infrastruktūros išvystymo lygis.

2.7.2. Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos efektyvumo įvertinimas įvairiais aspektais

Perkeliant viešojo sektoriaus pirkimus į elektroninę aplinką būtina atlikti įvairių lygių teisinius, institucinius ir organizacinius pakeitimus. Perkančiosios organizacijos privalo nuspręsti, kokios rūšies ir srities pirkimus joms reikia kompiuterizuoti, kokią politiką įgyvendinti, kokiomis sistemomis ir priemonėmis naudotis bei kokių lygių administracijos turėtų būti įtrauktos į proceso valdymą. Žlugimo pavojus yra nemažas, todėl būtina planuoti ir stebėti šias pastangas.

Didesnis našumas priklausys nuo to, koku lygiu bus automatizuota visa viešųjų pirkimų sritis. Europos Sąjungos Komisija kviečia visas valstybes nares visapusiškai perkelti visą teisinį paketą į savo nacionalinę teisę. Pirmiausia jos turėtų atkreipti dėmesį į galimą pernelyg didelį įsigyjamų prekių, paslaugų ar darbų centralizavimą ir galimą piktnaudžiavimą tuo, netinkamą elektroninių aukcionų naudojimą ir pirmenybės teikimą uždarams (pavyzdžiui, susitarimų pagrindu), o ne atviroms įsigijimo sistemoms. Esant tokiai praktikai, nors ir pasiekus didesnio našumo, iš e. pirkimų gaunama nauda gali sumažėti [52]. Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimo bei jų diegimo elektroninėje terpėje tikslai yra šie:

- Sumažinti įsigyjamų prekių, paslaugų ir darbų kainą:
 - Skatinant konkurenciją tarp tiekėjų;
 - Didinant perkančiųjų organizacijų perkamąją galią, apjungiant keleto perkančiųjų organizacijų pirkimus;
- Sumažinti išlaidas, susijusias su viešojo pirkimo organizavimu:
 - Supaprastinant, standartizuojant ir automatizuojant pirkimo procesus;
 - Efektyviai panaudojant žmogiškuosius išteklius, reikalingus viešųjų pirkimų vykdymui;
 - Pagerinant perkančiųjų institucijų aptarnavimą, į pirkimo procesą įtraukiant tiekėjus ir vartotojus;
 - Nuolat tobulinant geriausią viešųjų pirkimų praktiką ir skatinant jos taikymą;
- Pagreitinti viešųjų pirkimų procesus:

- Sudarant galimybę lanksčiai taikyti įvairius viešųjų pirkimų būdus, duodančius maksimalų efektą konkretaus pirkimo atveju;
- Didinti viešųjų pirkimų skaidrumą:
 - Pagerinant viešųjų pirkimų apskaitą ir galimybes audituoti bei kontroliuoti viešųjų pirkimų išlaidas [26].

Siekiant šių tikslų, be veiksmų plano ypač svarbu tinkamai suformuoti **vertinimo aspektus**. Tiksliai parinkti vertinimo aspektai leidžia atskleisti ir įvertinti iškiliančias problemas ir priimti būtinus sprendimus joms pašalinti.

Bendrasis vertinimo modelis (toliau – BVM) yra Europos Sąjungos ministrų, atsakingų už viešąjį administravimą, bendradarbiavimo rezultatas. Šios srities generalinių direktorių prašymu Naujovių teikiant viešąsias paslaugas grupė (*angl. IPSG – Innovative Public Service Group*) parengė Bendrojo vertinimo modelio versiją. Bandomoji BVM versija buvo pristatyta 2000 m. gegužės mėn. Lisabonoje per pirmąją Europos viešojo sektoriaus kokybės konferenciją. BVM yra priemonė, padedanti Europos viešojo sektoriaus organizacijoms naudoti kokybės vadybos metodus veiklai tobulinti. BVM yra paprastas, lengvai taikomas ir tinkamas viešojo sektoriaus organizacijų įsivertinimo metodas. Remiantis šiuo metodu, e. pirkimų sistema vertinama tokiais aspektais:

- strateginiu;
- teisiniu (Lietuvos teisės aktų ir ES direktyvų įtaka projektui);
- aplinkosauginiu;
- socialiniu;
- techniniu;
- ekonominiu-finansiniu.

Strateginis aspektas

Įgyvendinus EVPS padidės tiekėjų konkurencija, mažės pasiūlymų kainos, sumažės išlaidos pirkimams organizuoti, pirkimai bus greičiau atliekami. Vertinant Lietuvos regionų požiūriu, minima sistema atvers geresnes galimybes visoms įmonėms, įskaitant ir smulkiojo bei vidutinio verslo atstovus, teikti savo pasiūlymus ne tik Lietuvos, bet ir kitų ES valstybių perkančiosioms organizacijoms.

Elektroninių viešųjų pirkimų sistema iš esmės numatoma plėtoti interaktyvias, elektronines viešųjų pirkimų paslaugas. Sistema padės kurti pridėtinę vertę pirkimų procedūrų skaidrumo ir informacijos srautų srityse. Informacinės veiklos plėtros komiteto prie Lietuvos

Respublikos Vyriausybės, atsakingo už BPD 3.3 priemonės įgyvendinimą ir priežiūrą, kvietime Nr. BPD2004-ERPF-3.3.0-02-04 „E. valdžia ir e. paslaugos” viešieji pirkimai yra įvardinti kaip remiama sritis [19].

Socialinis aspektas

Socialiniu aspektu panašaus tipo sistemas paprastai vertinama, kokią socialinę įtaką sistemos įgyvendinimas turės institucijos personalui, kiek bus sukurta ar panaikinta darbo vietų, kokie bus keliami reikalavimai darbuotojų kvalifikacijai, kokie numatomi žinių lygio pokyčiai bei sukuriamos naujos galimybės ne tik organizacijai, bet ir jos aplinkai [26].

Perkančiosios organizacijos pirkimams planuoti, pirkimo dokumentams rengti, konkursams ar deryboms organizuoti, laimėjusiems pasiūlymams išrinkti, sutartims su tiekėjais sudaryti, atsiskaityti su jais dažniausiai naudoja popierinius dokumentus. Tik nežymi dalis pirkimo procedūrų (pvz. pirkimų skelbimas) šiandien atliekama elektroninėmis priemonėmis. Netgi tais atvejais, kai duomenys perduodami el.paštu, jie vėliau turi būti patvirtinami, pristatant popierinius dokumentus. Elektroniniai viešieji pirkimai leis perkančiosioms organizacijoms taupyti lėšas, reikalingas pirkimams organizuoti ir vykdyti. Skelbiant pirkimus ne tik oficialiuose spausdintuose leidiniuose, bet ir internete, didesnis tiekėjų ratas turi galimybę susipažinti su jais ir pateikti savo pasiūlymus. Taip didėja konkurencija, o tuo pačiu mažėja pasiūlymų kainos.

Pasaulyje praktikoje viešųjų pirkimų vykdymą reglamentuoja tarptautiniu mastu pripažinti teisės aktai (Europos Sąjungos direktyvos, Jungtinių Tautų Modelinis prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų įstatymas, Pasaulio banko mažos, vidutinės ir didelės vertės prekių, paslaugų ir darbų sutarčių sudarymo tvarkos, Pasaulio prekybos organizacijos teisės aktai, reglamentuojantys prekių, paslaugų ir darbų pirkimų tvarką ir procedūras).

Viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę pradinėje stadijoje visi dokumentai privalo turėti ekvivalentines formas (popierinius ir elektroninius variantus). Konkursui elektroninėmis priemonėmis teikiama paraiška turi būti tinkamai užšifruota ir apsaugota nuo dingimo.

Perkančiosioms organizacijoms svarbiausia užtikrinti sąžiningą elgesį, pakankamą konkurenciją tarp tiekėjų, be išimčių vengti diskriminacijos jų atžvilgiu. Pirkimo procedūrų pradžioje pasirinkti pranešimų metodai turi būti nediskriminuojančio pobūdžio ir keičiami.

Perkančioji organizacija turi gebėti įrodyti, kad jos parinktos elektroninės ryšio priemonės atitinka prieinamumo standartų reikalavimus. Pasiūlytos ryšio priemonės turi būti prieinamos visiems. Viena perkančioji organizacija vienam pirkimui negali pasirinkti daugiau nei vieną elektroninę duomenų perdavimo sistemą. Svarbu, jog informacija būtų greitai pasiekama, nes jeigu elektroniniame

reversiniame aukcione tiekėjų skaičius nepakankamas užtikrinti deramai konkurencijai, toks aukcionas gali būti uždarytas.

Socialinis EVPS poveikis bus teigiamas. Prognozuojama, kad naujos darbo vietos gali atsirasti siūlomoje steigti pirkimų agentūroje, perkančiosiose organizacijose. Nežiūrint padidėjusio darbuotojų kiekio viešųjų pirkimų sferoje, apčiuopiamas ekonominis efektas šalies mastu bus gautas dėl padidėjusios konkurencijos tarp tiekėjų, sumažėjusių pirkimų kainų, mažesnių organizacinių pirkimų išlaidų. Nauji viešųjų pirkimų būdai skatins perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus kelti savo darbuotojų kvalifikaciją ir tuo prisidės prie bendrojo visuomenės išsilavinimo lygio kėlimo. Sumažėjusios galimybės korupcijai ir kitiems negatyviems veiksams gerins visuomenės moralinį klimatą [19].

Ekonominis-finansinis aspektas

Vertinant EVPS ekonominiu požiūriu, atsižvelgiama į ekonominio poveikio įvertinimui taikomas prielaidas. Skaičiuojant ekonominę naudą, išskiriami šie naudos gavėjai:

- šalies ūkis
- valstybės įstaigos,
- perkančiosios organizacijos,
- tiekėjai.

Šios prielaidos, leidžiančios skaičiuoti naudos ir kaštų rodiklius šalies ūkiui, valstybės įstaigoms, perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams:

2007 metais iš viso buvo atlikta viešųjų pirkimų už 4,0 mlrd. litų sumą. 2006 metais Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės užregistravo pirkimų už bendrą 2.826,9 mln. litų sumą. 2007 metais užregistruotų pirkimų buvo 5 proc. daugiau (už 2.968,3 mln. litų), tačiau manoma, kad įskaičiuojant dar ir mažos vertės pirkimus, kurie nėra užregistruojami VPT, bendra viešųjų pirkimų suma 2007 metais sudarė apie 4,0 mlrd. litų (t.y. bus apie 1.031,7 mln. litų vertės mažos vertės pirkimų). Bendra pirkimų vertė kasmet auga po 5 % planuojama, kad į elektroninę terpę pirkimai bus perkeliami palaipsniui, kol pasieks 85 % ribą. Riba apibrėžta todėl, kad kai kurios stambios perkančiosios organizacijos gali perkelti pirkimus ne į centralizuotą, o į nuosavas e. pirkimų sistemas (dalis stambių organizacijų jau planuoja diegti nuosavas e. pirkimų sistemas). Išanalizavus rezultatus, paaiškėjo, kad:

- 2007 metų IV ketvirtį el. terpėje buvo įvykdyta 10 % visų pirkimų,
- 2008 metais – 25 % visų pirkimų,

- 2009 metais – 45 % visų pirkimų,
- 2010 metais – 75 % visų pirkimų,
- 2011 – 2017 metais – auga po 1,5 % punkto per metus, kol pasiekia 85 % ribą [49].

Skaičiuojant ekonominę naudą, kuri priklauso nuo į e. sistemą perkeltų pirkimų skaičiaus (ne sumos), mažos vertės pirkimai (laikant, kad tokių pirkimų vykdymo ir dalyvavimo juose kaštų sutaupymas nebus toks žymus, kaip didesniuose pirkimuose) turi žymiai mažesnę reikšmę. Tokia prielaida priimta dėl dviejų priežasčių:

1) nėra duomenų apie atliekamų mažos vertės pirkimų skaičių;

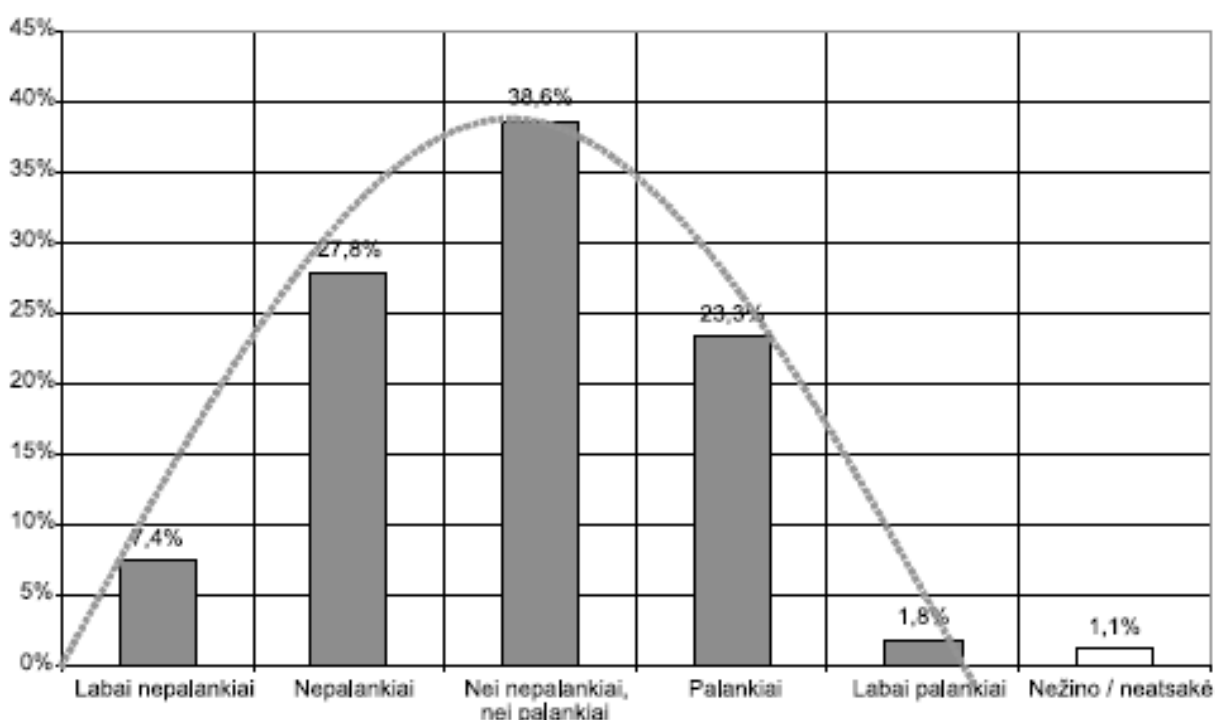
2) mažos vertės pirkimams (tarp kurių daugiausia – įprastos komercinės praktikos būdu vykdomų pirkimų) dažniausiai nereikalaujama pažymų iš Sodros, Valstybinės mokesčių inspekcijos ir Registrų centro, todėl skaičiavimuose naudojamas oficialiai užregistruotų VPT pirkimų kiekis 2006 m.

Planuojama, kad EVPS veiklos pradžioje vienam pirkimui vidutiniškai pateikiami 5 tiekėjų pasiūlymai, tačiau per prognozuojamą laikotarpį šis skaičius gali išaugti iki 10. Remiantis Vilniaus universiteto atliktais tyrimais, galima sakyti, kad perkėlus pirkimus į e. terpę, perkančiosios organizacijos sutaupo dalį pirkimų kainos. Sutaupymas turėtų išaugti nuo 0 proc. pirkimo kainos, tik įdiegus sistemą, iki vidutiniškai 10 %. pirkimų kainos (2017 metais) [19].

Aptariant ekonominį-finansinį aspektą ir apskaičiuojant sutaupomo laiko ekonominę naudą, taikomas toks laiko įvertinimas – vienos darbo valandos bendrasis vidinis produktas, tenkantis vienam dirbančiajam šalies gyventojui. Lietuvos Bendrasis vidinis produktas 2006 metais sudarė 56.179 mln. litų. Skaičiuojant vienam dirbančiajam šalies gyventojui (tokių Lietuvoje vidutiniškai 2006 metais buvo apie 1.641,9 tūkst.) tai sudarė 34.216 Lt per metus (apie 16,97 lito per vieną darbo valandą). Atitinkamai laikoma, kad vieno pirkimų dalyvio darbuotojo darbo valanda verta 16,97 Lt (laikoma, kad šis dydis lieka pastovus per visą prognozuojamą laikotarpį) [26].

Kalbant apskritai apie efektyvumą Lietuvos viešuosiuose pirkimuose reikia pripažinti, kad per pastaruosius 10 metų pasiekta reikšmingos pažangos siekiant didesnio skaidrumo. Šiuo metu galiojančiame Lietuvos viešųjų pirkimų įstatyme yra numatyta nemažai nuostatų, nukreiptų korupcijai mažinti, t.y. remiantis Jungtinės Karalystės patirtimi, įteisinta tiekėjo sąžiningumo deklaracija, kurią perkančiajai organizacijai turi pateikti tiekėjai, dalyvaujantys viešuosiuose pirkimuose, patvirtindami tai, kad jie perkančiosios organizacijos ar kitų tiekėjų atstovams nedavė ir neketina duoti pinigų, dovanų, nesuteikė ir neketina suteikti jokių paslaugų ar kitokio atlygio. Taipogi yra apriboti viešojo pirkimo sutarčių terminai, skaidriau reglamentuoti iki direktyvinės vertės pirkimai.

„Transparency International“ Lietuvos skyrius (TILS) su Jungtinių Tautų vystymo programos ir UAB „Constructus“ parama pateikė viešųjų pirkimų skaidrumo ir galimos korupcijos juose suvokimą. Pirmiausia TILS užsakymu rinkos analizės ir tyrimų grupė RAIT atliko Lietuvos viešųjų pirkimų skaidrumo tyrimą. 550 Lietuvoje registruotų ir veikiančių įmonių atstovų įvertino viešųjų pirkimų būklę ir galimus viešųjų pirkimų tobulinimo būdus. Apklausa vyko 2005 metų spalio–lapkričio mėnesiais. (pav. 3)

3 pav. Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos vertinimas

54,1 % apklaustų Lietuvos įmonių vadovų ar jų įgaliotų atstovų, gerai informuotų apie įmonės dalyvavimą viešųjų pirkimų konkursuose, teigia dažniau ar rečiau nedalyvavę konkursuose dėl to, kad, jų nuomone, viešųjų pirkimų laimėtojas buvo žinomas iš anksto (labai dažnai – 6,3 %, dažnai – 18,6 %, retai – 22 %, labai retai – 7,2 %). 24,5 % respondentų tvirtina, kad jiems teko girdėti, jog jų veiklos sferos įmonės neoficialiai mokėjo ar kitaip atsilygino už garantijas laimėti viešuosius pirkimus per paskutinius 12 mėnesių. Šį rodiklį galima palyginti su 2005 metų pabaigoje paskelbto Pasaulio banko bei Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko tyrimo (BEEPS 2005) duomenimis, kurie atskleidžia, jog 2005 metais apie 27 % apklaustų verslo įmonių atstovų teigė, kad kyšininkavimas yra dažnas norint gauti valstybės užsakymą.

Dažniausiai per praėjusius penkerius metus įmonės susidurdavo su specifiskai suformuluotais reikalavimais, tokiais, kad juos tenkinti galėtų tik proteguojama įmonė. Korupciniai sandoriai, respondentų manymu, labiausiai tikėtini rengiant konkurso dokumentus ir vertinant paraiškas bei skelbiant laimėtoją, o mažiausiai – teikiant paraiškas. Respondentų nuomone, mažiausiai skaidrūs viešųjų pirkimų konkursai organizuojami statybų sferoje. Anot apklausos dalyvių, korumpuotuose viešuosiuose pirkimuose neteisėto atlygio dydis dažniausiai svyruoja tarp 6 ir 10 % nuo kontrakto vertės (34,6 % atsakymų), o penktadalis įmonių minėjo 3–5 % atlygį. Dauguma respondentų sako, jog Lietuvos politikai viešiesiems pirkimams gali daryti netiesioginę įtaką (57,2 %). 16,8 % teigia, jog politikai gali daryti tiesioginį spaudimą viešiesiems pirkimams, o 10,5 % atsako, jog politikai nedaro jokios įtakos. Vilniaus bei penkių didžiųjų miestų gyventojai dažniau pabrėžia netiesioginio politikų kišimosi galimybę, o kitų Lietuvos regionų respondentai – galimą tiesioginę politikų įtaką viešiesiems pirkimams.

Kaip opiausias problemas, su kuriomis tenka susidurti verslui dalyvaujant viešuosiuose pirkimuose Lietuvoje, apklausos dalyviai nurodo korupciją ir pažintis (13,4 %), nekokybiškai parengtas technines sąlygas (11,4 %), skaidrumo stoką (8,6 %), informacijos stoką, kainos laikymą pagrindiniu vertinimo kriterijumi (5,1 %), nepagrįstas konkurso sąlygas (4,8 %), trumpus konkursų terminus (4,8 %). Vertinimų vidurkis 5 balų skalėje (kur 1 – labai nepalankus vertinimas, o 5 – labai palankus) yra 2,8. Lyginant vertinimus pagal demografines įmonių charakteristikas statistiškai reikšmingi vertinimų skirtumai pastebimi, lyginant įmones pagal dydį – didžiausiose vertinama palankiau nei pagal apyvartą – vertinimai taip pat palankesni įmonėse su didesne apyvarta [28].

Apibendrinant galima sakyti, kad didžioji dalis apklaustųjų Lietuvos viešųjų pirkimų sistemą vertina ne itin palankiai. Taip yra todėl, kad įmonės ypač dažnai susiduria su specifinėmis, konkrečiam tiekėjų parašytais pirkimo dokumentais, jaučia daromą politikų įtaką viešiesiems pirkimams.

2. 8. ES šalių e.pirkimų sistemų analizė

Airija

Viešųjų pirkimų tinklalapis www.etenders.gov.ie yra Airijos elektroninių viešųjų pirkimų sistema, kurioje pristatomi visi OJEC (*angl. Official Journal of European Commission*), nacionalinėje ir vietinėje šalies spaudoje paskelbti valstybiniai Airijos konkursai.

Airijos valstybinio pirkimų tinklalapio tikslas yra tapti centrine sistema skelbti valstybiniams pirkimams, atitinkamai informacijai platinti, laimėjusių pasiūlymų tiekėjams skelbti ir kitoms su viešaisiais pirkimais susijusioms priemonėms įgyvendinti. Tai vienintelis toks tinklalapis Airijoje.

Tinklalapis yra ypač naudingas perkančiosioms organizacijoms, tiekėjams ir kitiems pirkimų dalyviams todėl, kad tai yra vienintelė vieta, kur skelbiami viešieji pirkimai ir su jais susijusi informacija. Tai sumažina perkančiųjų organizacijų skelbimų išlaidas ir kitus administracinius rūpesčius, lyginant su „popieriniais“ procesais, telefonų skambučiais ir dokumentų platinimu.

Tinklalapis yra nuolat plėtojamas, papildomas naujomis funkcijomis. Kiekvieno el. priemonėmis paskelbto konkurso dokumentams yra priskiriamas slaptažodis, kurį naudodamos perkančiosios institucijos atstovai tiesiogiai gali sužinoti, kas domėjosi ir pasiėmė konkurso dokumentus. Tinklalapyje diegiamos priemonės, kurios įgalina tiekėjus teikti savo pasiūlymus per tinklalapį [34].

Didžioji Britanija

Didžiosios Britanijos Vyriausybė yra nusistačiusi paversti šalį e. verslui tinkamiausia valstybe. El.pirkimuose iki 2003 metų nebuvo centralizuotos strategijos, todėl dabar plėtojama keletas el.pirkimų iniciatyvų – atskirai centrinėje vyriausybėje ir atskirai savivaldybėse.

Didžiojoje Britanijoje valstybinė komercijos įstaiga (*angl. OGC – Office of Government Commerce*) yra Valstybės išdo (*angl. Her Majesty's Treasury*) padalinys, prižiūrintis viešuosius pirkimus. Ji atsakinga už viešųjų pirkimų politiką ir strategiją bei pagalbą valstybinėms įstaigoms šiais klausimais. OGC tikslai yra pagerinti viešųjų pirkimų procesą, sumažinti tiekėjų informacijos apdorojimo sąnaudas.

2003 m. Vyriausybė ir Nacionalinė audito įstaiga pasiūlė centralizuotą vyriausybės ir savivaldybių e.pirkimų diegimo strategiją. Nacionaline e.pirkimų strategija siekiama, kad visi viešieji pirkimai būtų vykdomi el. priemonėmis, informacija iš vyriausybės įstaigų tiekėjams būtų saugiai perduodama internetu, naudojant suderintas, atviraisiais standartais pagrįstas sistemas.

Strategija apima 3 elementus, leidžiančius vyriausybės įstaigoms dirbti su tiekėjais ir sėkmingai įgyvendinti e. pirkimus:

1. E.pirkimų tinklalapis (*angl. „eHub“*). Jis įgalina standartinėmis el. priemonėmis palaikyti ryšį tarp pirkėjo ir tiekėjo.
2. Preliminariąsias sutartis.
3. Mokymus ir patarimus. OGC įstaiga teikia paramą perkančiosioms įstaigoms, padeda atlikti pirkimus elektroninėje terpėje, suprasti pirkimų specifikacijas ir pasikeitimus pirkimų procese [20].

Suomija

Suomijos prekybos rūmai „Hansel“ (toliau – PR „Hansel“, www.hansel.fi) yra sukūrę valstybinių viešųjų e. pirkimų sistemą „Sentteri“. Šis projektas apima e.pirkimų procesus, pradedant pirkimų skelbimu, pasiūlymų priėmimu, jų vertinimu, užsakymais, pristatymų valdymu (*angl. logistics management*) ir baigiant el. atsiskaitymo procedūromis.

„Sentteri“ sistema padeda taupyti resursus (lėšas), perkančiosios institucijos gali daugiau dėmesio skirti savo pagrindinėms funkcijoms, o prekių ir paslaugų tiekėjai gali pasiekti didesnio savo veiklos efektyvumo.

PR „Hansel“, kaip valstybinė kompanija (agentūra), buvo įsteigta 1995 m., 100% akcijų kurios priklauso valstybei. Pirmoji internetinėmis technologijomis pagrįsta e.pirkimų sistema (pirkimams skelbti) buvo įdiegta 1997 m., o tiekėjų pasiūlymų priėmimo sistema – 2000 m. „Sentteri“ sistema jau yra išaugusi iki tokio lygio, kad per metus joje paskelbiama apie 200 konkursų.

„Sentteri“ sistema buvo kuriama integruojant ją su įvairiomis pirkimų skelbimo, įvairių pirkimo objektų, pirkimo ir prekių pristatymo valdymo sistemomis, kurias naudojo tiekėjai ir pirkėjai, tačiau buvo prieita išvados, kad ji negalės gyvuoti tokioje margoje aplinkoje, kad reikia apjungti skirtingų kompanijų ir projektų pastangas. Technologine prasme PR „Hansel“ nesiekė standartizuotų sprendimų, nesiekė suvienodinti pirkėjų ir tiekėjų naudojamąs sistemas. Buvo siekiama, kad technologinėmis priemonėmis įvairių sistemų duomenis galima būtų konvertuoti į perskaitomą pavidalą.

PR „Hansel“ drauge su kitomis organizacijomis (NPA, IPPA) vaidina svarbų vaidmenį tarptautinių viešųjų pirkimų arenoje. Manoma, kad „Sentteri“ sistema dėl savo integruotumo yra šiek tiek pažangesnė už kitų valstybių el. pirkimo sistemas, kurios yra pradinėje arba tik bandomojoje fazėje [39].

Vokietija

Öffentlicher Einkauf Online yra bandomasis projektas, kurį pradėjo Vidaus reikalų ministerijos pirkimų agentūra (toliau – Agentūra), siekdama įdiegti modernias informacines technologijas į pirkimo procesus ir palaipsniui išstumti tradicinius „popierinius“ procesus. Tikslas – pirkimų efektyvumo padidinimas, vedantis prie kainų sumažinimo.

Öffentlicher Einkauf Online yra Vidaus reikalų ministerijos bandomasis projektas ir iš dalies Ekonomikos ministerijos e. pirkimų projektas. Projektu siekiama įdiegti el. būdu atliekamas pirkimo procedūras. Jis susideda iš trijų dalių (blokų), kurių kiekviena turi įtakos pirkimų proceso efektyvumo didinimui ir kainų mažinimui:

- sisteminių darbų blokas. Reikalaujama, kad Agentūra rengtų ir skelbtų pirkimus;
- tiekėjų atrankos blokas. Agentūra turi atrinkti geriausio pasiūlymo tiekėją, o tiekėjai teikti pasiūlymus, nenaudojant popierinių dokumentų;
- virtualios rinkos blokas. Tai tiesioginiai (online) valdžios institucijų atsiskaitymai su tiekėjais, laikantis sandorių teisės.

Virtuali rinka leidžia pirkimo pareigūnams susipažinti su prekėmis ar paslaugomis el. kataloguose, parengti užsakymą vienu pelės paspaudimu. Internetas praplečia bendrąjį pareigūnų supratimą apie e. pirkimus, leidžia stebėti užsakymų ir tiekimų vykdymą. Laikantis sandorių teisės, sistema lengvai gali būti adaptuota ribotam konkuruojančių tiekėjų ratui, taigi, kiekviena pirkimo operacija yra nesuklastotas konkurso dalyvio pasirinkimas.

Öffentlicher Einkauf Online projekte visos sistemos saugumas yra paremtas asimetrinio šifravimo (dviejų susijusių raktų) metodu, t.y. el. parašu.

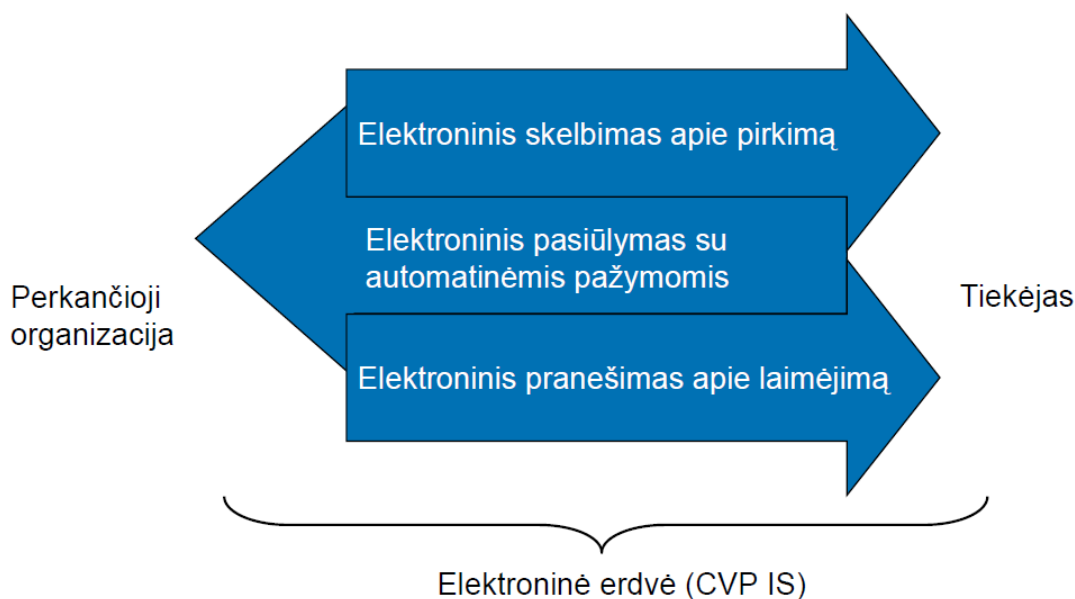
Laikomasi nuostatos, kad e.pirkimų sistema turi dirbti su visais el. parašo sertifikatų centrais. Tam būtina žinoti kelius (internetinius adresus) iki kiekvieno sertifikatų centro. Agentūra taip pat veda derybas su Austrijos sertifikatų centru. Öffentlicher Einkauf Online projektą Agentūra mato kaip vieną iš kelių kvalifikuotam el. parašui įdiegti ekonomikoje ir administracijoje apskritai. Projektas turi išspręsti dar vieną problemą: tradiciškai, laikantis Vokietijos teisės, parašu patvirtinamas ne tik dokumento turinys, bet ir dokumento formatas. Formato prasme nėra jokių el. dokumento ekvivalentiškumo popieriniams dokumentams reikalavimų. Projekte naudojamas Adobe Acrobat 5.01 nuosavas pasirašymo el. parašu komponentas. Šį įkomponuotą (*angl. plug-in*) komponentą Agentūra platina laisvai, nereikalaudama jokio mokesčio. Acrobat pagrindu veikianti sistema užtikrina, kad išdėstymo, teksto ir grafikų prasmėmis dokumentai yra tokios pat formos kaip ir popieriniai [50].

Vertinat aprašytų šalių patirtį, galima daryti išvadą, kad Europoje lyderė, įgyvendinat e. pirkimus yra Suomija. Airijos bei Didžiosios Britanijos e. pirkimų sistemos kol kas funkcionuoja tik kaip „skelbimų lentos“, t.y. jos yra daugiau informacinio pobūdžio ir realiai pirkimai nevyksta. Skirtingai nuo Lietuvos, Didžioji Britanijoje yra keletas e. pirkimų sistemų, kuriamas dar tik ruošiamasi centralizuoti. Pažangiausia Europoje yra Suomijos e. pirkimų sistema, kurios sąsaja su internetu leidžia kreiptis į šią sistemą iš bet kur. „Sentteri“ sistemoje galima naudoti anglų kalbą, o tai ypač reikalinga, norint kad e. pirkimų paslaugos išplistų europiniu mastu.

III. Elektroninių viešųjų pirkimų plėtra

3.1. Centrinės viešųjų pirkimų informacinė sistema

Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (toliau – CVP IS) - sistema, leidžia perkančiosioms organizacijoms elektroniniu būdu organizuoti visą viešųjų pirkimų ciklą, o tiekėjams patogiai ir paprastai „vieno langelio“ principu elektroniniu būdu dalyvauti viešuose pirkimuose. CVP IS suteikia priemones viešuosius pirkimus atlikti visiškai elektroniniu būdu, t.y. nenaudojant nei vieno tradicinio popierinio dokumento. Be to, CVP IS kūrimo poreikį sąlygoja Europos Komisijos direktyvos, reglamentuojančios elektroninio aukciono, kaip pirkimo būdo taikymą. 2010 m. visos ES šalys turi turėti el. pirkimų sistemas ir bent 50 proc. pirkimų vykdyti elektroniniu būdu. Žemiau esančiame paveikslėlyje (4 pav.) pateikiu CVP IS veikimo principą.

4 pav. CVP IS veikimo principas [10]

Šiame paveikslėlyje matosi, kad visą e.pirkimų procesą pradeda perkančioji organizacija, pateikdama skelbimą apie pirkimą internetiniame tinklalapyje <https://pirkimai.eviesiejiipirkimai.lt> . Kaip vėliau matysime, tai visiškai kitoks veikimo principas nei elektroninio katalogo CPO.lt™. Skelbimas įdedamas prisijungus prie sistemos ir ribojamas yra tik jo turinys, turintis atitikti ES bei Lietuvoje viešųjų pirkimų skelbimams keliamus reikalavimus. Tai yra vienas dar vienas CVP IS ir

CPO.lt™ skirtumas, t.y. CVP IS galima siūlyti bet kokias prekes, paslaugas ar darbus, kai tuo tarpu CPO.lt™ prekių pasiūla tiekėjams yra ribojama ir galima įsigyti tik tam tikros rūšies prekes.

Tiekėjas, CVP IS internetiniame tinklalapyje radęs tinkamą skelbimą siunčia perkančiajai organizacija savo pasiūlymą ir skelbime reikalaujamas automatinės pažymas. Čia turim galvoje pažymą iš Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vyriausybės, Valstybinės mokesčių inspekcijos ir kt. Vykdamat viešuosius pirkimus įprastu būdu tokių pažymų gavimas užimdavo nemažai tiekėjų laiko, praktikoje dažnai pasitaikydavo atvejų, kai pažymos pateikiamos netinkamomis datomis ar tiesiog nebegaliojančios pagal pirkimo dokumentuose pateiktus reikalavimus. E. pirkimai gerokai optimizavo pažymų pateikimo procesą tiek laiko, tiek išlaidų atžvilgiu, kadangi „vieno langelio“ principas leidžia tiekėjams automatiškai gauti visas viešuose pirkimuose dalyvauti reikalingas pažymas. Dar vienas svarbus momentas šioje vietoje yra tas, kad pateikdami pasiūlymą tiekėjai naudoja elektroninį parašą.

Perkančioji organizacija (toliau – PO) gavusi tiekėjo pasiūlymą, tinkamai išanalizavus jo atitikimą keliamiems kvalifikaciniais ir techniniams reikalavimams, įvertinus pasiūlymo kainą, elektroninėmis priemonėmis siunčiu tiekėjui pranešimą apie laimėjimą. Svarbu paminėti, jog elektroniniu būdu PO pateikia ne tik pranešimą apie laimėjimą, bet ir vertinimo išvadas bei ataskaitas, kurių reikalauja VPT apie įvykusį pirkimą.

VPT, įgyvendinti šį projektą, pateikia keturias svarbiausias CVP IS ypatybes:

- **Saugumas.** Sistema atitinka svarbiausi saugumo reikalavimus techniniame ir procedūriniame lygiuose.
- **Konfidencialumas.** Pateikiami duomenys gali būti koduojami, kad nebūtų galimybės peržiūrėti iki „vokų atplėšimo“.
- **Atvirumas.** Sistema yra paremta atvirais standartais ir gali būti integruojama su kitomis sistemomis.
- **Stabilumas.** Vienu metu sistemoje gali būti skelbiami dešimtys viešųjų pirkimų konkursų.

Be išvardintų ypatybių galima išskirti ir pagrindinius CVP IS privalumus. Pagrindiniai privalumai yra:

- **Nauji pirkimo būdai.** CVP IS suteiks galimybę viešuosius pirkimus organizuoti naujais būdais, pavyzdžiui, rengti elektroninius aukcionus. Tai perkančiosioms organizacijoms leis

paprasciau ir lengviau organizuoti viešuosius pirkimus, nes nauji pirkimo būdai skatina konkurenciją ir trumpina pirkimo procesą.

- **Saugumas ir konfidencialumas.** Gautus tiekėjų pasiūlymus bus galima saugiai ir konfidencialiai pasirašyti elektroniniu parašu, pasitelkiant duomenų šifravimo galimybę.

- **Mažiau popierizmo ir biurokratijos.** Viešuosius pirkimus bus galima atlikti saugioje elektroninėje erdvėje, nenaudojant jokių popierinių dokumentų kopijų, todėl taps gerokai paprasčiau organizuoti viešuosius pirkimus ir juose dalyvauti.

- **Skaidresni pirkimai ir mažesnė klaidų tikimybė.** CVP IS sistemoje bus vykdomi automatizuoti teisės aktuose numatyti viešųjų pirkimų procesai, todėl perkančiosios organizacijos turės mažesnę tikimybę padaryti procedūrinių pažeidimų ar kitų netikslumų, o pirkimai taps skaidresni. Sistemoje bus organizuotai kaupiama informacija, formuojami šablonai, kurie palengvins ir sutrumpins dokumentų pildymo laiką. Pavyzdžiui, pirkėjas galės sudaryti savo veiklos specifikai būdingus prekių sąrašus, nustatyti dažniausiai pasikartojančią pirkimo dokumentų informaciją, parengdamas klausimynų ir ataskaitų teikimo formų šablonus.

- **Mažesnės pirkimų organizavimo išlaidos.** CVP IS automatizuos viešųjų pirkimų procesus, todėl organizuoti pirkimus bus paprasčiau ir greičiau: nereikės rinkti popierinių vokų, rašyti popierinių protokolų, ruošti popierinių ataskaitų Viešųjų pirkimų tarnybai prie LRV ir kt.

- **Pagalbinės priemonės.** Naudojantis CVP IS pirkėjui bus lengviau administruoti dokumentus, jų elektroninė forma bus užpildoma automatiškai pagal turimus duomenis. Pavyzdžiui, pirkėjas, vykdamas pirkimą elektroniniu būdu, ataskaitą turės tik patvirtinti, o duomenys joje bus užpildyti automatiškai. Taip pat sistema pateiks gautų pasiūlymų analizę ir statistiką, kurios leis greitai ir paprastai palyginti skirtingų tiekėjų pateiktus pasiūlymus.

- **Didesnė tiekėjų konkurencija ir mažesnės kainos.** Nauji pirkimo būdai taikant aukciono principus bei didesnis elektroninių viešųjų pirkimų prieinamumas tiekėjams, palyginti su dabar taikoma praktika, padidins konkursų dalyvių skaičių, o didesnė jų konkurencija perkančiosioms organizacijoms užtikrins geresnes paslaugų, darbų ir prekių kainas.

- **Lengvesnis bendradarbiavimas organizacijos viduje.** Perkančiosios organizacijos darbuotojams bus lengviau komunikuoti tarpusavyje, nes sistemoje lengva ir patogiu matyti darbų sąrašus, priminimus, pasiūlymus ir jų statusą. Sistemoje kaupiama informacija leis peržiūrėti naudotojų vykdytus veiksmus, todėl CVP IS suteikia galimybę darbą organizuoti efektyviau ir patogiau [7].

Minėtuosius privalumus sutrumpintai galima pavaizduoti schematiškai (5 pav.):

5 pav. CVP IS privalumai

3.2. Elektroninis katalogas CPO.ltTM

2008 m. rugsėjo 3 d. vykusiamе posėdyje Vyriausybė CPVA suteikė teisę atlikti centrinės perkančiosios organizacijos (CPO) funkcijas. CPO yra perkančioji organizacija, kuri:

- įsigyja prekes, paslaugas ir darbus skirtas perkančiosioms organizacijoms;
- atlieka prekių, paslaugų ar darbų, skirtų perkančiosioms organizacijoms, pirkimų procedūras;
- sudaro preliminarįsias sutartis.

CPVA, veikdama kaip CPO, su tiekėjais sudaro Preliminariąsias prekių tiekimo ir paslaugų teikimo sutartis. Šių sutarčių pagrindu kitos perkančiosios organizacijos gali vykdyti užsakymus prekėms ar paslaugoms įsigyti, neskelbiant viešojo pirkimo konkursų.

Perkančiosioms organizacijoms vykdyti prekių ir paslaugų užsakymus per CPO naudinga dėl to, kad:

- CPO atviro konkurso būdu įvykdyti viešieji pirkimai preliminariosioms sutartims sudaryti atitinka Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktus;
- naudojantis elektroniniu katalogu CPO.ltTM, perkančiosioms organizacijoms sudaroma galimybė įsigyti prekes ir paslaugas, atitinkančias jų poreikius;
- elektroninių įrankių naudojimas viešuosiuose pirkimuose suteikia galimybes tiekėjams ir perkančiosioms organizacijoms greitai ir patogiai keisti informaciją, sudaryti užsakymo sutartis;

- prekių įsigijimas yra greitesnis, kadangi perkančiajai organizacijai nebereikia vykdyti ilgų ir dažnai sudėtingų viešųjų pirkimų procedūrų;
- užtikrinus konkurenciją tarp tiekėjų, gaunamos palankios kainos, tokiu būdu racionaliai naudojamos biudžeto lėšos.

Dalyvauti CPVA vykdomuose viešųjų pirkimų konkursuose preliminariosiems prekių tiekimo ar paslaugų teikimo sutartims sudaryti tiekėjams naudinga dėl tokių priežasčių:

- suteikiama galimybė patekti į prekių ar paslaugų tiekimo viešajam sektoriui rinką įvairaus dydžio įmonėms;
- skaidri tiekėjų atranka preliminariosiems sutartims sudaryti;
- galimybė tiekti prekes viešojo sektoriaus perkančiosioms organizacijoms, nedalyvaujant daugybėje viešojo pirkimo konkursų;
- paprasta, aiški ir mažai laiko reikalaujanti pasiūlymų parengimo ir pateikimo elektroniniu būdu tvarka;
- elektroninis katalogas CPO.ltTM užtikrina skaidrią tiekėjų atranką kiekvieno tiekėjų varžymosi dėl užsakymo metu vadovaujantis nustatytais kriterijais.

Nuo 2007 m. rugsėjo 28 d. oficialiai pradėjusiame veikti CPVA sukurtame ir administruojamame CPO viešųjų pirkimų elektroniniame kataloge siūloma virš 8 tūkstančių kompiuterinės technikos ir biuro prekių. Elektroniniame kataloge www.cpo.lt užsiregistravo 103 perkančiosios organizacijos, atrinkti ir paskelbti 29 tiekėjai, su kuriais pasirašytos preliminariosios sutartys, įvyko 442 konkursai, kurių bendra vertė daugiau kaip 8,3 mln. litų.

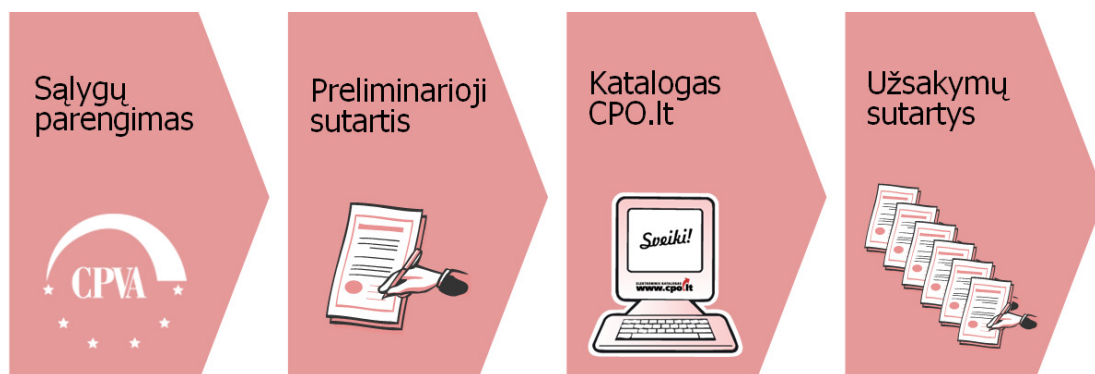
Pagal CPVA paskaičiavimus, projekto įgyvendinimo laikotarpiu CPO ekonominė nauda yra apie 2,5 mln. Lt. CPO ekonominė nauda valstybei, paskaičiuota remiantis Ūkio ministerijos atliktos viešųjų pirkimų centralizavimo galimybių studijos duomenimis (vidutinė vieno viešojo pirkimo vykdymo trukmė – 46 dienos), palyginti su elektroninio katalogo cpo.lt statistika (vidutinė vieno viešojo pirkimo vykdymo trukmė – 8 dienos), gaunama dėl trumpesnių pirkimo vykdymo terminų ir tiekėjų nuolaidų po atnaujinamo varžymosi kataloge cpo.lt.

„Vykdamat viešuosius pirkimus per CPO sudaromos galimybės taupyti žmogiškuosius ir finansinius išteklius ne tik valstybės institucijoms, bet viešuosiuose konkursuose dalyvaujančioms verslo įmonėms: norėdamos dalyvauti konkurse verslo įmonės dokumentus pateikia tik vieną kartą, o sudarius preliminariją sutartį gali sekti elektroniniame kataloge vykdomus atnaujinto varžymosi konkursus, kurie yra visiškai automatizuoti. Be to, elektroniniame kataloge cpo.lt tiekėjai teikia

atnaujintus pasiūlymus juos pasirašydami saugiu elektroniniu parašu, tai supaprastina procesą ir leidžia dirbti efektyviau“, - teigia CPVA direktorius Viktoras Sirvydis.

Pasak V.Sirvydžio, ateityje planuojama plėsti CPO elektroninio katalogo prekių, paslaugų pasiūlą. Šiuo tikslu CPVA darbuotojai įvykdė Lietuvos perkančiųjų organizacijų poreikių analizę. Gavus duomenis iš 276 Lietuvos perkančiasias organizacijų paaiškėjo, kad degalus per elektroninį katalogą www.cpo.lt įsigytų 74 proc., mobilaus ryšio paslaugas - 60 proc. apklaustų valstybinių institucijų.

Elektroninis katalogas CPO.lt™ – tai elektroninė užsakymo sistema su prekių ar paslaugų specifikacijomis ir tas specifikacijas atitinkančiais konkrečiais tiekėjų siūlomais prekių pavyzdžiais ar paslaugų aprašymais. Katalogas veikia elektroninės parduotuvės principu, tačiau skirtumas yra tas, kad čia pirkėjas renkasi ne konkrečius tiekėjus arba jų siūlomas prekes ir paslaugas, o prekių funkcionalumą ar paslaugas apibūdinančias specifikacijas. Taigi, tai visiškai kitoks veikimo principas nei CVP IS. Išsirinkęs pageidaujamų prekių ar paslaugų specifikacijas ir nurodęs norimą įsigyti jų kiekį, pristatymo bei atsiskaitymo terminus, pirkėjas elektroniniame kataloge CPO.lt™ skelbia tiekėjų varžymąsi Užsakymo sutarčiai pasirašyti. Tokiu būdu pirkėjas įsigyja prekes ar paslaugas už mažiausią pasiūlytą kainą (pav. 6)

6 pav. Pirkimo per CPO modelis [36]

Pirmoje modelio dalyje minima CPVA, tai viešoji įstaiga, įsteigta 2003 m. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, sujungus Centrinę finansų ir kontraktų agentūrą ir Būsto ir urbanistikos plėtros fondą. Centrinės projektų valdymo agentūros misija - efektyviai administruoti ir įgyvendinti programas ir projektus, finansuojamus iš Europos Sąjungos, tarptautinių institucijų, valstybės, savivaldybių, CPVA ir kitokių lėšų, kaupti ir skleisti ES ir valstybės, savivaldybių, kitų

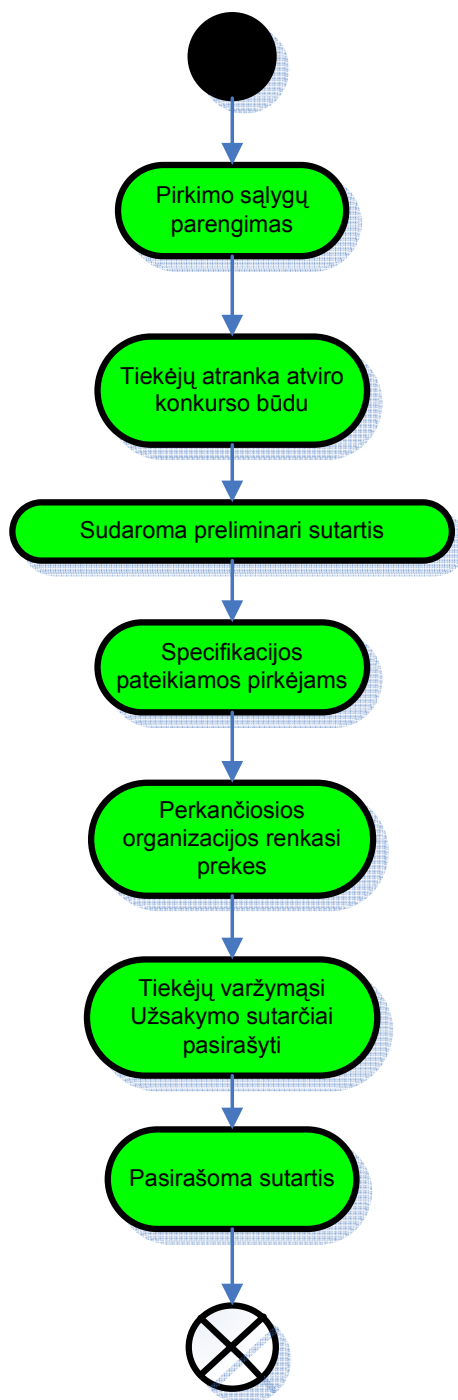
subjektų programų bei projektų administravimo patirtį bei užtikrinti efektyvų viešųjų pirkimų vykdymą per centrinę perkančiąją organizaciją. CPVA, veikdama kaip CPO, su tiekėjais sudaro Preliminariąsias prekių tiekimo ir paslaugų teikimo sutartis. Šių sutarčių pagrindu kitos perkančiosios organizacijos gali vykdyti užsakymus prekėms ar paslaugoms įsigyti, neskelbiant viešojo pirkimo konkursų [18].

CPO.lt™ kol kas yra mažiau išvystytas projektas, nei CVP IS, tačiau turi nemažiau ambicingus ateities plėtros planus:

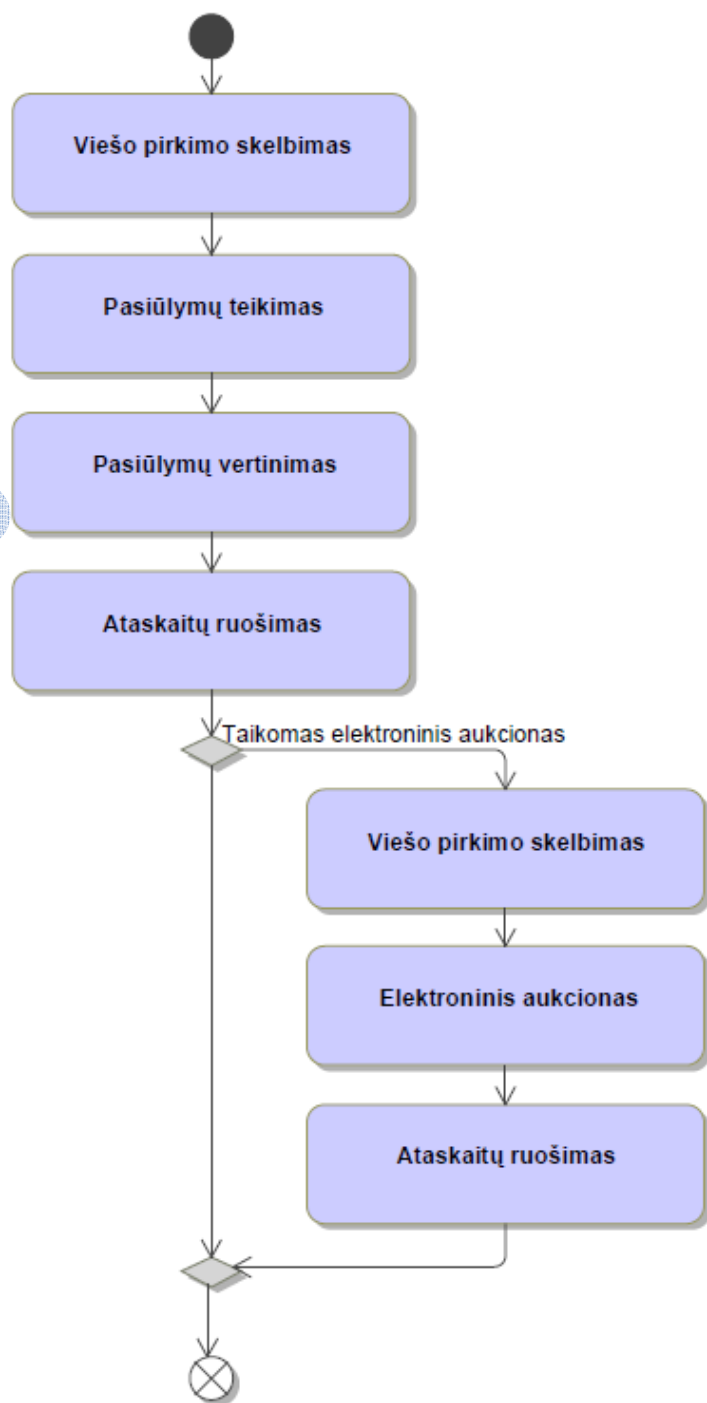
- Rinkos analizė centralizuotų pirkimų optimizavimui
- Naujų prekių/paslaugų įdiegimas kataloge CPO.lt
- El. priemonių preliminarinių sutarčių sudarymui įdiegimas
- Viešinimas, vartotojų pritraukimas
- Mokymai PO ir tiekėjams [47].

3.3. Dviejų sprendimų palyginimas

Lietuvoje esantys sprendimai, nors ir turintys panašius tikslus ir prioritetus, labai skiriasi pačiomis įgyvendinimo idėjomis. Žemiau esančiuose paveiksluose matysite akivaizdžius pačio e.pirkimų proceso skirtumus. 7 paveiksle matyti, kad visam procese labai daug įtakos turi CPO. Ji parengia pirkimo dokumentus, atviro konkurso būdu atranka tiekėjus, pagal kurių pateikiamas specifikacijas PO rinksis prekes ir sudaro preliminarias sutartis. Pirkimo dokumentų parengimą sąlyginai galima lyginti su pirkimo skelbimu, kitame – 8 paveiksle pavaizduotame – e.pirkimų procese, nes tai „pirmasis žingsnis“, kuriuo pradedamas viešasis pirkimas, nes tuo momentu tiekėjas jau gali rinktis teikti pasiūlymą ar ne. Šiame taške prasideda didieji skirtumai tarp abiejų sprendimų. CPO.lt™ atveju CPVA atranka tiekėjus atviro konkurso būdu, sudaro su jais preliminarias sutartis ir tada jau PO renkasi sau tinkamas prekių specifikacijas. Pagal pasirinktas specifikacijas PO atnaujina tiekėjų varžymąsi, tačiau dabar jau su konkrečiomis prekėmis. PO su tiekėjais turi galimybę bendrauti elektroninėmis priemonėmis, taip užtikrinant atrankos skaidrumą ir pasirinkti palankiausią kainą. CPVA skelbiamais statistiniais duomenimis, po atsinaujinusio tiekėjų varžymosi kainos, atitinkamai prekių rūšims, gali sumažėti nuo 4 % iki 30 %.

7 pav. CPO.ltTM e.pirkimų procesas

8 pav. CVP IS e.pirkimų procesas

Visiškai kitaip sprendimas realizuotas CVP IS. Jis praktiškai atitinka įprastinį viešųjų pirkimų procesą. Skirtumas tik tas, kad visi procesai vyksta elektroninėje terpėje. Prie įprastinio proceso dar prisideda elektroninis aukcionas.

Šie du sprendimai iš esmės labai skirtingi, kurių apibendrintus skirtumus ir panašumus dar kartą norėčiau pateikti žemiau esančioje lentelėje:

2 lentelė. CPO projekto ir CVPP sprendimų palyginimas:

Palyginimo kriterijus	CVP IS	CPO.lt™
Igyvendinančioji organizacija	VPT	CPVA
Tikslas	Realizuoti šiuo metu Lietuvos Viešųjų pirkimų įstatymo leidžiamus pirkimo būdus elektroninėje terpėje.	Sukurti Centrinės perkančiosios organizacijos veiklos modelį.
Veikimo principas	Pirkėjas ir tiekėjas talpina tinklalapyje savo skelbimus. Peržiūrėję skelbimus ir išsirinkę tinkamiausią abi šalys turi galimybę kreiptis viena į kitą dėl tolimesnių pirkimo procedūrų.	Pirkėjas renkasi prekių funkcionalumą apibrėžiančias specifikacijas. Išsirinkęs pageidaujamų prekių specifikacijas ir nurodęs norimų įsigyti prekių kiekį, pristatymo bei atsiskaitymo terminus, pirkėjas CPO elektroninis katalogo sistemoje atnaujina tiekėjų varžymąsi, išsiųsdamas pranešimą visiems sistemoje esantiems tiekėjams, siūlantiems pasirinktą prekę.
Prieinamumas	Internetinio ryšio pagalba	Internetinio ryšio pagalba
Registruoti vartotojai	Taip	Taip
Paieška	Taip	Ne
Specialios programinės įrangos poreikis	Ne	Ne
Laiko kaštų mažinimas	Taip	Taip
Žmogiškojo darbo mažinimas	Taip	Taip
PO galimybės:		
Pirkimo skelbimas	Taip	Ne
Pateikti pirkimo dokumentus	Taip	Ne
Galimybė rinktis tiekėją iš katalogo	Taip	Taip
Matyti oficialius tiekėjų sąrašus	Taip	Ne

2 lentelės pabaiga

Pasirašyti preliminariąją sutartį	Ne	Taip
Matyti visus įstatyme apibrėžtus pirkimo objektus	Taip	Ne
Dalinis bendravimas su tiekėju	Taip	Taip
Tiekėjų galimybės:		
Siūlyti konkrečią paslaugą ar prekę	Taip	Ne
Pateikti prekės techninę specifikaciją	Ne	Taip
Skaityti ir prenumeruoti VP skelbimus	Taip	Ne
Pasirašyti preliminariąją sutartį	Ne	Taip
Dalinis bendravimas su tiekėju	Taip	Taip
Gauti iš pirkėjo užsakymus	Ne	Taip

3.4. Elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis

Analizuojant atlikto tyrimo duomenis ir jais remiantis sudarant e. pirkimų plėtros modelį, galima daryti tokias prielaidas:

- įpareigoti perkančiąsias organizacijas naudotis Lietuvoje veikiančia viešųjų pirkimų informacine sistema, kuri leidžia visas viešųjų pirkimų procedūras įgyvendinti elektroninėje erdvėje.
- siekti spartaus aukcionų metodo pritaikymo galutinei pasiūlymo kainai nustatyti.
- Siekti lankstesnės, į pokyčius jautriau reaguojančios, gerąją praktiką intensyviai diegiančios viešųjų pirkimų struktūros Lietuvoje;
- siekiant patenkinti lanksčios organizacijos poreikį efektyviau vykdyti viešuosius pirkimus, sukurti atskirą įmonę – Centrinę pirkimų organizaciją (jos akcininkai bus Vyriausybė ir savivaldybės), perimsiančią dabar veikiančios VŠĮ Centrinės projektų valdymo agentūros Centrinės pirkimų organizacijos dalį ir VPT [54].

Atliktas tyrimas parodė, kad perkančiosios organizacijos kol kas vangiai naudojami esamomis sistemomis, kad abi sistemos šiuo metu tarnauja tik kaip „elektroninės skelbimų lentos“, tačiau realiai viešieji pirkimai elektroninėje terpėje nevyksta.

3.4.1. CVP IS ir www.cpo.ltTM tyrimas

Viešųjų pirkimų sistemoje tiekėjai ir perkančiosios organizacijos vaidina skirtingus vaidmenis. Siekiant įvertinti visų jų nuomonę, buvo atliktas tyrimas, susidedantis iš keturių dalių:

1. Centrine viešųjų pirkimų informacine sistema besinaudojančių perkančiųjų organizacijų anketinė apklausa;
2. Centrine viešųjų pirkimų informacine sistema besinaudojančių tiekėjų anketinė apklausa;
3. Centrinės perkančiosios organizacijos elektroniniu katalogu besinaudojančių perkančiųjų organizacijų anketinė apklausa;
4. Centrinės perkančiosios organizacijos elektroniniu katalogu besinaudojančių tiekėjų anketinė apklausa;

Buvo labai svarbu įvertinti kiekvienos pusės pozicijas, suprasti, kokie yra vienos ir kitos sistemos trūkumai ir privalumai žiūrint tiek iš perkančiųjų organizacijų, tiek iš tiekėjų pusės. Tik tokiu būdu galima nuspręsti, koks turi būti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis.

Atliekant tyrimą ir siekiant kuo išsamiau išsiaiškinti visų keturių grupių interesus, buvo sudaryta trys anketas po penkiolika klausimų ir vieną anketą iš dvylikos klausimų. (žr. 4, 5, 6 ir 7 priedus). Anketas elektroniniu paštu išsiunčiau 400 anketų – po 100 CVP IS tiekėjams ir pirkėjams ir po tiek pat www.cpo.lt tiekėjams ir pirkėjams, atsakymų buvo sulaukta iš 30 % apklaustųjų. Vadovaujantis sudaryta tyrimo koncepcija (žr. 3 priedas) organizacijos ir tiekėjai buvo atrinkti iš CVP IS ir www.cpo.lt esančių sąrašų ir skelbimų. Kiekvienai suinteresuotai grupei buvo siunčiama atskirą anketą. Anketų klausimai buvo sudaromi siekiant pagrindinio atliekamo tyrimo tikslo – atsakyti į keturis esminius klausimus:

- Ar esamos sistemos užtikrina pakankamą konkurenciją tarp tiekėjų?
- Ar esamos sistemos priimtinos jų vartotojams?
- Ar esamos sistemos sutaupo laiko organizuojant viešuosius pirkimus?
- Ar esamos sistemos sumažina pirkimų organizavimo išlaidas?

Ar esamos sistemos užtikrina pakankamą konkurenciją tarp tiekėjų? Įgyvendinus e. pirkimus apčiuopiamas ekonominis efektas šalies mastu bus gautas dėl padidėjusios konkurencijos tarp tiekėjų, todėl buvo ypač svarbu išsiaiškinti, ar vartotojų nuomone sistemos užtikrina pakankamą konkurenciją tarp tiekėjų. Tai svarbu ir dėl to, kad vienas iš viešųjų pirkimų efektyvumo didinimo tikslų yra pirkimų skaidrumo didinimas. Skaidrumas garantuojamas tik tuo atveju, kai perkančiosiose organizacijose yra mažai korupcijos ir jos sugeba užtikrinti konkurenciją tarp tiekėjų. Pakankama konkurencija tarp tiekėjų, tai vienas iš aspektų, vertinant sistemos priimtinumą

Ar esamos sistemos priimtinos jų vartotojams? Norint atsakyti į šį klausimą buvo prisiminta teorinėje dalyje aprašyti socialiniai ir technologiniai viešųjų pirkimų aplinkos veiksniai bei įvertinti psichologiniai aspektai. Sistemos priimtumas taip pat įvertintas trimis pagal tris kriterijus:

- Sistemos sudėtingumas. Šiuo metu jokia Lietuvos ugdymo įstaiga neruošia pakankamai viešojo administravimo specialistų. Kaip rodo patirtis, su viešaisiais pirkimais dirbančių specialistų išsilavinimas labai įvairus – nuo inžinierių iki teisininkų. Esant tokiai situacijai ir dirbančiųjų stygiui, labai svarbu, kad sistemos vartotojai puikiai išmanytų viešųjų pirkimų įgyvendinimo subtilybes. Norint tinkamai vykdyti pirkimus elektroninėje terpėje, visų pirma reikia pakankamai gerai žinoti įprastines viešųjų pirkimų procedūras, todėl į elektroninę sistemą viešųjų pirkimų įgyvendinimo procedūros turi būti perkeltos taip, kad tai nebūtų per sudėtinga ir nesuprantama jos vartotojams.

- Reikalaujamų kompiuterinių žinių lygis. Šį kriterijų „pasufleravo“ identifikuoti ir įvertinti psichologiniai e.pirkimų sistemos aspektai. Įgyvendinant e. pirkimus ypač svarbus yra vartotojų motyvavimas dirbti su naujomis sistemomis. Nuo senų laikų yra aišku, kad žmonės visada prisibijo to, ko negali suprasti ar paaiškinti. Tyrimo duomenimis, sistemų vartotojams labai svarbus, kad naudojantis sistema neprireiktų specialaus kompiuterinio pasirengimo. Galima daryti išvadą, kad sistemoje turi būti ne tik nesudėtingai realizuotos viešųjų pirkimų procedūros, bet ir pats e. procedūrų atlikimo procesas neturi būti painus ir prieinamas eiliniams vartotojui.

- Sistemos technologinis prieinamumas. Visų pirma, kokia tai bebūtų sistema, ji turi atitikti septynis e. pirkimų sistemos kūrimo principus. Technologiškai esami sprendimai šiuos principus atitinka, tačiau, kaip parodė tyrimas, dauguma vartotojų pasigenda kai kurių funkcionalumų, leidžiančių laisvai keistis informacija tarp keturių pagrindinių e.pirkimų sistemos dalių (10 pav.) Dauguma apklaustųjų akcentavo nepakankama informacijos apsikeitimą tarp tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų.

Ar esamos sistemos sutaupo laiko organizuojant viešuosius pirkimus? Dar vienas tikslas didinant viešųjų pirkimų efektyvumą yra pirkimų organizavimui skirto laiko sumažinimas. Visų keturių tyrime dalyvavusių grupių buvo klausiama, ar sistemos, kuriomis jei naudojasi, padeda sutaupyti viešiesiems pirkimams įgyvendinti skirtą laiką. Gauti rezultatai parodė, kad CPO elektroninis katalogas padeda sutaupyti gerokai daugiau laiko, nei CVP IS, tačiau nereikia pamiršti ir tai, kad CPO galima atlikti daug mažiau pirkimų, nei VPT siūlomoje sistemoje.

Ar esamos sistemos sumažina pirkimų organizavimo išlaidas? Į šį klausimą atsakyti galima tik sužinojus, kiek esamos sistemos sutaupo laiko, nes kuo daugiau sutaupoma laiko, tuo mažiau reikalinga tokių darbuotojų, o kuo mažiau darbuotojų, tuo labiau sutaupomi tiek tiekėjų, tiek perkančiųjų organizacijų pinigai.

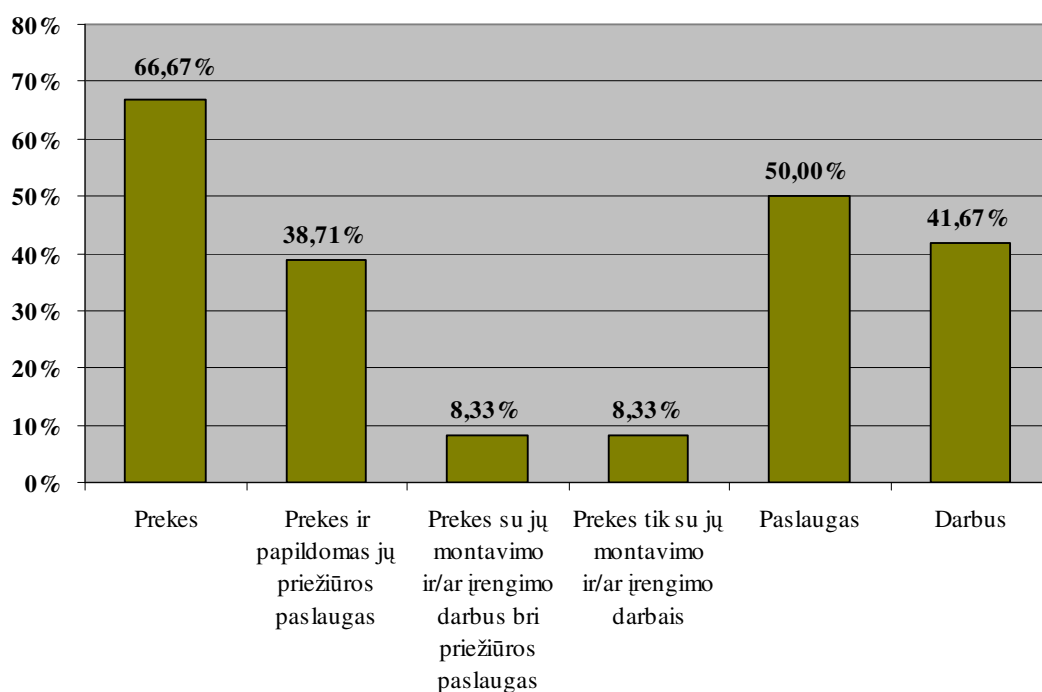
3.4.2. CVP IS perkančiųjų organizacijų tyrimo duomenų analizė

Tiriant centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos pirkėjų nuomonę, anketos buvo išsiųsto šimtui perkančiųjų organizacijų, kurios apie savo vykdomus pirkimus skelbė CVP IS internetiniame tinklalapyje. Siekiant kuo tikslesnių rezultatų, kiekvienoje organizacijoje buvo stengiamais surasti specializuotą viešųjų pirkimų dalinį. Kai tokio dalinio surasti nepavykdavo, anketa buvo siunčiama Bendrųjų reikalų skyriui arba tiesiai Kanceliarijai.

Didžiausią dalį atsakiusių į šią anketą sudarė Savivaldybių institucijos, įstaigos arba kiti savivaldybės administravimo subjektai – net 63 %, visų anketą užkildžiusių respondentų. Mažiau, atitinkamai po 18,18 % ir 9,09 %, į anketos klausimus atsakė mokslo ir studijų sistemos įstaigos bei visuomenės saugumą ir viešąją tvarką užtikrinančios įstaigos. Net 58,33 % apklausoje dalyvavusių respondentų, paskelbę apie savo pirkimus CVP IS internetiniame tinklalapyje, įvykdė pirkimų daugiau kaip už 5 mln. litų, per pus mažiau respondentų už jiems reikiamus prekes, paslaugas ar darbus sumokėjo nuo 100 tūkst. iki 1 mln. Lt. Mažiausiai – 8,33 % – atsakiusių pirkimams išleido nuo 10 tūkst. iki 100 tūkst. litų ir daugiau nei 1 mln. lt.

58,33 % apklaustųjų teigia, kad pagrindinė priežastis, lėmusi apsisprendimą naudotis minima sistema yra didelis skaičius tiekėjų, galinčių matyti pirkėjų skelbimus. Šiek tiek mažiau tiekėjų – 41, 67 % pagrindine pasirinkimo priežastimi įvardijo sistemos pagalba sutaupomą laiką, kurie jie sugaištą konkursų sąlygų rengimui, pasiūlymui vertinimui. Dar truputį mažiau – 33, 33 % – pirkėjų renkantys e. pirkimų sistemą svarbiausia galimybė atlikti visas viešųjų pirkimų procedūras elektroninėje terpėje.

Panašus atsakymų pasiskirstymas buvo gautas paklausus kokį pirkimo objektą dažniausiai įsigyja perkančiosios organizacijos (pav. 9)

9 pav. Pirkimo objekto pasiskirstymas CVP IS

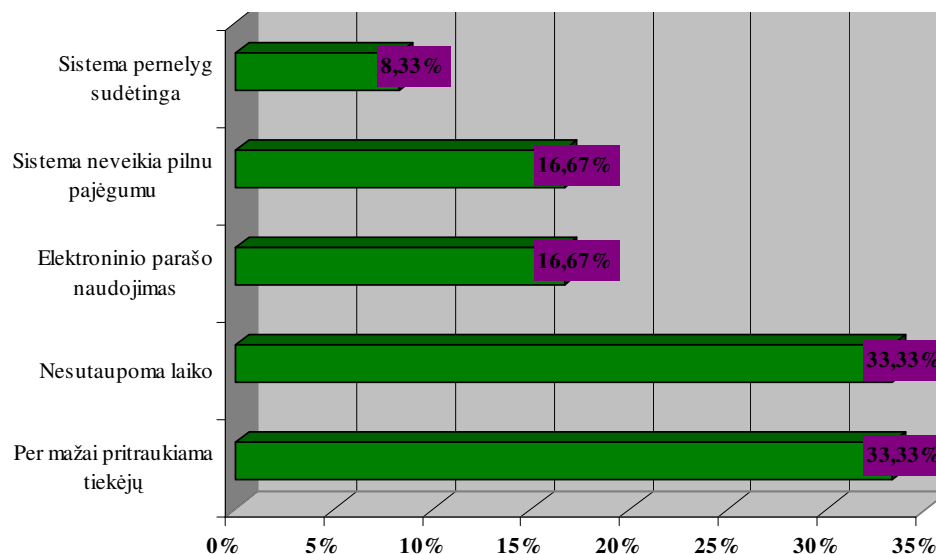
Prekes, darbus ir paslaugas atitinkamai įsigyja 66,67 %, 50 % ir 41,67 % apklaustųjų. Prekes su papildoma jų priežiūros paslauga ir prekes tik su jų montavimo ir/ar įrengimo darbais dažniausiai įsigyja 8,33 % apklaustųjų.

50 % pirkėjų mano, kad CVP IS suteikia pakankamas galimybes keisti informacija su tiekėjais, tiek pat tiekėjų teigia, kad jiems priimtina pagrindinė CVP IS idėja – „CVP IS – tai sistema, leisianti perkančiosioms organizacijoms elektroniniu būdu organizuoti visą viešųjų pirkimų ciklą“. 33,33 % apklaustųjų mano, kad informacijos kaita užtikrinama tik iš dalies, šiek tiek daugiau – 41,67 % teigia, kad ir pati pagrindinė CVP IS idėja jiems priimtina tik iš dalies. 16,67 % respondentų mano, jog jiems visiškai neužtikrinama galimybės keisti informacija su tiekėjais ir 8,33 % nusiteikę pesimistiškai – jie mano, kad CVP IS veikimo principą reikia keisti iš pagrindų. Daugiausiai, net 58,33 % apklaustųjų siūlo paprastinti skelbimo publikavimo tvarką, 33,33 % mano, jog būtina mažinti laiko sąnaudas, reikalingas perkančiosioms organizacijoms pateikiant ataskaitas apie pirkimus. 16,67 % pirkėjų teigia, jog reikalinga tobulinti pasiūlymo vertinimo sistemą, didinti sistemos integralumą su kitomis sistemomis ir suteikti daugiau galimybių perkančiosioms organizacijoms naudoti elektroninį aukcioną. 66,67 % pirkėjų labai svarbiu sistemos funkcionalumu ir vienu iš didžiųjų sistemos privalumų įvardija galimybę tiesiogiai pateikti ataskaitas VPT, 33, 33 % mano, jog tai svarbus funkcionalumas, tačiau galėtų išsiversti ir be jo.

Perkančiųjų organizacijų nuomone CVP IS užtikrina pakankamą konkurenciją tarp tiekėjų – 58,33 % respondentų. 33,33 % apklaustųjų nuomone, konkurencija užtikrinama tik tada, kai įsigyjamoms tam tikros rūšies prekėms, 8,33 % teigia, jog konkurencija garantuojama tik minimaliai.

Net 58,33 % teigia, jog šis laikas nesutrumpėjo, tačiau 25 % teigia, kad laikas sutrumpėjo du kartus. 8,33 % pirkėjų laiko sunaudoja nuo dviejų iki keturių kartų mažiau ir neatsirado nei vieno respondento, kurio laikas, skiriamas organizuoti viešuosius pirkimus, būtų pailgėjęs.

Didžiausiais CVP IS trūkumais (10 pav.) 33,33 % apklaustųjų įvardijo per mažą pritraukiamų tiekėjų skaičių bei nepasiteisinusius lūkesčius dėl sutaupyto laiko viešiesiems pirkimams organizuoti.

10 pav. PO nuomone esami CVP IS trūkumai

Per pus mažiau 16,67 % pirkėjų mano, jog didžiausi sistemos trūkumai yra elektroninio parašo naudojimas patvirtinant elektroninius dokumentus ir tai, kad kol kas sistema neveikia visišku pajėgumu, dėl to pirkėjams tenka atlikti daug daugiau darbų įgyvendinant viešuosius pirkimus. 8,33 % nuomone sistema yra per ne lyg sudėtinga.

75 % perkančiųjų organizacijų teigia, kad besinaudojant CVP IS joms svarbiausia didelis skaičius tiekėjų, galinčių matyti jų skelbimus. Pusė apklaustųjų teigia, kad jiems svarbiausia yra CVP IS funkcionalumas leidžiantis archyvuoti duomenis. Šio funkcionalumo pagalba archyvuojamus duomenis bus galima matyti ir po kelerių metų. Šiek tiek mažiau – 41,67 % – pirkėjų mano, kad svarbiausia yra tai, jog CVP IS sudaro galimybę labai operatyviai nusiųsti informaciją plačiam tiekėjų ratui. Galimybė visą viešųjų pirkimų ciklą vykdyti elektroninėje terpėje bei nereikalingos specialios kompiuterinės žinios svarbiausia naudojantis CVP IS pasirodė 16,67 % apklaustųjų. Ir tik 8,33 % teigia, kad svarbiausia jiems lėšų pirkimų organizavimui sumažinimas.

33,33 % pirkėjų mano, jog CVP IS derėtų optimizuoti pirkimo procesą bei sudaryti galimybę pirkti prekes renkantis prekių specifikacijas pagal jau sudarytas preliminaras sutartis. Ketvirtadalis apklaustųjų mano visų pirma reikia gerinti ataskaitų teikimo VPT mechanizmą, tiek pat pirkėjų įsitikinę, kad nieko CVP IS veikime keisti nereikia ir tik 8,33 % siūlo pagerinti informacijos kaitą tarp perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų.

Apibendrinant galima sakyti, jog svarbiausiais sistemos privalumais CVP IS besinaudojantys pirkėjai laiko sudarytą galimybę dideliu kiekiu tiekėjų matyti perkančiųjų organizacijų skelbimus, taip pat ypač teigimai vertinama galimybė keisti informacija su tiekėjais.

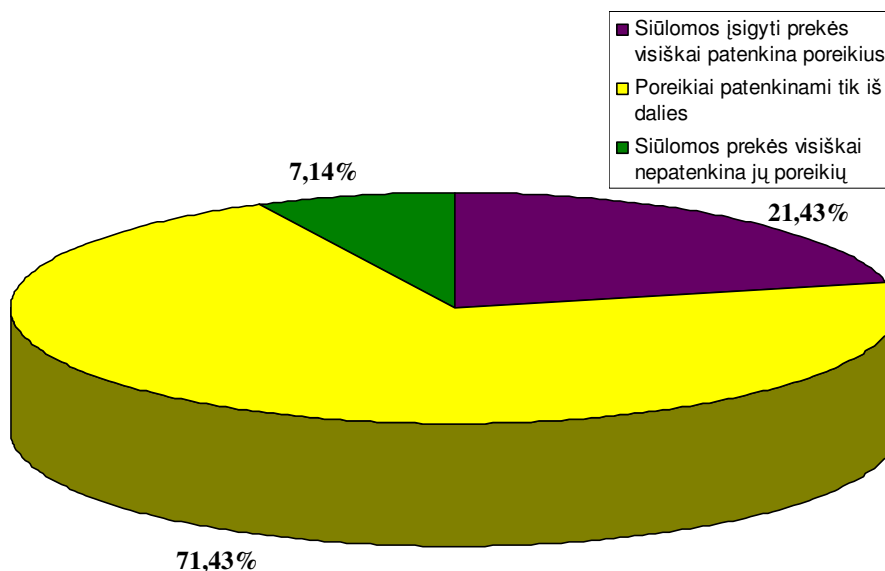
Pakankamai daug PO atstovų visgi mano, kad ši sistema sutaupo ne pakankamai daug laiko ir, nors ir yra galimybė matyti daug skelbimų, visgi sistema naudojasi per mažai tiekėjų.

3.4.2. CPO elektroninio katalogo perkančiųjų organizacijų tyrimo duomenų analizė

Apklausiant centrinės perkančiosios organizacijos elektroninio katalogo pirkėjus anketos buvo siunčiamos perkančiųjų organizacijų sąraše esančioms įstaigoms. Kaip ir CVP IS apklausoje, buvo stengtasi surasti dalinį ar specialistą atsakingą už viešųjų pirkimų įgyvendinimo toje įstaigoje. 30,77 % atsakiusių į anketą yra savivaldybių institucijos, įstaigos arba kiti savivaldybės administravimo subjektai, 23,08% – mokslo ir studijų sistemos įstaigos, 15,38 % – švietimo sistemos įstaigos, kitos įstaigos sudarė 30,77 % apklaustųjų.

Daugiausiai – 42,86 % – respondentų per 2008 m. pirkiniais www.cpo.lt kataloge išleido virš 50 tūkst., iki 1000 Lt., nuo 5 tūkst. Lt. iki 10 tūkst. Lt. ir daugiau nei 10 tūkst. Lt. išleido 14, 29 % apklaustųjų. 7,14 % pirkėjų prekėms įsigyti išleido nuo 1000 Lt. iki 5 tūkst. Lt. ir daugiau nei 20 tūkst. Dažniausiai – 69,23 % apklaustųjų – pinigus išleidžia kompiuteriniai technikai. Gerokai rečiau – 23,08 % pirkėjų – įsigyja biuro popierių ir tik 7,69 % dažniausiai perka raštinės reikmenis.

CPO elektroniniame kataloge siūlomos įsigyti prekės visiškai patenkina 21,43 % apklaustųjų poreikius, net 71,43 % apklaustųjų teigia, kad jų poreikiai patenkinami tik iš dalies. 7, 14% pirkėjų įsitikinę, kad šiuo metu siūlomos prekės visiškai nepatenkina jų poreikių (9 pav.)

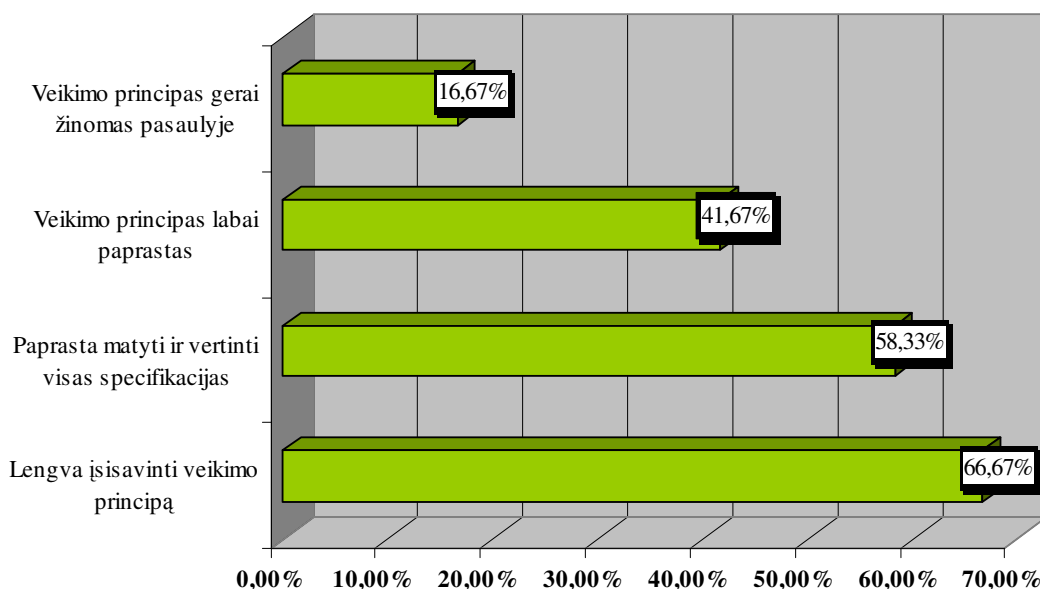

11 Pav. Nuomonės apie prekių įvairovę pasiskirstymas

Visi be išimties vartotojų teigė, kad svarbiausia priežastis sistemos pagalba sutaupomas laikas, kurį jos sugaišo konkursų sąlygų rengimui, pasiūlymui vertinimui. Daugiau kaip šešis kartus mažiau pirkėjų teigė, kad labiausiai jų sprendimą įtakojo CPVA kompetencija parenkant jų poreikius tenkinančias prekių specifikacijas bei žinojimas, jog CPO elektroninis katalogas patikimas sprendimas e. pirkimų srityje. Tik 7,14 % apklaustųjų svarbiausia buvo pakankamas siūlomų prekių specifikacijų asortimentas.

Pusė apklausos dalyvių mano, kad CPO elektroninis katalogas garantuoja pakankamą informacijos kaitą tarp pirkėjų ir tiekėjų, 42,86 % apklaustųjų mano, kad šis svarbus pasikeitimas užtikrinamas tik iš dalies ir 7,14 % pirkėjų labai pasigendu tinkamos informacijos kaitos su tiekėjais. Net 64,29 % įstaigų teigiamai vertina www.cpo.lt veikimą elektroninės parduotuvės principu. 28,57 % perkančiųjų mano, kad šis veikimo principas yra priimtinas tik iš dalies. 7,14 % apklausos dalyviai pasisako už visiškai kitokį elektroninio katalogo veikimo principą.

66,67 % teigiamai įvertinusių elektroninio katalogo veikimo principą mano, jog šį veikimo būdą lengva įsisavinti, 58,33 % šis principas priimtinas yra dėl galimybės paprastai matyti ir vertinti visas prekių specifikacijas. 41,67 % apklaustųjų nuomone, principo patrauklumas slypi jo paprastume ir 16,67 % tiekėjų www.cpo.lt veikimo principas patrauklus dėl to, kad yra plačiai žinomas ir naudojamas pasaulyje (10 pav.)

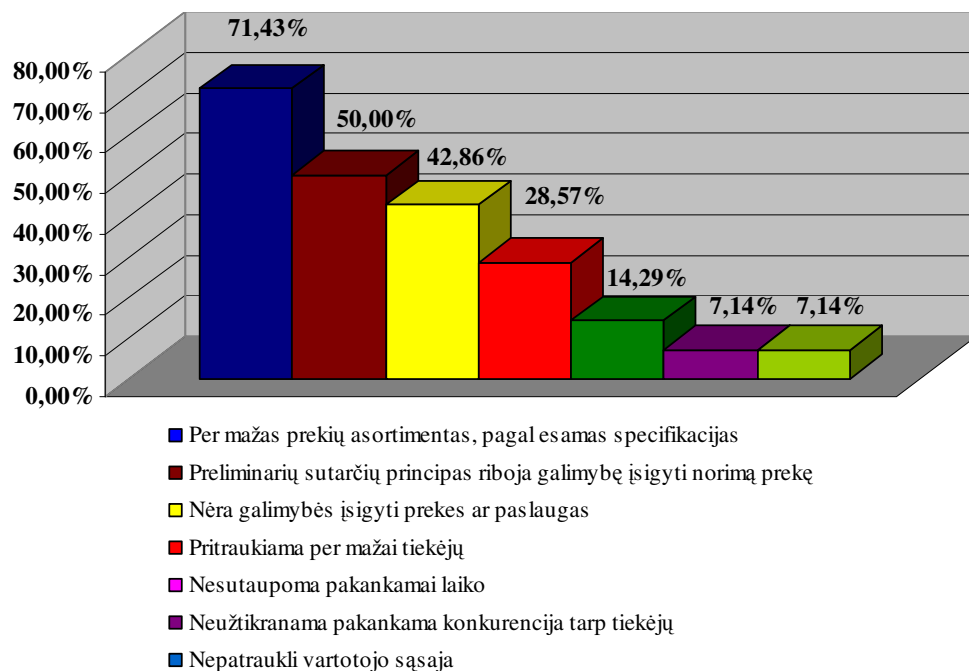

12 pav. www.cpo.lt veikimo principo įvertinimas

78,57 % apklaustųjų įsitikinę, kad toks elektroninio katalogo veikimo principas padeda užtikrinti pakankamą konkurenciją tarp tiekėjų, 21,43 % mano, kad konkurencija užtikrinama tik

įsigyjant tam tikros rūšies prekes. Įdomu tai, kad neatsirado nei vieno pirkėjo, kuris teigtų, kad garantuojama labai menka konkurencija. 7,14 % pirkėjų teigia, kad naudojantis šiuo e. pirkimų realizavimo sprendimu, visiškai nesutrumpėjo pirkimams organizuoti skirtas laikas. 14,29 % apklaustųjų įsitikinę, kad šis laikas net pailgėjo, tačiau 50 % perkančiųjų organizacijų mano, jos jų laikas, skirtas viešiesiems pirkimams organizuoti, sutrumpėjo nuo 2 iki 4 kartų, 28,57 % tikina, kad jų laikas sutrumpėjo 2 kartus.

Didžiausiu sistemos trūkumu (11 pav.) net 71,43 % apklaustųjų įvardija per mažą prekių asortimentą, pagal esamas specifikacijas, atitinkamai 50 % ir 42,86 % pirkėjų teigia, kad didžiausias sistemos trūkumas yra preliminarinių sutarčių principo ribojama galimybė įsigyti būtent tokią prekę, kurios jiems reikia bei galimybės įsigyti paslaugas arba darbus nebuvimas. Šiek tiek mažiau – 28,57 % – pirkėjų mano, jog didžiausias sistemos trūkumas atsiranda dėl per mažo pritraukiamų tiekėjų skaičiaus, todėl dažnai neranda jų poreikius atitinkančių prekių. 14,29% apklausos dalyvių teigia, kad didžiausias trūkumas yra lūkesčių, dėl sutaupyto laiko pirkimų organizavimui, nepasiteisinimas. Neužtikrinamą pakankamą konkurenciją tarp tiekėjų bei nepatrauklią www.cpo.lt išvaizdą pagrindiniu sistemos trūkumu įvardijo 7,14 % apklaustųjų.

13 pav. www.cpo.lt trūkumai, pastebėti PO

Daugiau nei pusei – 57,14 % – pirkėjų, naudojantis elektroniniu katalogu, svarbiausia laiko, anksčiau skirto pirkimų procedūroms, sutaupymas, 28,57 % pirkėjų teigia, kad jiems svarbiausia paprastas ir lengvas prekių specifikacijų pasirinkimas, nesudėtingas tiekėjų pasirinkimas sudarant

pirkimo-pardavimo sutartis ir tai, kad naudojantis www.cpo.lt nereikalingos specialios kompiuterinės žinios. Šiek tiek mažiau – 21,43 % – pirkėjų mano, jog jiems svarbiausia pakankama CPO kompetencija sudarant preliminaras sutartis bei lėšų pirkimų organizavimui sumažinimas. Mažiausiam tiekėjų skaičiui – 7,14 %, svarbiausia maloni internetinio tinklalapio vartotojo sąsaja.

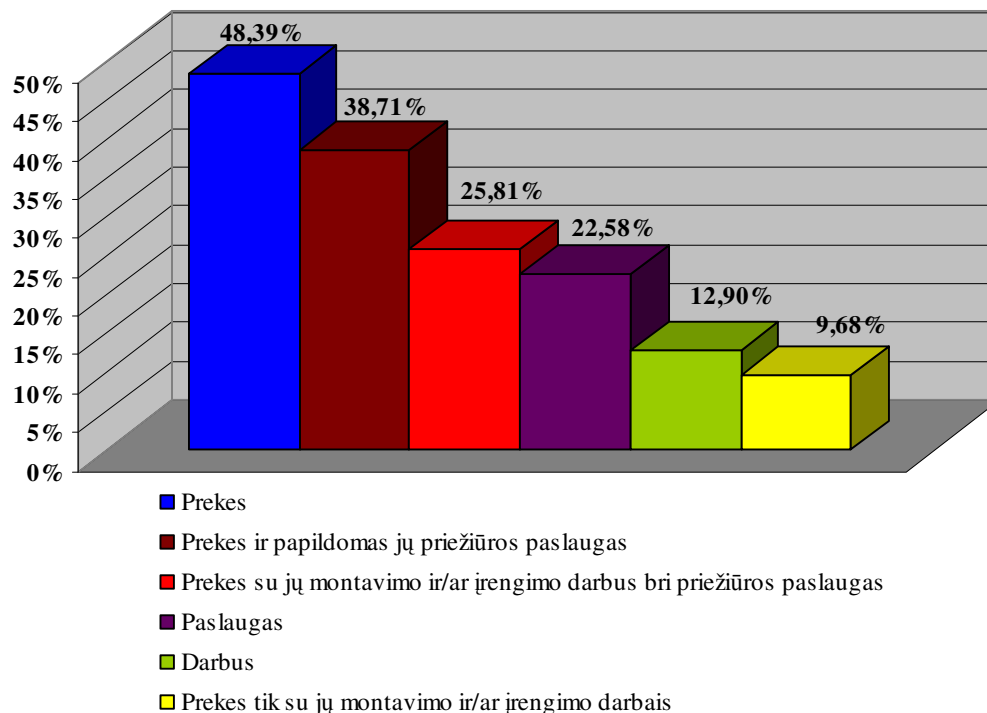
42,86 % pirkėjų mano, kad tobulinant CPO elektroninį katalogą visų pirma reikia sudaryti galimybes darbus ir paslaugas, 35,71 % siūlo optimizuoti pirkimo procesą, pagerinti informacijos kaitą tarp perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų siūlo 28,57 % apklaustųjų. 21,43 % apklausos dalyvių yra visiškai patenkinti www.cpo.lt veikimo principu ir nemano, kad jame būtina ką nors keisti ir tik 7,14 % apklaustųjų mano, jog reikia leisti perkančiosioms organizacijoms pačioms sudaryti pirkimo dokumentus tiekėjų atrankai.

Aptariant skyrelio duomenis ypač svarbu paminėti, jog Visi be išimties vartotojų teigė, kad svarbiausia priežastis sistemos pagalba sutaupomas laikas, kurį jos sugaišo konkursų sąlygų rengimui, pasiūlymų vertinimui. Kaip ir buvo galima tikėtis, didžiausiu www.cpo.lt trūkumu PO įvardijo per mažą prekių asortimentą, pagal esamas specifikacijas. Daugumai perkančiųjų organizacijų yra priimtinas šio e. pirkimų realizavimo sprendimo veikimo principas, beveik pusė teigia, kad būtina sudaryti galimybę pirkti paslaugas ir darbus.

3.4.3. CVP IS tiekėjų tyrimo duomenų analizė

Tiekėjai, padėsiantys įvertinti CVP IS, buvo rinkti iš Oficialiai patvirtintų tiekėjų sąrašo. Didžiausia problema, su kuria buvo susidurta juos apklausdama, buvo ta, jog jie kol kas tiesiog nesinaudoja esama sistema. Dažniausiai jie tik perkaito skelbimus ir toliau viešuosius pirkimus vykdo įprastiniu būdu, todėl jų anketoje suformuluoti tik bendro pobūdžio klausimai.

Daugiausiai – 48,39 % – tiekėjų, perskaičių skelbimus CVP IS, parduoda prekes (12 pav.)

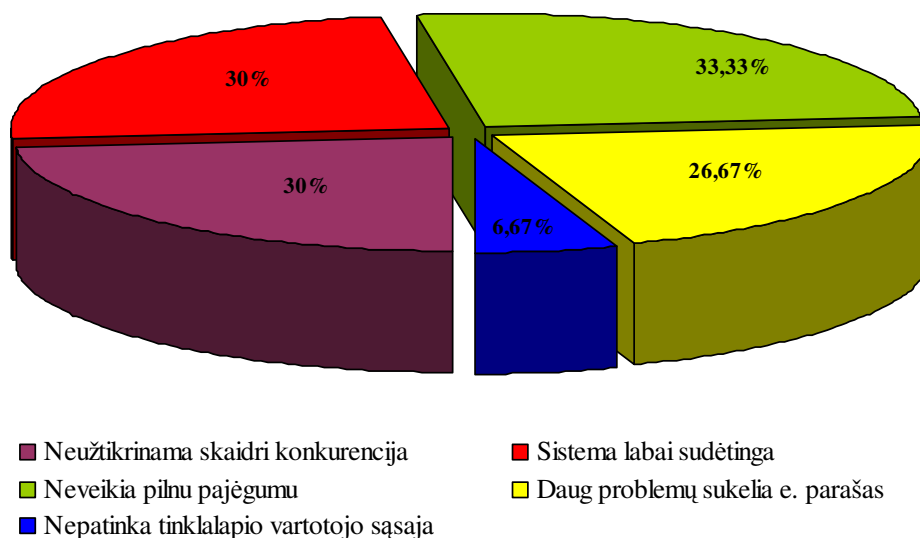
14 pav. Pardavimų objekto pasiskirstymas CVP IS

Prekes ir papildomas jų priežiūros paslaugas dažniausia parduoda 38,71 % tiekėjų, 25,81 % dažniausiai parduoda prekes su jų montavimo ir/ar įrengimo darbais bei priežiūros paslaugomis, prekes tik su jų montavimo ir/ar įrengimo darbais dažniausiai realizuoja 9,68 % apklaustųjų. Paslaugas ir darbus atitinkamai dažniausiai parduoda 22,58 % ir 12,90 % tiekėjų.

16,13 % tiekėjų iš CVP IS paskelbtų skelbimų „uždirbo“ nuo 10 tūkst. Lt. iki 100 tūkst. Lt., 6,45 % pardavėjų savo produkcijos realizavo už mažiau nei 10 tūkst. Lt., nuo 100 tūkst. Lt. iki 1 mln. Lt. uždirbo daugiausiai – 45,16 % – tiekėjų. Net 32,26 % tiekėjų savo sąskaitas papildė daugiau nei 1 mln. litų.

53,33 % teigia, kad jiems pakaks apsieitimo informacija su PO, 43,33 % įmonių mano, kad apsieitimo būtina informacija galėtų būti šiek tiek daugiau ir tik 3,33 % labai pasiges tinkamos informacijos kaitos su perkančiosiomis organizacijomis. Pagrindinę CVP IS idėją „CVP IS – tai sistema, leisianti perkančiosioms organizacijoms elektroniniu būdu organizuoti visą viešųjų pirkimų ciklą“ palaiko 66,67 % įmonių, dalinai šią idėją palaiko 26,67 % tiekėjų ir 6,67 % mano, kad jiems būtų priimtinesnis kitoks CVP IS veikimo principas. Didinti sistemos integralumą su kitomis sistemomis siūlo 43,33 % tiekėjų, tobulinti pasiūlymo vertinimo sistemą, suteikti daugiau galimybių tiekėjams naudoti elektroninį aukcioną, paprastinti pasiūlymo pateikimo tvarką bei imtis daugiau priemonių užtikrinti sąžiningam vokų atplėšimui siūlo atitinkamai 33,33 %, 30 %, 26,67 % ir 23,33 %.

48,28 % apklaustųjų įsitikinę, kad CVP IS užtikrins skaidrią konkurenciją tarp tiekėjų, 41,38 % mano jog konkurencija bus užtikrinama tik dalinai, 6,90 % pardavėjų teigia, kad konkurencijos bus labai nedaug, o 3,45 % pardavėjų įsitikinę, kad konkurencijos tarp tiekėjų nebus visiškai. 30 % apklaustųjų įsitikinę, (13 pav.)jog skaidrios konkurencijos neužtikrinimas yra didžiausias sistemos trūkumas.

15 pav. Tiekėjų nuomone esantys CVP IS trūkumai

Tiek pat tiekėjų mano, kad pagrindinis sistemos trūkumas yra jos sudėtingumas. Daugiausiai – 33,33 % – žmonių didžiausiu sistemos trūkumu įvardija jos neveikimą visišku pajėgumu, šiek tiek mažesniai skaičiai tiekėjų – 26,67 % daug problemų sukels elektroninio parašo naudojimas, patvirtinant elektroninius dokumentus. 6,67 % tiekėjų jau dabar tiesiog nepatinka internetinio tinklalapio vartotojo sąsaja.

Labai nevienodai pasiskirstė tiekėjų atsakymai paklausus kas jiems bus svarbiausia ateityje naudojantis CVP IS. 45,16 % apklaustųjų mano, kad svarbiausia jiems bus jau dabar realizuota galimybė matyti didelį skelbimų kiekį vienoje vietoje. Šiek tiek mažiau tiekėjų – 41,94 % teigia, kad svarbiausia yra visų viešųjų pirkimų procedūrų perkėlimas į elektroninę terpę. Atitinkamai 35,48 %, 29,03 % ir 22,58 % mano, kad CVP IS jie naudosis dėl sudarytos galimybės operatyviai gauti informaciją plačiam tiekėjų ratui, dėl laiko, anksčiau skirto įgyvendinti pirkimų procedūroms, sutaupymo, dėl lėšų pirkimų organizavimui sumažinimo. 12,90 % tiekėjo svarsto, kad pagrindinėmis priežastimis, nulemsiančiomis jų apsisprendimą naudotis CVP IS, bus sistemoje archyvuojami duomenys, kuriuos bus galima matyti ir po kelerių metų bei maloni internetinio tinklalapio vartotojo sąsaja. 6,45 % įsitikinę, kad jiems labai svarbus bus tai, kad naudojantis CVP IS nereikalingos

specialios kompiuterinės žinios. Jiems taip pat labai patraukli CVP IS internetinio tinklalapio vartotojo sąsaja.

35,48 % apklausoje dalyvavusių tiekėjų mano, kad visų pirma reikia optimizuoti pirkimų, vykstančių CVP IS procesą. Informacijos kaitą tarp tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų visų pirma gerintų 32,26 % tiekėjų, 22,58 % pradėtų nuo pasiūlymų teikimo sistemos tobulinimo, tiek pat apklaustųjų yra patenkinti dabartine veikimo sistema. 12,90 % apklaustųjų mano, kad būtina sudaryti galimybę pirkti prekes renkantis prekių specifikacijas pagal jau sudarytas preliminaras sutartis.

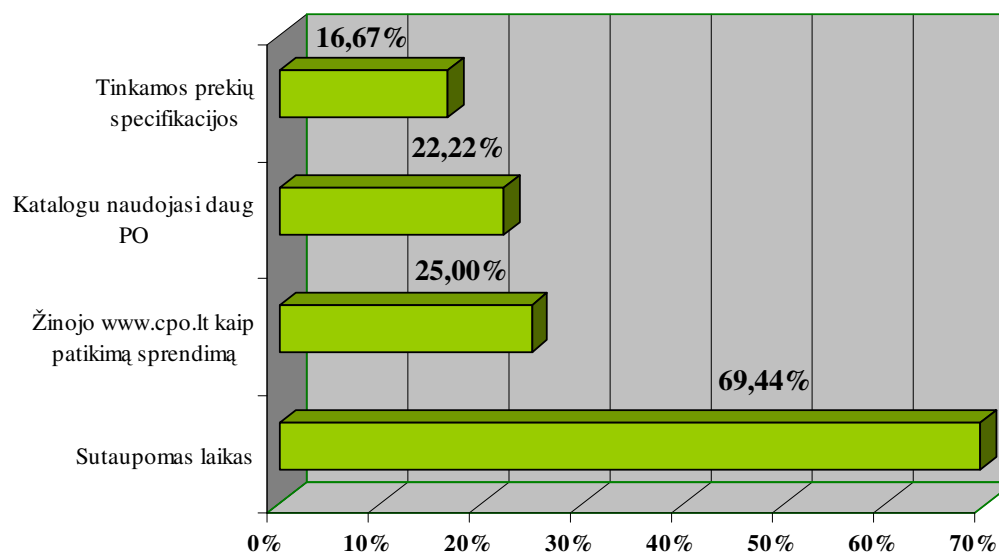
Apibendrinant galima daryti išvadą, jog PO yra pasiruošę naudotis sistema, todėl nori, kad ji kuo greičiau pradėtų veikti visišku pajėgumu, dauguma palaiko idėją, kad šioje sistemoje būtų realizuoti visi VPĮ numatyti pirkimo būdai. Beveik pusė apklaustųjų įsitikinę, kad CVP IS užtikrins pakankamą konkurenciją tarp tiekėjų.

3.4.4. CPO elektroninio katalogo tiekėjų tyrimo duomenų analizė

Pagrindinį skaičių apklaustųjų sudarė centrinės perkančiosios organizacijos elektroniniame kataloge užsiregistravę tiekėjai. Kaip ir CVP IS tiekėjams, anketos buvo siunčiamos elektroniniu paštu. Dažniausiai buvo pasirenkamas bendrasis įmonės elektroninis paštas, nes specializuotą pardavimų dalinį turi ne visos įmonės.

29,41 % apklaustųjų tiekėjų www.cpo.lt parduoda kompiuterinę techniką, raštinės reikmenis dažniausiai parduoda šiek tiek mažiau tiekėjų – 20,59 %. 8,82 % tiekėjų labai dažnai parduoda raštinės reikmenis, 5,88 % tiekėjų dažniausiai realizuoja spausdintuvų arba dokumentų laikymo ir archyvavimo reikmenis. Mažiausiai tiekėjų, tik 2,94 % elektroniniame kataloge dažniausiai parduoda darbo stalo reikmenys arba konferencinę įrangą ir jos priedus. Daugiausiai pardavėjų – 30,56 % prekiaudami elektriniame kataloge uždirbo per 50 tūkst. litų, 27,78 % pardavėjų sugebėjo surinkti daugiau kaip 20 tūkst. litų, 16,67 % tiekėjų uždirbo nuo 5 tūkst. Lt iki 20 tūkst. Lt., 5,56% tiekėjų už parduotas prekes gavo nuo 1 tūkst. Lt. iki 5 tūkst. Lt., ir visai ne daug tiekėjų – tik 2,8 % pardavė savo produkcijos už mažiau nei 1 tūkst. litų.

Labai daug anketas pildžiusių tiekėjų – net 69,44 % teigia, kad pagrindinis veiksnys, lėmęs jų pasirinkimą naudotis elektroniniu katalogu yra sutaupomas laikas, kurį jie seniau skyrė viešųjų pirkimų organizavimui. Ketvirtadalis teigia, jog CPO elektroninį katalogą žinojome kaip patikimą sprendimą e. pirkimų srityje, o tai ir buvo lemiamas veiksnys, padėjęs apsispręsti naudotis katalogu. (pav. 13)

16 pav. Veiksniai, nulėmę pasirinkimą naudotis CVP IS

Šiek tiek mažiau tiekėjų – 22,22 % pagrindine priežastimi įvardija pakankamai nemažą sistema besinaudojančių perkančiųjų organizacijų kiekį. 16,67 % tiekėjų pagrindine priežastimi nurodė CPVA rengiamas ir jų poreikius tenkinančias prekių specifikacijas.

Panaši dalis tiekėjų – 63,89 % teigia, kad jiems visiškai užtenka informacijos kaitos su perkančiosiomis organizacijomis, ketvirtadalis mano, kad apsikeitimas būtina informacija užtikrinamas tik iš dalies ir tik 11,11 % labai pasigenda tinkamos informacijos kaitos su perkančiosiomis organizacijomis.

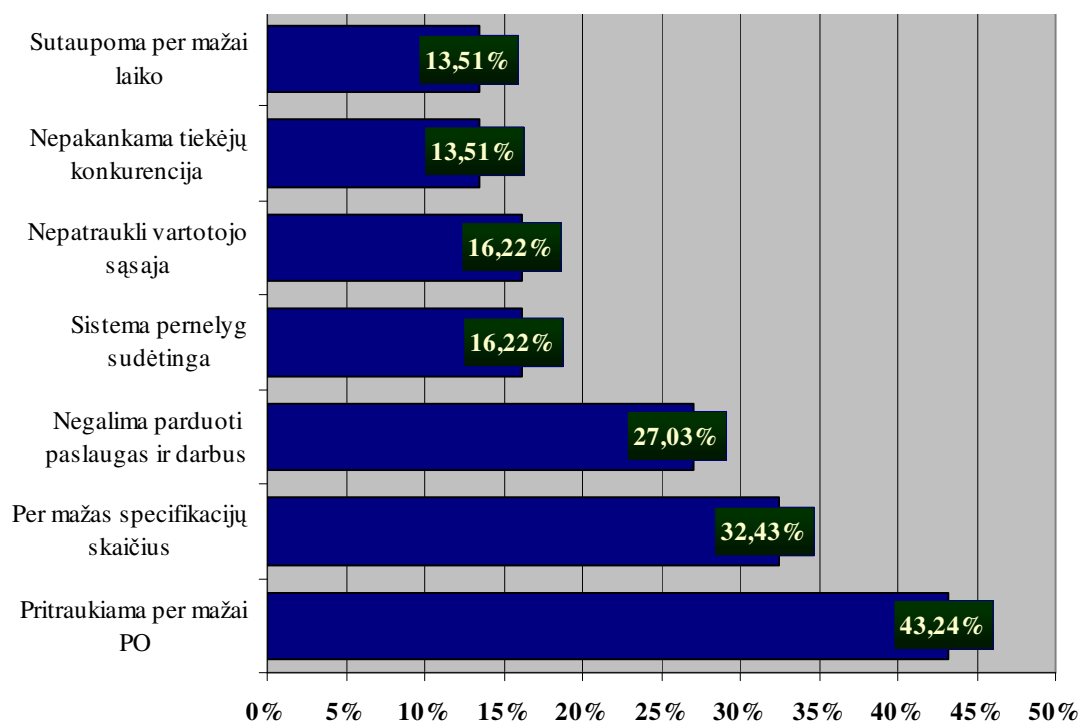
Beveik trys ketvirtadaliai apklaustųjų 72,22 % teigia, kad elektroninės parduotuvės veikimo principu jiems yra patrauklus ir priimtinas, ketvirtadaliui jis priimtinas tik iš dalies ir vos 2,78 % apklaustųjų šis principas visiškai nepriimtinas. Daugiau kaip pusė sistemos veikimo principą teigiamai įvertinusių apklaustųjų, t.y. 52,94 %, mano, kad sistema veikia paprastai, 38,24 % mano, kad šį principą lengva įsisavinti, 26,47 % apklaustųjų labiausiai vertina tai, jog gali paprastai matyti ir vertinti visas prekių specifikacijas, 23,53 % tiekėjų labai svarbu dar ir tai, kad šis principas yra svarbus dar ir tuo, kad yra plačiai žinomas pasaulyje. Dar vieną funkcionalumą – elektroninio pasiūlymo parengimą ir pateikimą, teigiamai įvertino 54,05 % apklaustųjų, šiek tiek mažiau tiekėjų – 43,24 % manymu dar yra erdvės tobulėjimui ir tik 2,70 % tiekėjų įsitikinę, kad esama tvarka jiems sukelia sunkumų.

64,86 % apklaustųjų įsitikinę, kad laikas, skiriamas pirkimų organizavimui, pradėjus naudotis www.cpo.lt, sumažėjo 2 kartus, 24,32 % apklaustųjų mano, šis laikas jiems sutrupėjo nuo 2

iki 4 kartų, 5,41 % teigia, kad laikas nesutrumpėjo ir tiek pat tiekėjų sako, kad pirkimų organizavimo laikas netgi pailgėjo.

www.cpo.lt užtikrinama konkurencija visiškai pastiki 40,54 % tiekėjų, tiek pat tiekėjų mano, jog elektroninis katalogas CPO.lt™ užtikrina skaidrią tiekėjų atranką kiekvieno tiekėjų varžymosi dėl užsakymo metu vadovaujantis nustatytais kriterijais. 56,76 % tiekėjų teigia, kad konkurencija tarp tiekėjų, kada jie varžosi dėl užsakymo, užtikrinama tik iš dalies. 48,65 % mano, kad skaidri konkurencija užtikrinama norint įsigyti tam tikros rūšies prekes. Gerokai mažiau tiekėjų – 8,11 % mano, kad konkurencija tarp tiekėjų labai menka ir 2,70 % įsitikinę, jog ši elektroninis katalogas visiškai neužtikrina skaidrios konkurencijos tarp tiekėjų. Tiek pat tiekėjų teigia, kad ir varžantis dėl konkrečių užsakymų, konkurencijos nebelieka.

Didžiausiu sistemos trūkumu 43,24 % apklaustųjų laiko tai, jog CPO pritraukia per mažai perkančiųjų organizacijų, todėl dažnai tiekėjai negali parduoti turimų prekių. (14 pav.)

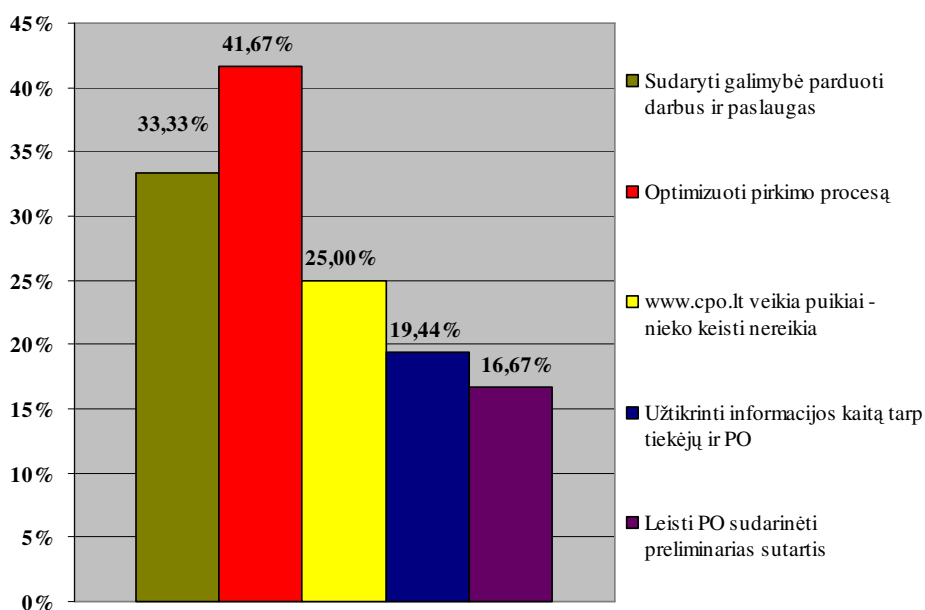

17 pav. Tiekėjų nuomone esami www.cpo.lt trūkumai

Per mažas specifikacijų skaičius didžiausia problema yra 32,43 %, 27,03 % apklausos dalyvių mano, jog didžiausia problema yra galimybės parduoti paslaugas ir darbus nebuvimas. 16,22 % tiekėjų galvoja, jog sistemos sudėtingumas ir nepatraukli internetinio tinklalapio vartotojo sąsaja yra pagrindiniai www.cpo.lt trūkumai. 13,51 % pardavėjų didžiausiu sistemos trūkumu laiko nepakankamą jų lauko sutaupymą bei užtikrinamą nepakankamą konkurenciją tarp tiekėjų.

48,65 % tiekėjų teigia, kad naudojantis elektroniniu katalogu jiems svarbiausia paprastai ir lengvai pateikiamos prekių specifikacijos, 43,24 %, 32,43 %, 27,03 % ir 21,62% apklaustųjų įsitikinę, kad jiems, naudojantis sistema, svarbiausia atitinkamai laiko, anksčiau skirto pirkimų procedūroms, sutaupymas, pakankama CPO kompetencija sudarant preliminarias sutartis, lėšų pirkimų organizavimui sumažinimas bei nesudėtingas bendravimas su perkančiosiomis organizacijomis sudarant pirkimo-pardavimo sutartis. Dar 18,92 % apklaustųjų sako, kad jiems svarbiausia maloni internetinio tinklalapio vartotojo sąsaja, 16,22% – kad tinkamai vykdomi atviri konkursai parenkant tiekėjus. Mažiausiai tiekėjų – 10,81 %, teigia, kad jiems svarbiausia, jog naudojantis www.cpo.lt nereikalingos specialios kompiuterinės žinios.

Lygiai pusė apklaustųjų įsitikinę, kad CPO elektroninio katalogo tobulinimo darbus reikėtų pradėti nuo galimybės, parduoti paslaugas, sudarymo, 33,33 % teigia, kad visų pirma reikia sudaryti sąlygas parduoti darbus (15 pav.)

18 pav. Tiekėjų nuomone www.cpo.lt būtini tobulinimai

41,67 % mano, kad visų pirma reikia optimizuoti pirkimo procesą, ketvirtadalis įsitikinę, jog elektroninis katalogas veikia puikiai ir nieko keisti nebereikia. 19,44 % tiekėjų norėtų, kad visų pirma būtų tobulinamas sistemos funkcionalumas, leidžiantis informacijos kaitą tarp tiekėjų ir pirkėjų ir tik 16,67 % mano, kad reikia leisti perkančiosioms organizacijoms pačioms sudaryti pirkimo dokumentus tiekėjų atrankai.

Apibendrinant galima sakyti, kad didžioji dalis tiekėjų, besinaudojančių elektroniniu katalogu sutaupo laiką, kurį jie seniau skyrė viešųjų pirkimų organizavimui. Beveik trys ketvirtadaliai

apklaustųjų teigia, kad elektroninės parduotuvės veikimo principu jiems yra patrauklus ir priimtinas. Didžiausiu sistemos trūkumu apklaustųjų nuomone yra tai, jog CPO pritraukia per mažai perkančiųjų organizacijų, todėl dažnai tiekėjai negali parduoti turimų prekių.

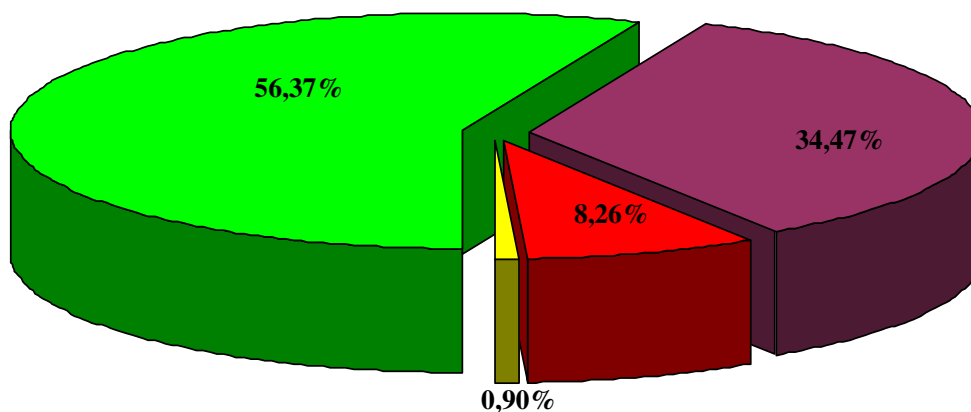
3.4.5. E. pirkimų sistemų tyrimo apibendrinimas

Apklausus visas suinteresuotas grupes, galima prieiti išvados, jog yiek tiekėjai, tiek pirkėjai suinteresuoti e. pirkimų sistemų diegimu, nevengia jomis naudotis, tikisi, jog ateityje esamos sistemos funkcionuos efektyviau, sėkmingiau užtikrins skaidresnę konkurenciją tarp tiekėjų. 4 lentelės duomenys akivaizdūs – www.cpo.lt perkančiosios organizacijos mano, jog sistema, kuria jie naudojami, užtikrina skaidrią konkurenciją, tarp tiekėjų, šiek tiek kitaip mano šia sistema besinaudojantys tiekėjai.

3 lentelė. Nuomonių apie konkurenciją pasiskirstymas

E.pirkimų sprendimas Konkurencijos lygmuo	CVP IS perkančiosios organizacijos	www.cpo.lt perkančiosios organizacijos	www.cpo.lt tiektėjai	CVP IS tiektėjai
Taip, konkurencijos tarp tiekėjų pakankamai;	50 %	78,57%	40,54%	48,28%
Konkurencija užtikrinama įsigyjant tik tam tikros rūšies prekes;	33,33%	21,43%	48,65%	41,38%
Užtikrina labai nedaug skaidrios konkurencijos;	16,67%	0 %	8,11%	6,90%
Deja, visiškai neužtikrinama konkurencijos tarp tiekėjų.	0 %	0 %	2,70%	3,45%

PO, besinaudojančios CVP IS nėra tokios optimistės, jų tik pusė pasitiki sistemos užtikrinama konkurencija. Taip yra dėl to, kad www.cpo.lt vykdomi mažesnės vertės pirkimai ir todėl, jos tiekėjai gali nuolat stebėti konkurentų teikiamas prekių specifikacijas. CVP IS tiekėjai mano labai panašiai kaip ir perkančiosios organizacijos. Svarbu paminėti ir tai, kad, skirtingai nei tiekėjai, nei viena perkančioji organizacija nemano, jog konkurencija visiškai neužtikrinama. Tuo tarpu beveik trys procentai CPO elektroninio katalogo ir daugiau nei trys procentai CVP IS tiekėjų įsitikinę, jog konkurencijos sistemos visiškai neužtikrina. Analizuodama lentelės duomenis ir nuomonės apie konkurenciją grafiką (žr. 19 paveikslėlį), galima daryti išvadą, jog e.pirkimų plėtros modelyje reikia siekti skaidresnės konkurencijos tarp tiekėjų. Pagrindinė priemonė įgyvendinant šį tikslą, perkelti kuo daugiau viešųjų pirkimų į elektroninę terpę.

19 pav. Nuomonės apie konkurenciją pasiskirstymas

Iš aukščiau esančio grafiko matosi, kad 56,37 % visų apklaustųjų mano, jog konkurencija užtikrinama pakankamai, 34,47 %, jog konkurencija užtikrinama tik įsigyjant tam tikros rūšies prekes, 8,26 %, kad konkurencija užtikrinama tik iš dalies ir tik 0,9 % apklaustųjų neigiamai vertina konkurenciją esančiose sistemose. Šie skaičiavimai atlikti be CVP IS tiekėjų nuomonės, nes kaip esu minėjęs anksčiau, kol kas jie pirkimų esamoje sistemoje nevykdo.

Atliekant tyrimą buvo svarbu išsiaiškinti, ar esamos sistemos ne per sudėtingos jų vartojamas. Apibendrinus visų grupių atsakymus paaiškėjo, kad sistema sistemos sudėtingumą, kaip pagrindinį jos trūkumą nurodė 16,22 % www.cpo.lt perkančiųjų organizacijų. Kitos grupės sistemos sudėtingumo problemos neįvardijo, todėl galima daryti išvadą, jog reikėtų paprastinti tam tikrus www.cpo.lt funkcionalumus.

Sistemos priimtinumą taip pat puikiai charakterizuoja kaip jos veikimo principą ir pagrindinius funkcionalumus vertina suinteresuotos grupės, kiek žmonių nenorėtų nieko keisti esamoje sistemoje. Tyrimo duomenimis, 25 % CVP IS pirkėjų, tiek pat CPO elektroninio katalogo tiekėjų, 21,43 % www.cpo.lt perkančiųjų organizacijų įsitikinę ir 22,58 % CVP IS būsimų tiekėjų įsitikinę, jog sistemos veikia puikiai ir nieko jose keisti nereikia. Tai viso labo mažiau nei ketvirtadalis visų sistemų vartotojų. Tokie skaičiai parodo, kad esamos sistemos dar pakankamai svetimos vartotojams ir jas būtina tobulinti.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami skaičiai, puikiai atspindintys sistemų veikimo principo priimtinumą. Kaip matome elektroninės parduotuvės principas vartotojams yra priimtinesnis nei CVP IS veikimo principas, todėl e. pirkimų plėtros modelyje šio principu jokių būdu atsisakyti negalima. Pagrindinį funkcionalumą – informacijos kaitą tarp tiekėjų ir pardavėjų – abi sistemos apklaustųjų nuomone užtikrina panašiai, tad galima galvoti, kad abu veikimo principai funkcionuoja pusėtinai ir ateityje juos keisti nereikia, pakaks tobulinti.

4 lentelė. Nuomonės dėl sistemos veikimo principo pasiskirstymas

	CVP IS perkančiosios organizacijos, %			<i>www.cpo.lt</i> perkančiosios organizacijos, %			<i>www.cpo.lt</i> tiekėjai, %			CVP IS tiekėjai, %		
	Taip	Iš dalies	Ne	Taip	Iš dalies	Ne	Taip	Iš dalies	Ne	Taip	Iš dalies	Ne
Ar priimtinas sistemos veikimo principas?	41,7	50	8,3	64,3	28,6	7,1	72,2	25	2,8	66,7	26,7	6,7
Ar jums pakanka informacijos kaitos tarp tiekėjų ir pirkėjų?	50	33,3	16,7	50	42,9	7,1	63,9	25	11,1	53,3	43,3	3,3

Lyginant sistemas, reikėtų paminėti, jog pagrindiniais CPO elektroninio katalogo trūkumais jo vartojai įvardija per mažą prekių pasirinkimą, per mažą pritraukiamų vartotojų, tiek pirkėjų, tiek pardavėjų, skaičių, preliminaros sutartys taip pat nėra visiems priimtinos. CVP IS pagrindiniai trūkumai vartotojų nuomone per mažai sutaupomas laikas ir sistemos nefunkcionavimas visišku pajėgumu. CVP IS svarbiausiu privalumais įvardijama galimybė skelbti ir matyti skelbimus apie pirkimus, juo labiau kai jie prieinami daugumai vartotojų. Ne ką mažiau svarbi duomenų archyvavimo galimybė. Tuo tarpu www.cpo.lt labiausiai traukia vartotojus sistemos paprastumu ir laiko, skirtu pirkimams organizuoti, sutaupymu. Peršasi išvada, kad vartojai sistemas priima pakankamai palankiai, tačiau reikalauja jas tobulinti – visų pirma optimizuoti pirkimo procesą.

Atliekant tyrimą buvo svarbu išsiaiškinti, ar sistemų vartotojai sutaupo laiko ir pinigų, skiriamų pirkimų organizavimui. Penktoje lentelėje pateikiama apibendrinta apklausos dalyvių nuomonė apie jų sutaupomą laiką pirkimams, pradėjus naudotis e. pirkimų sistema. Kaip matome iš šeštos lentelės, skirtingai nei CVP IS vartotojams, www.cpo.lt elektroninio katalogo vartotojams šis laikas daug labiau sutrumpėjo. Tai dar kartą įrodo, kad mažos vertės pirkimai turi būti realizuojami elektroninės parduotuvės principu.

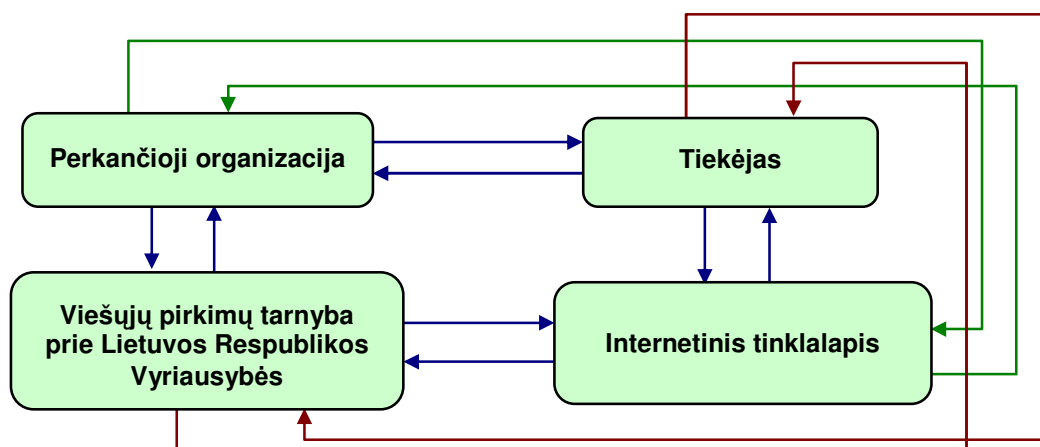
5 lentelė. Laikas, skiriamas viešiesiems pirkimams

	CVP IS perkančiosios organizacijos, %	<i>www.cpo.lt</i> perkančiosios organizacijos, %	<i>www.cpo.lt</i> tiekėjai, %
Laikas sutrumpėjo 2 kartus	25	28,57	64,86
Laikas sutrumpėjo nuo 2 iki 4 kartų;	8,3	50	24,32
Nemanau, kad šis laikas sutrumpėjo;	58,33	7,14	5,41
Labai gaila, tačiau pirkimų organizavimas užtrunka dar ilgiau	8,33	14,29	5,41

Apibendrinus galima sakyti, jog esamos sistemos kol kas nepateisina visų vartotojų interesų. Abi sistemos veikia labai skirtingais principais, todėl tiekėjai ir pirkėjai, priklausomai nuo norimo parduoti ar pirkti objekto turi blaškytis tarp esamų e. pirkimų sprendimų, todėl tikslinga manyti, kad šiuos sprendimus vertėtų sujungti į vieną sistemą, kurios pagalba pirkėjai galėtų išsigyti tai ko jiems reikia už priimtina kainą. Tyrimas parodė, kad sistemos sudėtingumas, vartotojo sąsaja didelių problemų vartotojams nekelia, todėl galima teigti, jog sujungus sistemas į vieną problemų, dėl jų funkcionalumo įsisavinimo nekiltų.

3.4.6. E. pirkimų plėtros modelio formavimas

Sudarant e. pirkimų plėtros modelį svarbu paminėti, kad tai turi būti sistema. Pasak Kanados biologo Liudviko fon Bertalanfi sistema suprantama kaip visuma elementų, susietų ryšiais, sukuriančiais naują kokybę, kurios negalima išvesti iš tų elementų. [6] Sistemų teorijoje svarbiausia tai, kad elementai būtų susiję ir veiktų vienas kitą. Įvairios dalys gali būti susietos į visumą, bet tai dar ne sistema tol, kol nesuformuotas tam tikras mechanizmas [38]. Norint užtikrinti, kad e.pirkimų sistema nepriekaištingai funkcionuotų jai reikalingos keturios pagrindinės dalys: perkančioji organizacija, tiekėjas, Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir internetinis tinklalapis (21 pav.).

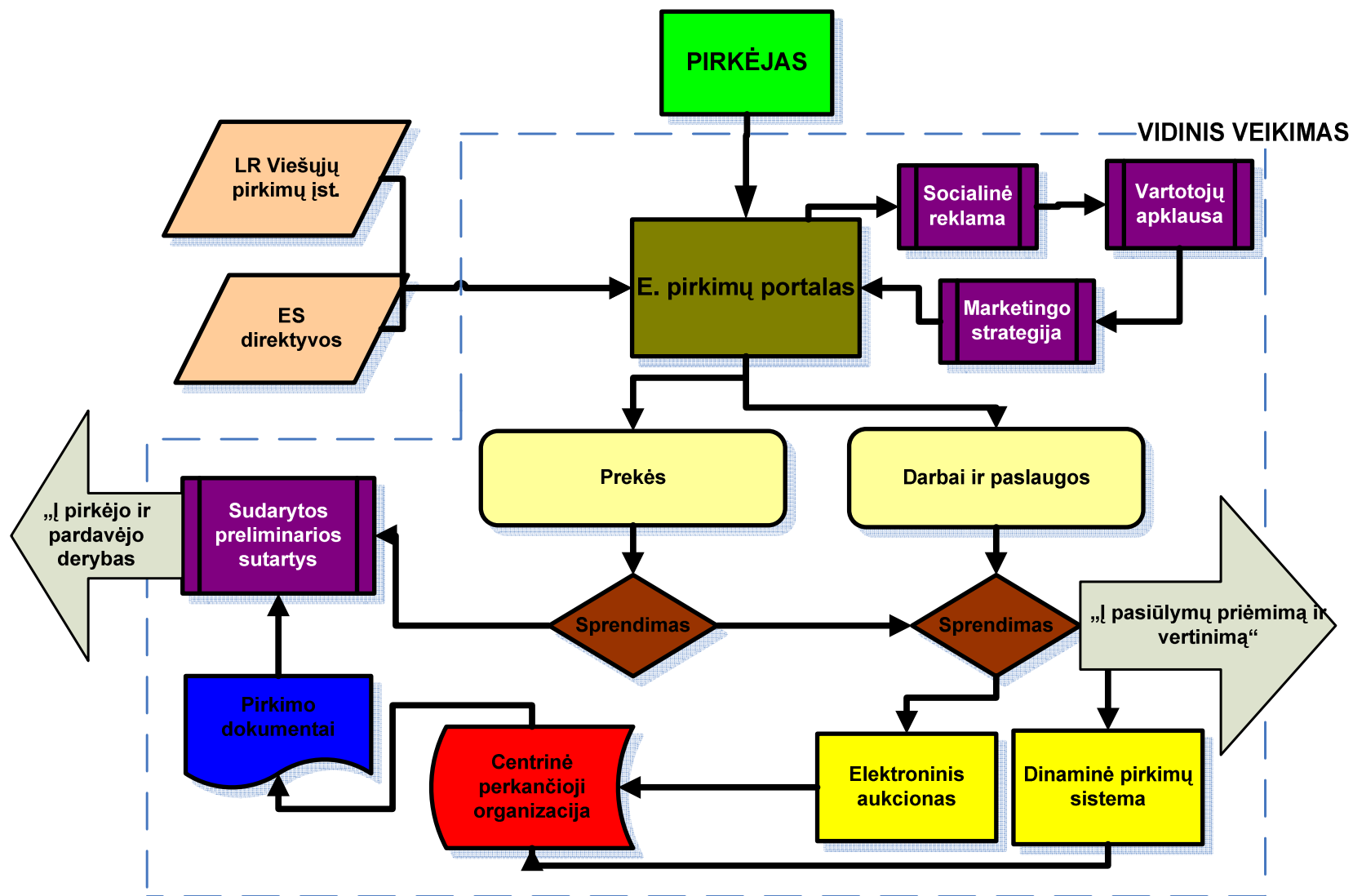
20 pav. E.pirkimų sistemos loginis veikimo principas

E. pirkimų plėtros modelį kūrimas turi išlaikyti bendrą e. pirkimų sistemos idėją, jame turi atsirasti vieta marketingo strategijai, nes e. pirkimai Lietuvoje dar nėra tokie populiariūs kaip norėtųsi. Žemiau esančiame paveikslėlyje (12 pav.) pateikiamas pirkimų plėtros modelis. Centrinis jo elementas E. pirkimų tinklalapis. Esminis plėtros modelio bruožas yra tas, kad jame apjungiamas visų objektų pirkimas per vieną tinklalapį. Pirkėjas prisijungęs prie tinklalapio, pasirenka, kokį veiksmą nori atlikti – skelbti skelbimą apie pirkimą, ar rinktis jau esamas preliminaras sutartis su pardavėjais. Pardavėjas, pastebėjęs tinkamą skelbimą, teikia pirkėjui pasiūlymą, po kurio pirkėjas sprendžia toliau tęsti pirkimo procedūras ar nutraukti pirkimą. Pirkėjas, patikrinęs esamas preliminaras sutartis, sprendžia, ar pradėti derybas su pardavėju, ar nutraukti pirkimą. Centrinė perkančioji organizacija reglamentuoja viešuosius pirkimus, jai teikiamos ataskaitos apie įvykusių pirkimus.

22 pav. pateikiamas e. pirkimų tinklalapio vidinė schema. Momentai, kuriuose pereinama iš plėtros modelio į vidinę e. pirkimų tinklalapio veikimo schemą yra pirkėjo ir pardavėjo derybos dėl preliminaros sutarties ir pasiūlymų priėmimas ir vertinimas. Šie veiksmai atliekami visiškai elektroninėje terpėje – tinklalapio viduje. Pačiame tinklalapyje taip pat galima pasirinkti pirkimo objektą ir vertę. Pirkėjas, prisijungęs prie tinklalapio, pasirenka ką pirkti: darbus ir paslaugas ar prekes. Prekes pirkti sudaroma galybė dviem pirkimo būdais: sudarant preliminaras sutartis arba vykdant įprastines pirkimų procedūras elektroninėje terpėje. Vykdyti šias procedūras galima dviem VPI reglamentuotais būdais: elektroninio aukciono ir dinaminės pirkimų sistemos. Elektroninis aukcionas – pasikartojantis procesas, kai panaudojamas elektroninis prietaisas naujoms kainoms pateikti, sumažinti ir (arba) paskelbti tam tikrų pasiūlymų elementų naujas vertes, kuris įvyksta po pradinio išsamaus pasiūlymų įvertinimo ir leidžia jas klasifikuoti taikant automatinius vertinimo metodus [51]. Šis procesas itin svarbus, kai perkamos didelės vertės prekės. Tokiu būdu ypač didinama konkurencija tarp tiekėjų, ko ypač pasigedo daugiau nei pusė apklaustųjų e. pirkimų sistemų vartotojų. Taikant dinaminę pirkimo sistemą turi būti laikomasi atviros procedūros visuose pirkimo etapuose iki pirkimo sutarties sudarymo. Dinaminėje pirkimo sistemoje turi būti leidžiama dalyvauti visiems tiekėjams, kurie atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacinius reikalavimus ir yra pateikę orientacinį pasiūlymą, atitinkantį pirkimo dokumentų reikalavimus. Orientacinis pasiūlymas yra toks pasiūlymas, kuris gali būti patobulintas bet kuriuo metu per dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laiką, su sąlyga, kad jis ir toliau atitiktų pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. [55]

Atlikus pirkimo procedūras reikalinga teikti ataskaitas centrinei perkančiajai organizacijai, kuri taip plėtros modelyje yra viena. Ši organizacija reglamentuoja ir teikia pirkimo dokumentus, sudaro preliminaras sutartis su tiekėjais.

Plėtros modelyje numatyta gilinti vartotojų žinias apie e. pirkimų sistemą. Tam sukuriamą socialinė reklama, atliekama vartotojų apklausa ir sukuriamą marketingo strategija, kurios dėka e. pirkimų sistemos pritraukia daugiau tiek tiekėjų, tiek pirkėjų. Marketingo strategijos reikšmė bendrajai e.pirkimų strategijai yra labai didelė, kadangi marketingas kontroliuoja pagrindines įmonės santykių su išorine aplinka palaikymo funkcijas – prekės pristatymo rinkai ir pardavimo [25]. Vartotojai nėra vienalytė masė. Jie skiriasi savo poreikiais, preferencijomis, disponuojamomis piniginėmis pajamomis, įpročiais ir kt. [11], todėl labai svarbu atlikti jų nuomonės apklausą. Naujo produkto bandymas rinkoje suteikia pakankamai informacijos, įgalinančios priimti sprendimą – įdiegti naują produktą į rinką ar ne. Priėmus teigiamą sprendimą prasideda naujo produkto gamyba ir jo pateikimas vartotojams. [19]

22 pav. E. pirkimų tinklalapio vidinė veikimo schema

Išvados ir pasiūlymai

Tarptautiniu ir šalies lygmeniu pagrindiniai išoriniai veiksniai, kurie turi įtakos e. pirkimų sistemos įgyvendinimo būtinybei, yra šie:

- Europos Sąjungos viešųjų pirkimų, e-komercijos, e-parašo direktyvos, reikalaujančios elektroninių pirkimo įteisinimo. (Siekama, kad jau **2005 m. trečdalis pirkimų ES vyktų elektroniniu būdu**).
- Europos Sąjungos veiksmų planai *eEurope 2005 ir eEurope+*, keliantys griežtus tikslus įgyvendinti elektroninius pirkimus; Lietuvos Bendrajame programavimo dokumente taip pat numatomas e-pirkimų sistemos įgyvendinimas – atitinka *eEurope 2005* veiksmų plano tikslus.
- LR Vyriausybės programa, kurioje yra užsibrėžtas tikslas sukurti centralizuotą viešųjų pirkimų sistemą ir tam numatomos lėšos.
- Paskutiniaisiais dešimtmečiais vyriausybinių prekių, paslaugų ir darbų pirkimai iš privataus sektoriaus pasaulyje smarkiai padidėjo. Didžiumoje ES valstybių – narių viešieji pirkimai sudaro apie 10–15 % BVP, kas atitinka 25–30 % viešųjų išlaidų. Bet kuris minimalus sutaupymas ar efektyvumo padidinimas yra išreiškiamas milijardais, todėl nepaprastai svarbia tampa visa teisinė ir organizacinė viešųjų pirkimų aplinka.

Trys svarbiausios viešųjų pirkimų kryptys yra:

- E. pirkimų sistemos įgyvendinimas;
- Viešųjų pirkimų sistemos ekonominio efektyvumo vertinimas;
- Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme deklaruojamų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų užtikrinimas.

Svarbiausias momentas, parodant VP sistemos efektyvumą, yra VP perkėlimas į elektroninę terpę. Manoma, kad bendra pirkimų vertė kasmet auga po 5 % planuojama, kad į elektroninę terpę pirkimai bus perkelti palaipsniui, kol pasieks 85 % ribą.

Dauguma apklaustųjų (38,6 %) viešųjų pirkimų sistemą vertina nei nepalankiai, nei palankiai, 35,2 % vertina nepalankiai ir labai nepalankiai, o 25,1 % – palankiai ir labai palankiai. Atsiliepdami apie institucijas, užtikrinančias teisingą viešųjų pirkimų organizavimą, respondentai palankiausiai vertina verslo institucijas, o nepalankiausiai – teismus. Vertindami viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo galimybes, respondentai labiausiai palaiko įstatymų tobulinimą, o mažiausiai – centralizuotą pirkimų organizavimą.

Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas galimas:

- taikant alternatyviusius pirkimo būdus;
- centralizuojant pirkimus.

Ekonominiu požiūriu e. pirkimų sistemos įgyvendinimas leis sumažinti finansinius viešųjų pirkimų procedūrų kaštus, užtikrins kokybės pagerinimą bei sumažinti neproduktyvaus rankinio darbo kiekį. Lygiagrečiai bus pasiektas didesnis vietinių tiekėjų konkurencingumo lygis.

Socialiniu požiūriu bus užtikrintas žymiai didesnis pirkimų skaidrumo lygis, pakils šioje sferoje dirbančių darbuotojų kvalifikacija.

Technologiniu požiūriu naudojant naujausias, Interneto vartojimu paremtas, ITT technologijas bus sukurtas pagrindas efektyvesniam pirkimų poreikio planavimo ir biudžeto sudarymo procesui, daug geresnės galimybės vykdomų pirkimų analizei ir auditui, sumažinant nekvalifikuoto rankinio darbo kiekį.

E. pirkimų sistemos įdiegimo metu reikia užtikrinti, kad perkančiųjų organizacijų darbuotojai būtų tinkamai pasiuošę. Reikia, kad jie suprastų efektyvių pirkimo sistemų poreikį. Vakarų rinkos šalių išlaidos darbuotojų mokymui daug kartų viršija išlaidas šalyse– naujosiose Europos Sąjungos narėse, todėl šis aspektas nepaprastai svarbus.

Modernizuojant viešųjų pirkimų sistemas naujosioms Europos Sąjungos narėms – Centrinės ir Rytų Europos šalims būtina:

- Sukurti juridinę ir administracinę aplinką, kuri leidžia visiems viešųjų pirkimų proceso dalyviams įsijungti į funkcionalų tinklą, turintį aiškiai apibrėžtus profesionalumo standartus, atitinkančius tarptautinius įsipareigojimus. Turi būti labai aiškiai apibrėžtos finansinės ir teisinės proceso dalyvių galimybės ir įsipareigojimai (įskaitant tiekėjus ir perkančiuosius centrinėje ir vietinėje valdžioje).
- Pasiiekti, kad valstybės perkančiųjų organizacijų darbuotojai būtų tinkamai paruošti. Reikia, kad jie suprastų efektyvių pirkimo sistemų poreikį. Vakarų rinkos šalių išlaidos darbuotojų mokymui ženkliai viršija išlaidas šalyse–naujosiose Europos Sąjungos narėse.
- Intensyviai investuoti į sistemas, kurios užtikrina priėjimą prie duomenų ir informacijos vienodai visiems dalyviams ir kurios leidžia sukurti patogius naudojimuisi viešojo pirkimo tinklus.

- Duoti tiekėjams galimybę mokytis savo darbuotojus ir leisti jiems prieigą prie informacijos, kuri didins jų konkurencingumą.
- Suprojektuoti ir įdiegti efektyvius mechanizmus, užkertančius kelią korupcijai, švaistymui ir vagystėms, nes tai pavojinga visų šalių visoms viešojo pirkimo sistemoms.
- 2008 m. rugpjūčio 8 d. Vilnius. Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – VPT), įgyvendindama projektą „Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos plėtra“ (CVP IS), rugpjūčio mėnesį baigė pirmąjį elektroninį viešąjį pirkimą Lietuvoje. Pirmajam pirkimui buvo pasirinktas neskelbiamų derybų būdas, kuriuo buvo perkamos konsultacinės paslaugos [34].
- www.cpo.lt perkančiosios organizacijos mano, jog sistema, kuria jie naudojasi, užtikrina skaidrią konkurenciją, tarp tiekėjų, tačiau visiškai kitaip mano šia sistema besinaudojantys tiekėjai. PO, besinaudojančios CVP IS nėra tokios optimistės, jų tik pusė pasitiki sistemos užtikrinama konkurencija.
- E. pirkimų sistemos priimtinumą taip pat puikiai charakterizuoja kaip jos veikimo principą ir pagrindinius funkcionalumus vertina suinteresuotos grupės, kiek žmonių nenorėtų nieko keisti esamoje sistemoje. Tyrimo duomenimis, 25 % CVP IS pirkėjų, tiek pat CPO elektroninio katalogo tiekėjų, 21,43 % www.cpo.lt perkančiųjų organizacijų įsitikinę ir 22,58 % CVP IS būsimų tiekėjų įsitikinę, jog sistemos veikia puikiai ir nieko jose keisti nereikia. Tai viso labo mažiau nei ketvirtadalis visų sistemų vartotojų. Tokie skaičiai parodo, kad esamos sistemos dar pakankamai svetimos vartotojams ir jas būtina tobulintis.
- CVP IS vartotojams, www.cpo.lt elektroninio katalogo vartotojams šis laikas daug labiau sutrumpėjo. Tai dar kartą įrodo, kad mažos vertės pirkimai turi būti realizuojami elektroninės parduotuvės principu;
- Esminis e. pirkimų plėtros modelio momentas – visų pirkimo objektų įsigijimo galimybių apjungimas į vieną. Pirkėjas vienam tinklalapyje gali pasirinkti kokį objektą, koku pirkimo būdu jis gali pirkti;
- Atskyrus mažos ir didelės vertės prekių pirkimą, ženkiai sutrumpėja pirkimo procedūros, nes atsisakoma tų, kurios įsigyjant mažos vertės objektus yra tiesiog nereikalingos.

Literatūra

1. Abraitis V., E. valdžia – įrankis, tarnaujantis žmogui, 2007. [žiūrėta 2008-12-11]
Prieiga internete: <http://www.vrm.lt/index.php?id=633>
2. Advokatų profesinės bendrijos Soloveičikas, Markauskas, Aviža, Bagdanskis I SMA advokatas, partneriai dr. Soloveičikas D., dr. Aviža S., advokato padėjėja Rumšienė G., Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategija. 2007.
3. Baltic Rural Broadband Project, Ignalinos AE regiono plėtros agentūra „E. valdžios paslaugų plėtros regione koncepcija ir taikomųjų e. valdžios paslaugų sprendimų identifikavimas kiekvienai regiono savivaldybei, regionui“, 2007. [žiūrėta 2008-12-14] Prieiga internete <http://www.inppregion.lt/get.php?f.83293>.
4. Brown D., Former President of the International Institute of Administrative Sciences, Elektroninė valdžia ir viešasis administravimas. [žiūrėta 2009-04-19] Prieiga internete [http://www.fmmc.lt/VALA/zurnalas_nr2\(10\)_d.brown.htm](http://www.fmmc.lt/VALA/zurnalas_nr2(10)_d.brown.htm)
5. Butkevičienė E., Rutkauskienė D. Valdžios, verslo ir piliečių elektroninė sąveikos plėtra Lietuvoje viešųjų elektroninių paslaugų poreikis kaimiškuosiuose regionuose, Viešojo politika ir administravimas, ISSN 1648-2603, Nr. 23 Kaunas, 2008.
6. Butkus S. F., Vadyba, Technika, Vilnius, 2007, 36 psl.
7. Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS). Regioninių seminarų metu (2008 m. birželio 4-27 d.) pristatyta informacija apie CVP IS, parengta Hawlett-Paackard Development Company, L.P.
8. Centrinės projektų valdymo agentūros investicinis projektas „viešųjų pirkimų informacinės sistemos plėtra, 2007
9. Centrinės projektų valdymo agentūros Centrinės perkančiosios organizacijos projekto internetinis tinklapis. [žiūrėta 2009-04-20] Prieiga internete www.cpo.lt
10. Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos internetinis tinklapis. [žiūrėta 2009-04-19] Prieiga internete <https://pirkimai.eviesieji.pirkimai.lt>
11. Dr. Kulvinskienė V., Bandzienė A. Streso darbe ekonominis kontekstas, ISSN 1392-1258., Ekonomika 2008 82
12. Dzemydienė D., Naujikienė R., Elektroninės bankininkystės įtaka viešojo sektoriaus elektroninių paslaugų teikimui, ISSN 1822-8011, Nr. 2(4), 2008.

13. Dzemydienė D., Naujikienė R., Elektroninių viešųjų paslaugų teikimo pavyzdžių analizė, ISSN 1392-0561, Nr. 42-43, Vilnius, 2007.
14. Elektroninio verslo koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 25 d. posėdyje (protokolo Nr. 30, 27 klausimas).
15. Europos Bendrijų Taryba ir Europos parlamentas, komunikatas Visą Europą apimančių e. vyriausybės paslaugų sąveika, 2006
16. Europos Sąjungos paramos internetinis tinklalapis. [žiūrėta 2009-03-10] Prieiga internete www.esparama.lt
17. Garuckas R., Kaziliūnas A., E. valdžios ir viešojo sektoriaus sąveikos Lietuvoje analizė, ISSN 1648-2603, Nr. 23, 2008.
18. Gelumbauskas Ž. „Bandomasis viešųjų pirkimų vykdymo per centrinę perkančiąją organizaciją (CPO) projektas VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra, 2008
19. Genienė E., Marketingo strategija ir valdymas, 2004, Vilnius, p 6-13
20. Improvement and Development Agency for local government, U.K. [žiūrėta 2009-04-13] <http://www.idea.gov.uk/idk/core/page.do?pageId=1>
21. Informacinės žinių visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos žinių visuomenės procesų apžvalga 2004-2005 m. , Vilnius, 2005.
22. Jasinevičius R., Petrauskas V., Dinaminės SWOT analizės priemonės sistemų ekspertams, Kaunas. [žiūrėta 2009-04-19] Prieiga internete http://www.ifko.ktu.lt/~raimund/swot_dynamics/swot_din_lt_02.pdf
23. Jastiuginas S., Elektroninės valžios koncepsijos įgyvendinimo eiga ir rezultatai, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Informacinės plėtros departamentas, 2007
24. Komisijos komunikatas tarybai, Europos parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui, Elektroninių viešųjų pirkimų teisinės sistemos įgyvendinimo veiksmų planas, Briuselis, 2004-12-13
25. Kotler P., Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control. 7th ed., Prentice Hall: Englewood Cliffs, 1991, p. 301-309.
26. Kraemer K. L., King J. L., Information Technology and Administrative Reform: Will the Time After E-Government Be Different? Paper prepared for the Heinrich Reinermann Schrift fest, Post Graduate School of Administration, Speyer, Germany. September 29, 2003.
27. Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymas, Nr. VIII-1822, 2000, Vilnius.

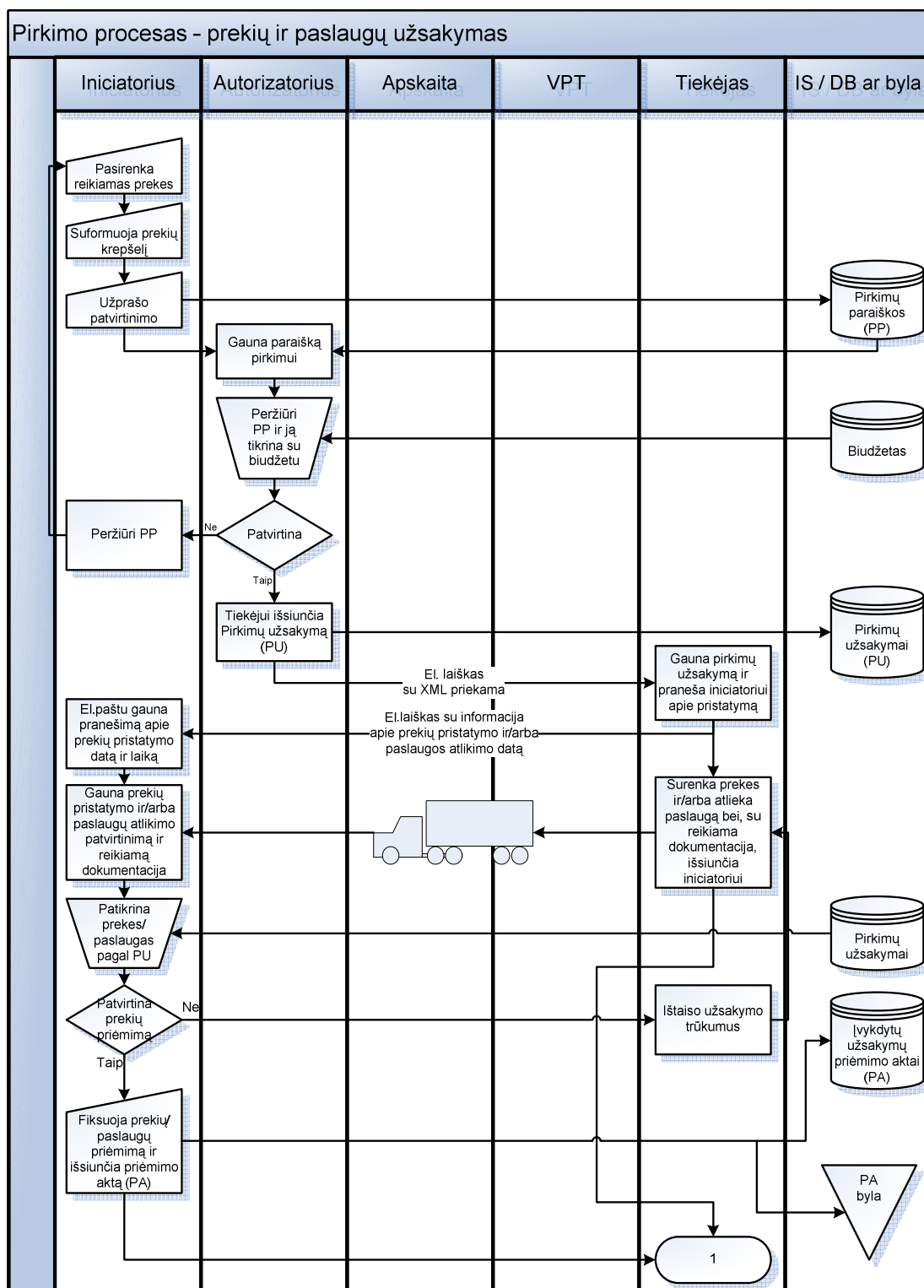
28. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos internetinis tinklalapis. Prieiga internete www.vrm.lt
29. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2001 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 229 „Dėl Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo“, Vilnius.
30. Lietuvos savivaldybių internetinis tinklalapis [žiūrėta 2008-12-19] www.savivaldybes.lt
31. Limba T., E. valdžios paslaugų ekspertinės konsultacijos Lietuvos savivaldybėms, [žiūrėta 2009-04-20] Prieiga per internetą http://www.egovernment.lt/Apie_projekta.html.
32. Limba T., Elektroninės valdžios diegimas ir perspektyvos Lietuvoje: visuomenės ir valdžios institucijų sąveika, Informacijos mokslai, ISSN 1392-0561, Nr. 42-43, Vilnius, 2007.
33. Malaiša R., Vidaus reikalų ministerijos Informacinės politikos plėtros departamento direktorius, Elektroninės valdžios plėtra, 2007. [žiūrėta 2009-05-11] Prieiga internete: http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Informacines_politikos_dep/evaldzia/125zingsniai/R.Malaiska.ppt.
34. Nacionalinis Airijos viešųjų pirkimų tinklalapis. Prieiga internete [žiūrėta 2009-04-15] <http://www.etenders.gov.ie/>
35. Petrauskas R., Informacinių technologijų taikymas viešajame administravime, Vilnius, 2001, 56.
36. Projekto, finansuojamo Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos bendrojo finansavimo lėšomis „Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos plėtra“ internetinis tinklalapis. [žiūrėta 2008-12-15] Prieiga internete <http://www.eviesiejiipirkimai.lt/lt>
37. Sakalas A., Personalo vadyba, , Margi raštai, Vilnius, 1998
38. Stoškus S., Beržinskienė D., Vadyba, Technologija, Kaunas, 2005.
39. Suomijos prekybos rūmų „Hansel“ internetinis tinklalapis <http://www.hansel.fi/>;
40. The Lisbon Special European Council, Towards a Europe of Innovation and Knowledge. [žiūrėta 2008-12-20] Prieiga internete <http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c10241.htm>
41. Valarie A. Zeithaml, How Consumer Evaluation Processes Differ between Goods and Service . Perspaudinta JAV marketingo asociacijos leidimu (Čikaga, JAV marketingo asociacija, 1981);
42. Viešųjų pirkimų centralizavimo galimybių Lietuvoje studija, VU, 2003

43. Viešųjų pirkimų prie Lietuvos Respublikos vyriausybės parengta Lietuvos viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę koncepcija;
44. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-2009 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2007 m. vasario 22 d. įsakymu Nr.1S-8.
45. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis Viešieji pirkimai, 2005 m. balandžio mėn. Nr. 2 (15).
46. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis Viešieji pirkimai, 2006 m. spalio mėn. Nr. 4 (21).
47. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis Viešieji pirkimai, 2008 m. spalio mėn. Nr. 4 (29).
48. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, informacinis biuletenis Viešieji pirkimai, 2006 m. balandžio mėn. Nr. 2 (19).
49. Vilniaus miesto savivaldybės „Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos galimybių studija“, 2005 m.
50. Vokietijos Vidaus reikalų ministerijos pirkimų agentūros internetinis tinklalapis <http://www.bescha.bund.de>
51. 2007 m. liepos 3d. Europos centrinio banko sprendimas (ESB/2007/5) (2007/497/EB)
52. 2007-2013 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos programavimo periode planuojamų viešųjų intervencijų kryptių informacinės visuomenės plėtros srityje studija „Viešieji pirkimai“
53. 2008 m. gruodžio 9 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas nr. XI-52 Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos
54. 2008 m. rugsėjo 30 d. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. 30-1945 patvirtintos Vilniaus miesto savivaldybės administracijos viešųjų supaprastintų pirkimų taisyklės.
55. 2008 m. spalio 21 d. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus įsakymu Nr. DĮ-194 patvirtintos Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos vyriausybės supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklės;

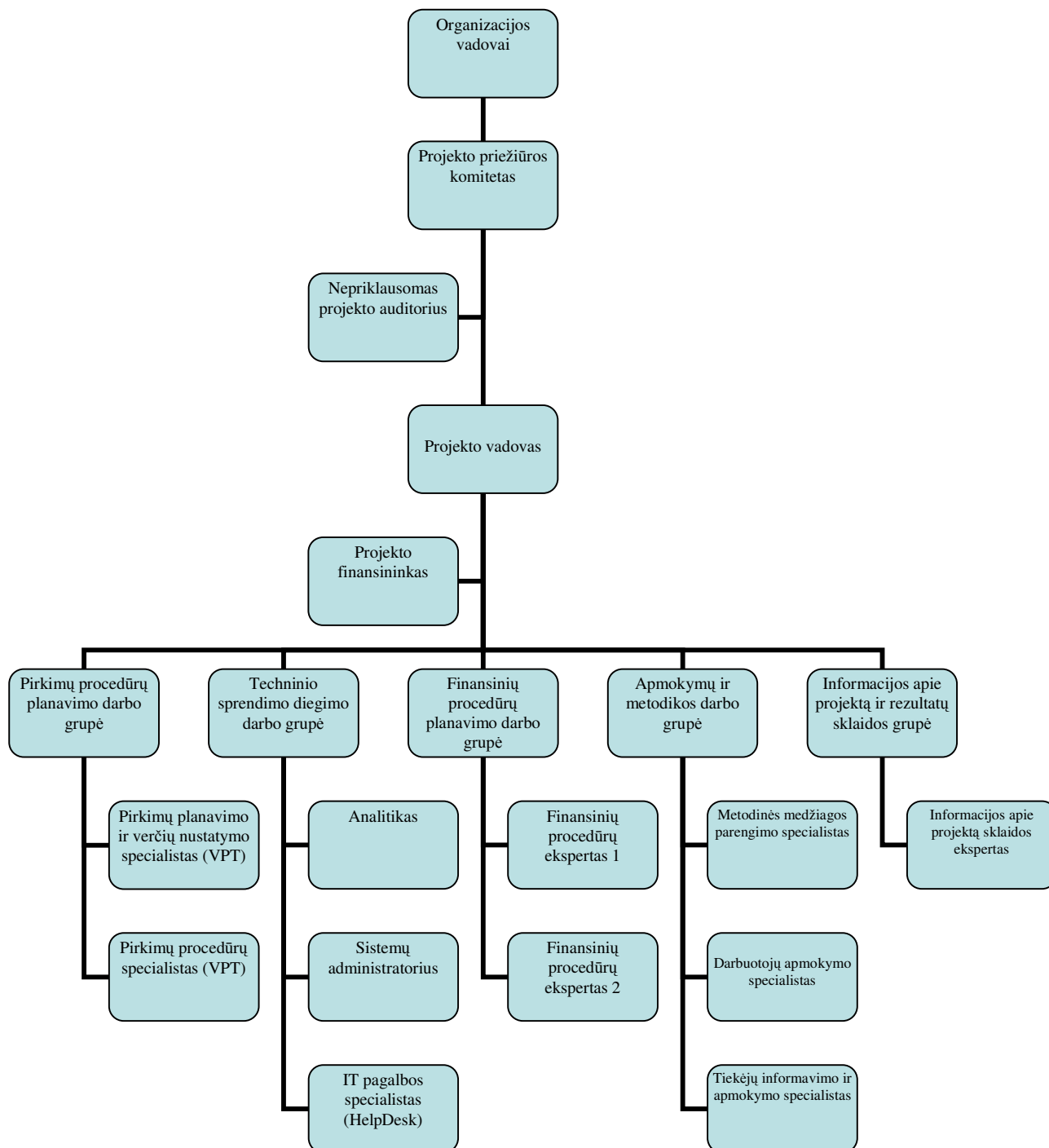
56. 2008 m. spalio 22 d. Nr. 1079 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimo nr. 1560 „Dėl viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos respublikos vyriausybės nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“.

PRIEDAI

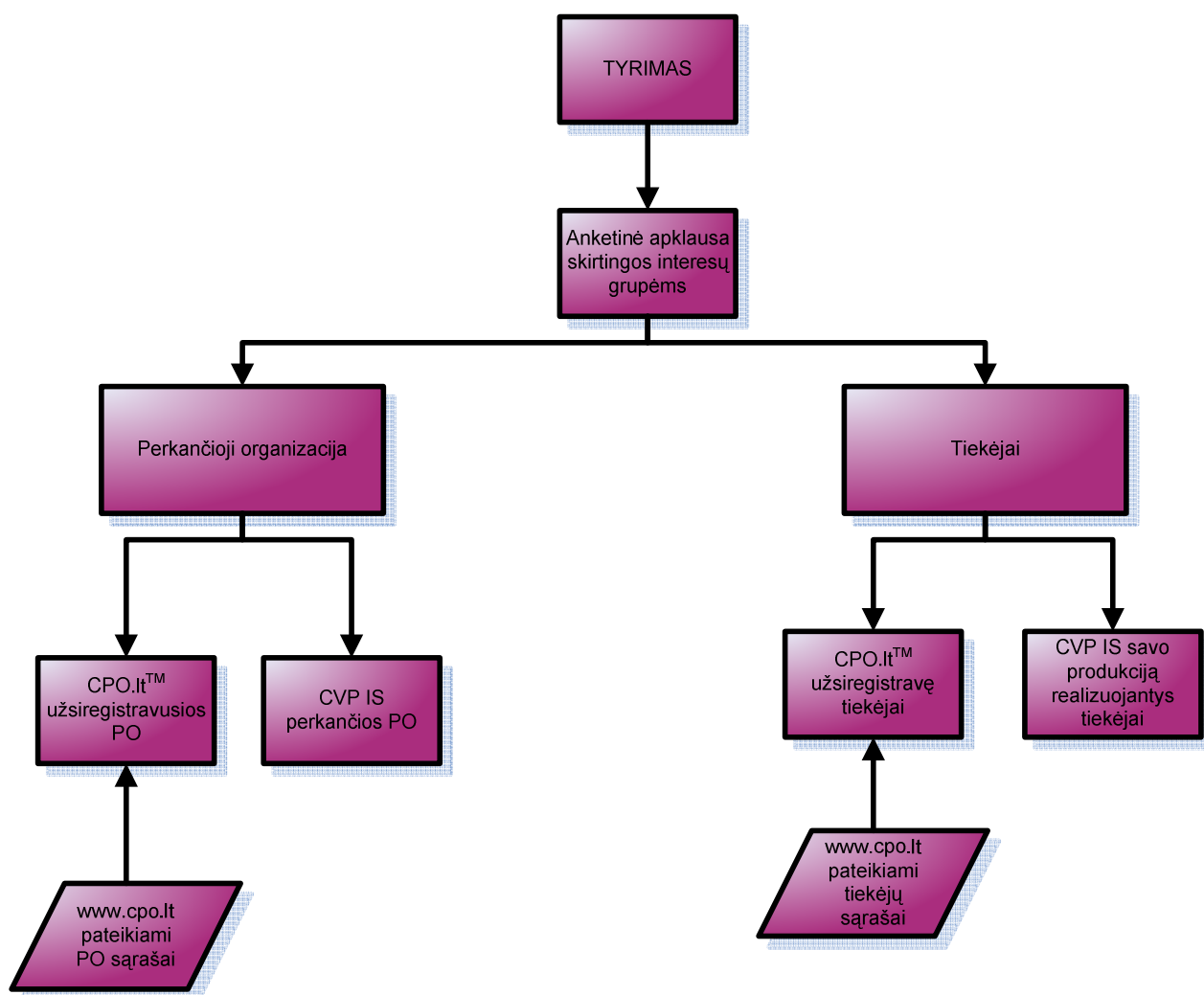
Pirkimo procesas E.pirkimų sistemoje

E.pirkimų sistemos įgyvendinimo (toliau – Projekto) galima darbo grupės organizacinė struktūra

Esamų e.pirkimų sprendimų tyrimo koncepcija

Klausimai CVP IS perkančiosioms organizacijoms

1. Kokiai perkančiosios organizacijos kategorijai priklausote?

- Apskrities viršininko administracija arba jos struktūrinis padalinys;
- Savivaldybių institucijos, įstaigos arba kiti savivaldybės administravimo subjektai;
- Mokslo ir studijų sistemos įstaigos;
- Švietimo sistemos įstaigos;
- Kultūros įstaigos;
- Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos įstaigos;
- Socialinės globos ir rūpybos įstaigos;
- Kūno kultūros ir sporto įstaigos
- Krašto apsaugos sistemos įstaigos;
- Aplinkos apsaugos įstaigos;
- Visuomenės saugumą ir viešąją tvarką užtikrinančios įstaigos;
- Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos įstaigos;
- Turizmo paslaugų teikėjai;
- Kita

2. Už kokią apytiksliai pinigų sumą atlikote pirkimų 2008 m. patalpinę savo skelbimus į CVP IS?

- Iki 10000 Lt.
- Nuo 10000 Lt iki 100000 Lt
- Nuo 100000 Lt iki 1000000 Lt
- Daugiau nei 1000000 Lt
- Daugiau nei 5000000 Lt
- Daugiau nei 1000000000 Lt

3. Koks buvo pagrindinis veiksnys, lėmęs Jūsų pasirinkimą naudotis CVP IS?

- Sistema padeda sutaupyti laiką, kurį sugaištame konkursų sąlygų rengimui, pasiūlymui vertinimui;

- Mūsų skelbimus gali matyti didelis skaičius tiekėjų;
- Galimybė atlikti visas viešųjų pirkimų procedūras elektroninėje terpėje;
- CVP IS žinojome kaip patikimą sprendimą e. pirkimų srityje;

4. Kurį viešųjų pirkimų objektą įsigyjate dažniausiai?

- Prekes
- Prekes su papildoma jų priežiūros paslauga;
- Prekes su jų montavimo ir/ar įrengimo darbais bei priežiūros paslaugomis;
- Prekes tik su jų montavimo ir/ar įrengimo darbais;
- Paslaugas
- Darbus

5. Ar manote, kad CVP IS užtikrina pakankamai geras sąlygas keistis informacija su tiekėjais?

- Taip, man visiškai užtenka informacijos kaitos su tiekėjais;
- Užtikrina tik iš dalies;
- Labai pasigendu tinkamos informacijos kaitos su tiekėjais;

6. Ar Jums priimtina pagrindinė CVP IS idėja – „CVP IS – tai sistema, leisianti perkančiosioms organizacijoms elektroniniu būdu organizuoti visą viešųjų pirkimų ciklą“

- Taip, priimtina.
- Tik iš dalies
- Man labiau patiktų, jei CVP IS veikimo principas būtų kitoks;

7. Ką Jūsų manymu reikėtų keisti CPV IS veikimo principu?

- Paprastinti skelbimo pateikimo tvarką;
- Tobulinti pasiūlymo vertinimo sistemą;
- Didinti sistemos integralumą su kitomis sistemomis;
- Suteikti daugiau galimybių perkančiosioms organizacijoms naudoti elektroninį aukcioną;
- Mažinti laiko sąnaudas, reikalingas perkančiosioms organizacijoms pateikiant ataskaitas apie pirkimus;

8. Kiek, Jūsų manymu, sutrumpėjo laikas skirtas pirkų organizavimui, kai pradėjote naudotis CVP IS?

- Laikas sutrumpėjo 2 kartus;
- Laikas sutrumpėjo nuo 2 iki 4 kartų;
- Nemanau, kad šis laikas sutrumpėjo;
- Labai gaila, tačiau pirkimų organizavimas užtrunka dar ilgiau;

9. Ar manote, kad CVP IS užtikrina pakankamą konkurenciją tarp tiekėjų?

- Taip, konkurencijos tarp tiekėjų pakankamai;
- Konkurencija užtikrinama įsigyjant tik tam tikros rūšies prekes;
- CVP IS užtikrina labai nedaug skaidrios konkurencijos;
- Deja, visiškai neužtikrinama konkurencijos tarp tiekėjų.

10. Kokius pastebėjote didžiausius CVP IS trūkumus? (bus galima pažymėti kelis pasirinkimo variantus)

- CVP IS pritraukia per mažai tiekėjų, todėl dažnai nesurenkame tiekėjų vieniems ar kitiems pirkimams;
- Sudėtinga naudotis esama sistema;
- Tikėjau sutaupyti daugiau laiko norimoms prekėms įsigyti, tačiau šie lūkesčiai nepasiteisino;

- Manau, jog neužtikrinama pakankama konkurencija tarp tiekėjų;
- Elektroninio parašo naudojimas patvirtinant elektroninius dokumentus sukelia man daug problemų;
- Kol kas sistema neveikia visišku pajėgumu, dėl to man tenka atlikti daug daugiau darbų įgyvendinant viešuosius pirkimus;
- Man tiesiog nepatinka kaip atrodo CVP IS.

11. Kas Jums svarbiausia naudojantis CVP IS (bus galima pažymėti kelis pasirinkimo variantus)

- Galimybė patalpinti skelbimus, kuriuos mato didelis kiekis tiekėjų;
- Sistemoje saugomi duomenys bus archyvuojami, todėl juos bus galima matyti ir po kelerių metų;
- Galimybė visą viešųjų pirkimų ciklą vykdyti elektroninėje terpėje;
- Sudaryta galimybė operatyviai gauti informaciją plačiam tiekėjų ratui;
- Maloni internetinio tinklalapio vartotojo sąsaja;
- Laiko, anksčiau skirto pirkimų procedūroms, sutaupymas;
- Lėšų pirkimų organizavimui sumažinimas;
- Automatiškai teikiama informacija apie OPTS.
- Naudojantis CVP IS nereikalingos specialios kompiuterinės žinios;

12. Ar Jums labai svarbus CVP IS funkcionalumas, kurio pagalba galite tiesiogiai pateikti ataskaitas VPT?

- Labai svarbus – jis vienas didžiausių sistemos privalumų;
- Svarbus, tačiau galėčiau apsieiti be jo;
- Nėra labai svarbus, todėl ataskaitas pildau savo kompiuteryje ir siunčiu į VPT;
- Nieko nežinau apie tokį funkcionalumą.

13. Ar esate girdėję apie Centrinės perkančiosios organizacijos projektą www.cpo.lt

?(Jei apie šį projektą nieko negirdėjote, pereikite prie paskutinio klausimo)

- Taip, puikiai žinau šią sistemą;
- Naudojuosi ne tik CVP IS, bet ir CPO elektroniniu katalogu;
- Esu kažką apie tokią sistemą;
- Pirmą kartą skaitau apie CPO projektą siūlomą sistemą

14. Kuo Jūsų manymu CVP IS pranašesnė už www.cpo.lt katalogą?

- Galimybė įsigyti paslaugas ir darbus;
- Perkančiosioms organizacijoms suteikta galimybė pačiai, be CPO įsikišimo, skelbti apie pirkimus ir juos įgyvendinti;
- Darbas su CVP IS daug paprastesnis nei su CPO elektroniniu katalogu;
- VPT užtikrina didesnę privačios informacijos saugumą;
- CVP IS veikia „vieno langelio“ principu – tai didžiausias jos privalumas;
- CVP IS užtikrina nuolatinę perkančiosios organizacijos ir tiekėjo ryšį.

15. Ką Jūsų nuomone pirmiausia reikėtų keisti CPV IS?

- Manau CVP IS veikia puikiai ir nieko joje keisti kol kas nereikia;
- Optimizuoti pirkimo procesą;
- Pagerinti informacijos kaitą tarp perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų;
- Pagerinti ataskaitų teikimo sistemą;
- Sudaryti galimybę pirkti prekes renkantis prekių specifikacijas pagal jau sudarytas preliminaras sutartis;

Klausimai CVP IS tiekėjams

1. Už kokią apytiksliai pinigų sumą atlikote pardavimų 2008 m. radę skelbimus CVP IS ?

- Iki 10000 Lt.
- Nuo 10000 Lt iki 100000 Lt
- Nuo 100000 Lt iki 1000000 Lt
- Daugiau nei 1000000 Lt
- Daugiau nei 5000000 Lt
- Daugiau nei 10000000000 Lt

2. Koks bus pagrindinis veiksnys, lemsias Jūsų pasirinkimą naudoti CVP IS?

- Sistema padės sutaupyti laiką, kurį sugaištame dalyvaudami pirkimuose;
- Skelbimus apie pirkimus deda didelis kiekis perkančiųjų organizacijų kiekis.
- Galimybė atlikti visas viešųjų pirkimų procedūras elektroninėje terpėje;
- CVP IS žinome kaip patikimą sprendimą e. pirkimų srityje;

3. Ar manote, kad CVP IS užtikrins pakankamai geras sąlygas keistis informacija su perkančiosiomis organizacijomis?

- Taip, manau visiškai užtek informacijos kaitos su perkančiosiomis organizacijomis;
- Užtikrins tik iš dalies;
- Labai pasigiesiu tinkamos informacijos kaitos su perkančiosiomis organizacijomis;

4. Kurį viešųjų pirkimų objektą, perkaite skelbimus CVP IS, parduodate dažniausiai?

- Prekes
- Prekes su papildoma jų priežiūros paslauga;
- Prekes su jų montavimo ir/ar įrengimo darbais bei priežiūros paslaugomis;
- Prekes tik su jų montavimo ir/ar įrengimo darbais;
- Paslaugas

- Darbus

5. Ar Jums priimtina pagrindinė CVP IS idėja – „CVP IS – tai sistema, leisianti perkančiosioms organizacijoms elektroniniu būdu organizuoti visą viešųjų pirkimų ciklą“

- Taip, priimtina.
- Tik iš dalies
- Man labiau patiktų, jei CVP IS veikimo principas būtų kitoks;

6. Ar manote, kad CVP IS užtikrins skaidrią konkurenciją tarp tiekėjų, varžantis dėl konkrečių užsakymų?

- Taip, bus užtikrinama skaidri konkurencija tarp tiekėjų;
- Skaidri konkurencija bus užtikrinama norint įsigyti tam tikros rūšies prekes;
- CVP IS užtikrins labai nedaug skaidrios konkurencijos;
- Ši sistema visiškai neužtikrins skaidrios konkurencijos tarp tiekėjų.

7. Kurį funkcionalumą Jūsų manymu reikėtų keisti CPV IS veikimo principu?

- Paprastinti pasiūlymo pateikimo tvarką;
- Tobulinti pasiūlymo vertinimo sistemą;
- Didinti sistemos integralumą su kitomis sistemomis;
- Suteikti daugiau galimybių tiekėjams naudoti elektroninį aukcioną;
- Imtis daugiau priemonių užtikrinti sąžiningam vokų atplėšimui.

8. Kokius pastebite didžiausius CPV IS trūkumus? (Galima pažymėti kelis variantus)

- Sudėtinga naudotis esama sistema;
- Manau, jog neužtikrinama pakankama konkurencija tarp tiekėjų;
- Elektroninio parašo naudojimas patvirtinant elektroninius dokumentus sukels man daug problemų;
- Kol kas sistema neveikia visišku pajėgumu, dėl to man tenka atlikti daug daugiau darbų įgyvendinant viešuosius pirkimus;
- Man tiesiog nepatinka kaip atrodo CVP IS.

9. Kas Jums bus svarbiausia ateityje naudojantis CVP IS (bus galima pažymėti kelis pasirinkimo variantus)

- Galimybė matyti daug skelbimų vienoje vietoje;
- Sistemoje saugomi duomenys bus archyvuojami, todėl juos bus galima matyti ir po kelerių metų;
- Galimybė visą viešųjų pirkimų ciklą vykdyti elektroninėje terpėje;
- Sudaryta galimybė operatyviai gauti informaciją plačiam tiekėjų ratui;
- Maloni internetinio tinklalapio vartotojo sąsaja;
- Laiko, anksčiau skirto pirkimų procedūroms, sutaupymas;
- Lėšų pirkimų organizavimui sumažinimas;
- Automatiškai teikiama informacija apie OPTS.
- Naudojantis CVP IS nereikalingos specialios kompiuterinės žinios;

10. Ar esate girdėję apie Centrinės perkančiosios organizacijos projektą www.cpo.lt
?(Jei apie šį projektą nieko negirdėjote, pereikite prie paskutinio klausimo)

- Taip, puikiai žinau šią sistemą;
- Naudojuosi ne tik CVP IS, bet ir CPO elektroniniu katalogu;
- Esu kažką apie tokią sistemą;
- Pirmą kartą skaitau apie CPO projektą siūlomą sistemą

11. Kuo Jūsų manymu CVP IS pranašesnė už www.cpo.lt katalogą?

- Galimybe parduoti paslaugas ir darbus;
- Perkančiosioms organizacijoms suteikta galimybė pačiai, be CPO įsikišimo, skelbti apie pirkimus ir juos įgyvendinti;
- Darbas su CVP IS daug paprastesnis nei su CPO elektroniniu katalogu;
- VPT užtikrina didesnę privačios informacijos saugumą;
- CVP IS veikia „vieno langelio“ principu – tai didžiausias jos privalumas;
- CVP IS užtikrina nuolatinę perkančiosios organizacijos ir tiekėjo ryšį.

12. Ką Jūsų nuomone pirmiausia reikėtų keisti CPV IS?

- Manau CVP IS veikia puikiai ir nieko joje keisti kol kas nereikia;
- Optimizuoti pirkimo procesą;
- Pagerinti informacijos kaitą tarp perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų;
- Pagerinti pasiūlymų teikimo sistemą;
- Sudaryti galimybę pirkti prekes renkantis prekių specifikacijas pagal jau sudarytas preliminaras sutartis;

Klausimai www.cpo.lt elektroninio katalogo perkančiosioms organizacijoms

1. Kokiai perkančiosios organizacijos kategorijai priklausote?

- Apskrities viršininko administracija arba jos struktūrinis padalinys;
- Savivaldybių institucijos, įstaigos arba kiti savivaldybės administravimo subjektai;
- Mokslo ir studijų sistemos įstaigos;
- Švietimo sistemos įstaigos;
- Kultūros įstaigos;
- Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos įstaigos;
- Socialinės globos ir rūpybos įstaigos;
- Kūno kultūros ir sporto įstaigos
- Krašto apsaugos sistemos įstaigos;
- Aplinkos apsaugos įstaigos;
- Visuomenės saugumą ir viešąją tvarką užtikrinančios įstaigos;
- Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos įstaigos;
- Turizmo paslaugų teikėjai;
- Kita

2. Už kokią apytiksliai pinigų sumą atlikote pirkimų elektroniniame CPO kataloge 2008 m.?

- Iki 1000 Lt.
- Nuo 1000 Lt iki 5000 Lt
- Nuo 5000 Lt iki 10000 Lt
- Daugiau nei 10000 Lt
- Daugiau nei 20000
- Daugiau nei 50000 Lt

3. Koks buvo pagrindinis veiksnys, lėmęs Jūsų pasirinkimą naudoti elektroniniu katalogu www.cpo.lt?

- Sistema padeda sutaupyti laiką, kurį sugaištame konkursų sąlygų rengimui, pasiūlymui vertinimui;
- CPVA parenka mūsų poreikius tenkinančias prekių specifikacijas;
- Pakankamas siūlomų prekių specifikacijų asortimentas.
- CPO elektroninį katalogą žinojome kaip patikimą sprendimą e. pirkimų srityje;

4. Ar prekės, kurias Jums siūlomos įsigyti www.cpo.lt atitinka Jūsų poreikius?

- Taip, prekės visiškai atitinka mano poreikius;
- Atitinka tik iš dalies;
- Prekės mano poreikių dažniausiai neatitinka

5. Kurio prekių grupės prekes dažniausiai perkate elektroniniame kataloge www.cpo.lt?

- Kompiuterinė technika
- Spausdintuvai
- Biuro popierius
- Popieriaus gaminiai
- Dokumentų laikymo ir archyvavimo reikmenys
- Rašymo priemonės
- Raštinės reikmenys
- Darbo stalo reikmenys
- Konferencinė įranga ir priedai
- Duomenų laikmenos ir įrangos priežiūros priemonės
- Originalios spausdintuvų kasetės (toneriai)
- Analoginės spausdintuvų kasetės (toneriai)
- Atnaujintos spausdintuvų kasetės (toneriai)

6. Ar manote, kad www.cpo.lt užtikrina pakankamai geras sąlygas keistis informacija su tiekėjais?

- Taip, man visiškai užtenka informacijos kaitos su tiekėjais;
- Užtikrina tik iš dalies;
- Labai pasigendu tinkamos informacijos kaitos su tiekėjais;

7. Ar Jums priimtinas www.cpo.lt veikimas elektroninės parduotuvės principu? (Jei principas Jums nepriimtinas, pereikite prie 9 klausimo)

- Taip, priimtinas.
- Tik iš dalies
- Man labiau patiktų, jei www.cpo.lt veikimo principas būtų kitoks;

8. Kuo Jums patrauklus elektroninės parduotuvės veikimo principas?

- Šį veikimo principą lengva įsisavinti;
- Man itin paprasta naudotis www.cpo.lt kai jis veikia tokiu principu;
- Šis principas plačiai žinomas pasaulyje, todėl jau anksčiau jį išmaniau;
- Man patinka, kad galiu paprastai matyti ir vertinti visas prekių specifikacijas;

9. Kiek sutrumpėjo laikas skirtas pirkinių organizavimui, kai pradėjote naudotis www.cpo.lt ?

- Laikas sutrumpėjo 2 kartus;
- Laikas sutrumpėjo nuo 2 iki 4 kartų;
- Nemanau, kad šis laikas sutrumpėjo;
- Labai gaila, tačiau pirkinių organizavimas užtrunką dar ilgiau;

10. Ar manote, kad www.cpo.lt, siekdami, kad įsigytumėte prekes palankiausiomis kainomis, užtikrina pakankamą konkurenciją tarp tiekėjų?

- Taip, konkurencijos tarp tiekėjų pakankamai;
- Konkurencija užtikrinama įsigyjant tik tam tikros rūšies prekes;
- CPO užtikrina labai nedaug skaidrios konkurencijos;
- Ši elektroninis katalogas visiškai neužtikrina konkurencijos tarp tiekėjų.

11. Kokius pastebėjote didžiausius www.cpo.lt trūkumus?

- Nėra galimybės įsigyti paslaugas arba darbus;
- CPO pritraukia per mažai tiekėjų, todėl dažnai nerandu man tinkamų prekių specifikacijų;
- Per mažas prekių asortimentas, pagal esamas specifikacijas;
- Sudėtinga naudotis esama sistema;
- Preliminarių sutarčių principas apriboja galimybę įsigyti būtent tokią prekę, kurios man reikia;
- Tikėjau sutaupyti daugiau laiko norimoms prekėms įsigyti, tačiau šie lūkesčiai nepasiteisino;
- Manau, jog neužtikrinama pakankama konkurencija tarp tiekėjų;
- Man tiesiog nepatinka kaip atrodo elektroninis CPO katalogas.

12. Kas Jums svarbiausia naudojantis www.cpo.lt? (Galima pažymėti kelis variantus)

- Paprasta ir lengva rinktis prekių specifikacijas;
- Tinkamai parinkti prekių specifikacijų tiekėjai;
- Pasitikiu CPO kompetencija sudarant preliminaras sutartis;
- Maloni internetinio tinklalapio vartotojo sąsaja;
- Nesudėtingas tiekėjų pasirinkimas sudarant pirkimo-pardavimo sutartis;
- Laiko, anksčiau skirto pirkimų procedūroms, sutaupymas;
- Lėšų pirkimų organizavimui sumažinimas;
- Naudojantis www.cpo.lt nereikalingos specialios kompiuterinės žinios;

13. Ar esate girdėję apie Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą, siūlomą Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos vyriausybės? (Jei apie šią sistemą nieko negirdėjote, pereikite prie paskutinio klausimo)

- Taip, puikiai žinau šią sistemą;
- Naudojuosi ne tik CPO elektroniniu katalogu, bet ir CVP IS;
- Esu kažką apie tokią sistemą;
- Pirmą kartą skaitau apie VPT siūlomą sistemą

14. Kuo Jūsų manymu CVP IS pranašesnė už www.cpo.lt katalogą?

- Galimybe įsigyti paslaugas ir darbus;
- Perkančiosioms organizacijos suteikta galimybe pačiai, be CPO įsikišimo, skelbti apie pirkimus ir juos įgyvendinti;
- Darbas su CVP IS daug paprastesnis nei su CPO elektroniniu katalogu;
- VPT užtikrina didesnę privačios informacijos saugumą;
- CVP IS veikia „vieno langelio“ principu – tai didžiausias jos privalumas;
- CVP IS užtikrina nuolatinę perkančiosios organizacijos ir tiekėjo ryšį.

15. Ką Jūsų nuomone pirmiausia reikėtų keisti elektroniniame CPO kataloge?

- Manau www.cpo.lt veikia puikiai ir nieko jame keisti kol kas nereikia;
- Sudaryti galimybes įsigyti paslaugas;
- Sudaryti galimybes įsigyti darbus;
- Optimizuoti pirkimo procesą;
- Leisti perkančiosioms organizacijoms pačioms sudaryti pirkimo dokumentus tiekėjų atrankai;
- Pagerinti informacijos kaitą tarp perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų;
- Pagerinti ataskaitų teikimo sistemą;

Klausimai ww.cpo.lt elektroninio katalogo tiekėjams

1. Kurias prekių grupės parduodate elektroniniame kataloge www.cpo.lt? (Galima pažymėti kelis variantus)

- Kompiuterinė technika
- Spausdintuvai
- Biuro popierius
- Popieriaus gaminiai
- Dokumentų laikymo ir archyvavimo reikmenys
- Rašymo priemonės
- Raštinės reikmenys
- Darbo stalo reikmenys
- Konferencinė įranga ir priedai
- Duomenų laikmenos ir įrangos priežiūros priemonės
- Originalios spausdintuvų kasetės (toneriai)
- Analoginės spausdintuvų kasetės (toneriai)
- Atnaujintos spausdintuvų kasetės (toneriai)

2. Už kokią apytiksliai pinigų sumą atlikote pardavimų elektroniniame CPO kataloge 2008 m. ?

- Iki 1000 Lt.
- Nuo 1000 Lt iki 5000 Lt
- Nuo 5000 Lt iki 10000 Lt
- Daugiau nei 10000 Lt
- Daugiau nei 20000 Lt
- Daugiau nei 50000 Lt

Nėra už ką

3. Koks buvo pagrindinis veiksnys, lėmęs Jūsų pasirinkimą naudoti elektroniniu katalogu www.cpo.lt?

- Sistema padeda sutaupyti laiką, kurį sugaištame dalyvaudami pirkimuose;
- CPVA rengia mūsų galimybes tenkinančias prekių specifikacijas;
- Pakankamai nemažas perkančiųjų organizacijų kiekis.
- CPO elektroninį katalogą žinojome kaip patikimą sprendimą e. pirkimų srityje;

4. Ar manote, kad www.cpo.lt užtikrina pakankamai geras sąlygas keistis informacija su perkančiosiomis organizacijomis?

- Taip, man visiškai užtenka informacijos kaitos su perkančiosiomis organizacijomis;
- Užtikrina tik iš dalies;
- Labai pasigendu tinkamos informacijos kaitos su perkančiosiomis organizacijomis;

5. Ar Jums priimtinas www.cpo.lt veikimas elektroninės parduotuvės principu? (Jei principas Jums nepriimtinas, pereikite prie 9 klausimo)

- Taip, priimtinas.
- Tik iš dalies
- Man labiau patiktų, jei www.cpo.lt veikimo principas būtų kitoks;

6. Kuo Jums patrauklus elektroninės parduotuvės veikimo principas?

- Šį veikimo principą lengva įsisavinti;
- Man itin paprasta naudotis www.cpo.lt kai jis veikia tokiu principu;
- Šis principas plačiai žinomas pasaulyje, todėl jau anksčiau jį išmaniau;
- Man patinka, kad galiu paprastai matyti ir vertinti visas prekių specifikacijas;

7. Ar Jus tenkina pasiūlymų parengimo ir pateikimo elektroniniu būdu tvarka?

- Taip, esama tvarka man tinka;
- Manau dar yra daug erdvės tobulėjimui;
- Esama tvarka sukelia man ypač daug sunkumų;

8. Kiek, Jūsų manymu, sutrumpėjo laikas skirtas pirkių organizavimui, kai pradėjote naudotis www.cpo.lt ?

- Laikas sutrumpėjo 2 kartus;
- Laikas sutrumpėjo nuo 2 iki 4 kartų;
- Nemanau, kad šis laikas sutrumpėjo;
- Labai gaila, tačiau pirkimų organizavimas užtrunka dar ilgiau;

9. Ar manote, kad CPO elektroninis katalogas sukuria terpę skaidriai konkurencijai tarp tiekėjų, varžantis dėl konkrečių užsakymų?

- Taip, užtikrinama skaidri konkurencija tarp tiekėjų;
- Skaidri konkurencija užtikrinama norint įsigyti tam tikros rūšies prekes;
- CPO užtikrina labai nedaug skaidrios konkurencijos;
- Ši elektroninis katalogas visiškai neužtikrina skaidrios konkurencijos tarp tiekėjų.

10. Ar elektroninis katalogas CPO.ltTM užtikrina skaidrią tiekėjų atranką kiekvieno tiekėjų varžymosi dėl užsakymo metu vadovaujantis nustatytais kriterijais?

- Taip, užtikrinama puiki atranka
- Tik iš dalies
- Atranka tarp tiekėjų labai prasta;

11. Kokius pastebėjote didžiausius www.cpo.lt trūkumus? (Galima pažymėti kelis variantus)

- Nėra galimybės parduoti paslaugas arba darbus;
- CPO pritraukia per mažai perkančiųjų organizacijų, todėl dažnai negalime parduoti turimų prekių;
- Per mažas specifikacijų skaičius;
- Sudėtinga naudotis esama sistema;
- Tikėjau sutaupyti daugiau laiko norimoms prekėms įsigyti, tačiau šie lūkesčiai nepasiteisino;
- Manau, jog neužtikrinama pakankama konkurencija tarp tiekėjų;

- Man tiesiog nepatinka kaip atrodo elektroninis CPO katalogas.

12. Kas Jums svarbiausia naudojantis www.cpo.lt (Galima pažymėti kelis variantus)

- Paprastai ir lengvai pateikiamos prekių specifikacijos;
- Tinkamai vykdomi atviri konkursai parenkant tiekėjus;
- Pasitikiu CPO kompetencija sudarant preliminaras sutartis;
- Maloni internetinio tinklalapio vartotojo sąsaja;
- Nesudėtingas bendravimas su perkančiosiomis organizacijomis sudarant pirkimo-pardavimo sutartis;
- Laiko, anksčiau skirto pirkimų procedūroms, sutaupymas;
- Lėšų pirkimų organizavimui sumažinimas;
- Naudojantis www.cpo.lt nereikalingos specialios kompiuterinės žinios;

13. Ar esate girdėję apie Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą, siūlomą Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos vyriausybės? (Jei apie šią sistemą nieko negirdėjote, pereikite prie paskutinio klausimo)

- Taip, puikiai žinau šią sistemą;
- Naudojuosi ne tik CPO elektroniniu katalogu, bet ir CVP IS;
- Esu kažką apie tokią sistemą;
- Pirmą kartą skaitau apie VPT siūlomą sistemą

14. Kuo Jūsų manymu CVP IS pranašesnė už www.cpo.lt katalogą?

- Galimybe parduoti paslaugas ir darbus;
- Perkančiosioms organizacijoms suteikta galimybe pačiai, be CPO įsikišimo, skelbti apie pirkimus ir juos įgyvendinti;
- Darbas su CVP IS daug paprastesnis nei su CPO elektroniniu katalogu;
- VPT užtikrina didesnę privačios informacijos saugumą;
- CVP IS veikia „vieno langelio“ principu – tai didžiausias jos privalumas;
- CVP IS užtikrina nuolatinę perkančiosios organizacijos ir tiekėjo ryšį.

15. Ką Jūsų nuomone pirmiausia reikėtų keisti elektroniniame CPO kataloge?

- Manau www.cpo.lt veikia puikiai ir nieko jame keisti kol kas nereikia;
- Sudaryti galimybes parduoti paslaugas;
- Sudaryti galimybes parduoti darbus;
- Optimizuoti pirkimo procesą;
- Leisti perkančiosioms organizacijoms pačioms sudaryti pirkimo dokumentus tiekėjų atrankai;
- Pagerinti informacijos kaitą tarp perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų;